

**ZAŁĄCZNIK NR 3 - DIAGNOZA OBSZARU GMINY
KOMARÓWKA PODLASKA SŁUŻĄCA
DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
I OBSZARU REWITALIZACJI**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
1. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	5
1.1 POŁOŻENIE GMINY KOMARÓWKA PODLASKA	5
1.2 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	7
1.3 DZIEDZICTWO KULTUROWE	10
1.3.1 RYS HISTORYCZNY	10
1.3.2 URBANISTYKA	11
1.3.3 ZABYTKOWY ZASÓB GMINY KOMARÓWKA PODLASKA	12
1.4 WYZNACZENIE JEDNOSTEK REFERENCYJNYCH	14
1.5 SFERA SPOŁECZNA	17
1.5.1 ZAGADNIENIA DEMOGRAFICZNE	17
1.5.2 STAN ZDROWIA MIESZKAŃCÓW	22
1.5.3 BEZROBOCIE	23
1.5.4 WYKLUCZENIE SPOŁECZNE I UBÓSTWO	28
1.5.5 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	50
1.5.6 POZIOM EDUKACJI	55
1.5.7 POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	64
1.6 SFERA ŚRODOWISKOWA	69
1.7 SFERA GOSPODARCZA	72
1.8 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	75
1.9 SFERA TECZNICZNA	78
2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	82
2.1 METODOLOGIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	82
2.2 WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	95
3. MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES DELIMITACJI OSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	98
SPIS MAP	103
SPIS RYSUNKÓW	103
SPIS TABEL	103
SPIS WYKRESÓW	103
SPIS ZDJĘĆ	105

WSTĘP

Niniejsza dokumentacja została opracowana celem wyznaczenia obszaru zdegradowanego i zaproponowania obszaru do rewitalizacji, zgodnie z zapisami „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020”, „Zasad programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim”, „Zasad delimitacji obszarów rewitalizacji i definiowania programów rewitalizacji na terenach wiejskich województwa lubelskiego” oraz Zasadami konkursu dotacji na wsparcie gmin wiejskich z województwa lubelskiego w zakresie przygotowania lub aktualizacji programów rewitalizacji – edycja III.

Zakres terenowy opracowania obejmuje obszar gminy wiejskiej Komarówka Podlaska, o powierzchni 137,56 km². Analizę mającą na celu ustalenie zasięgu obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji przeprowadzono dla całego obszaru gminy Komarówka Podlaska.

Zakres problemowy niniejszego opracowania obejmuje zagadnienia odnoszące się do pięciu obowiązkowych sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej). W ramach ww. sfer wykonano szczegółową, wieloaspektową diagnozę obszaru gminy Komarówka Podlaska pod kątem potrzeby działań rewitalizacyjnych.

Przedstawiony dokument składa się z dwóch części. Pierwsza część zawiera charakterystykę gminy Komarówka Podlaska. Druga część skupia się natomiast na wskazaniu metodologii wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, prezentacji zastosowanych wskaźników oraz wyznaczeniu na terenie gminy Komarówka Podlaska granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Zgodnie z punktem 1 Rozdziału 3 „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020”, **rewitalizacja jest rozumiana jako** „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych)”.

Podjęcie działań rewitalizacyjnych należy rozpocząć od wyznaczenia obszaru zdegradowanego, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. W świetle wyżej wymienionych wytycznych, **stan kryzysowy** spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) **gospodarczej** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) **środowiskowej** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) **przestrzenno-funkcjonalnej** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) **technicznej** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).¹

Wytyczne dopuszczają by obszar zdegradowany był podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Po wyznaczeniu obszaru zdegradowanego gmina wyznacza obszar rewitalizacji, obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. **Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.** Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Niniejszą diagnozę opracowano uwzględniając w pierwszej kolejności problemy zidentyfikowane w „*Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Komarówka Podlaska na lata 2014-2020*” oraz negatywne zjawiska wskazane przez mieszkańców i władze gminy. Podstawowymi problemami występującymi na terenie gminy Komarówka Podlaska, które zostały wyartykułowane w „*Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Komarówka Podlaska na lata 2014-2020*”, są:

---

¹ Rozdział 3 punkt 1 „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020”

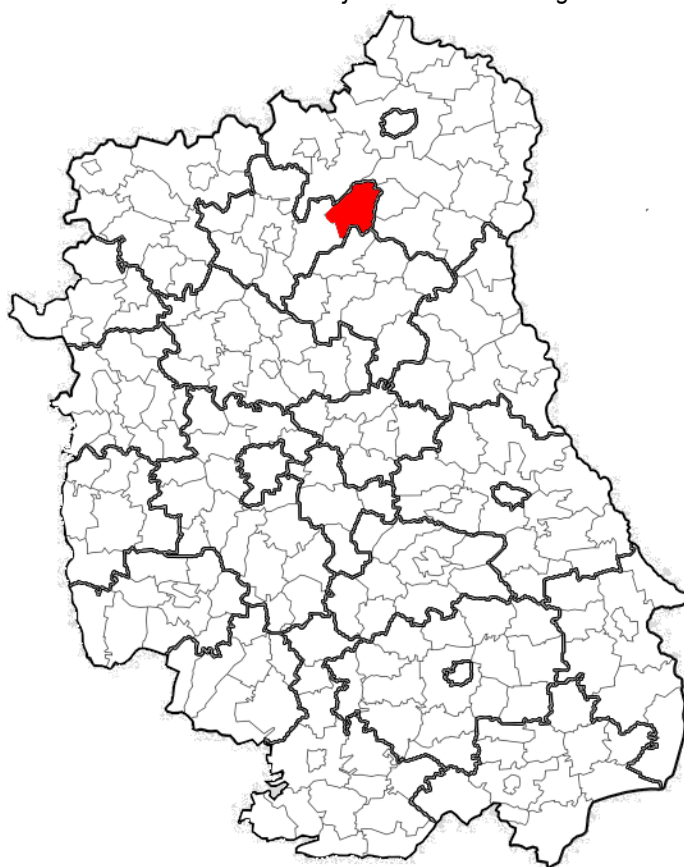
- ubożenie mieszkańców gminy i brak środków do życia na poziomie umożliwiającym pełne zaspokojenie niezbędnych potrzeb;
- trudna sytuacja finansowa mieszkańców zmagających się z różnego rodzaju problemami zdrowotnymi, długotrwałą lub ciężką chorobą;
- utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród mieszkańców gminy;
- bezradność w rodzinach i problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi;
- trudna sytuacja finansowa i społeczna rodzin wielodzietnych oraz rodzin niepełnych;
- trudna sytuacja finansowa i społeczna mieszkańców niepełnosprawnych;
- starzenie się społeczności lokalnej i związane z tym problemy ekonomiczne i społeczne seniorów zamieszkujących gminę;
- nadużywanie alkoholu i przemoc w rodzinie.

1. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1.1 POŁOŻENIE GMINY KOMARÓWKA PODLASKA

Gmina Komarówka Podlaska jest jedną ze 170 gmin wiejskich znajdujących się w województwie lubelskim. Położona jest we wschodniej części powiatu radzyńskiego. Graniczy ona tylko z jedną gminą powiatu - od zachodu z gminą Wołyń, od północy z gminami Drelów i Łomazy (powiat bialski), od wschodu z gminami Rossosz i Wisznice (powiat bialski) oraz od południa z gminą Milanów (powiat parczewski).

Mapa 1 Położenie gminy Komarówka Podlaska na tle województwa lubelskiego

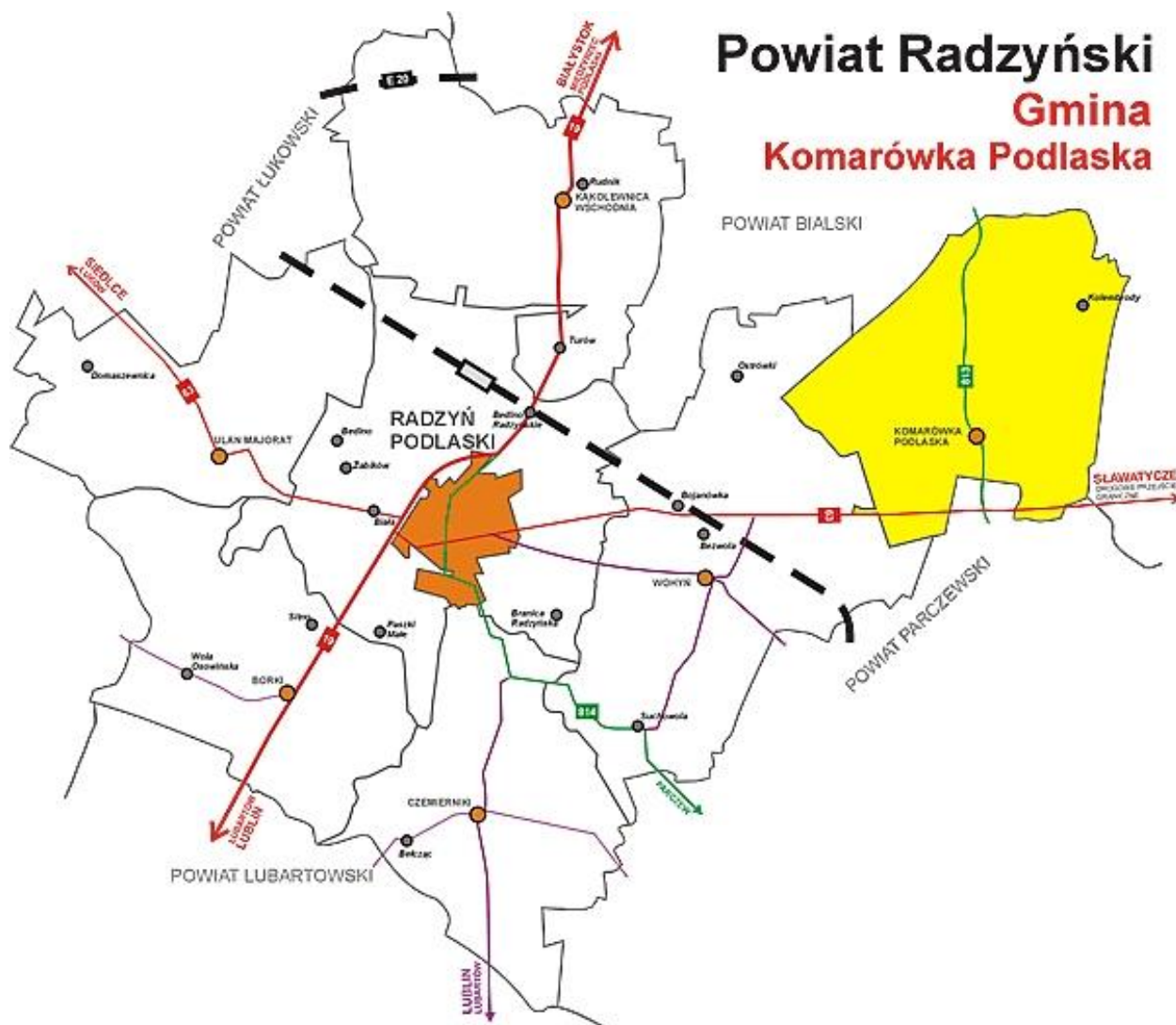
Źródło: <http://pl.wikipedia.org>

Gmina Komarówka Podlaska zajmuje obszar 137,56 km², co stanowi 14,25% powierzchni całego powiatu radzyńskiego oraz 0,55% powierzchni województwa lubelskiego. Powierzchnia gminy jest nieco większa niż przeciętna powierzchnia gminy wiejskiej w województwie lubelskim, która wynosi 127 km².² Gmina Komarówka Podlaska jedną z 7 gmin wiejskich (Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat,

² „Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2014 roku” GUS

Wołyń), które łącznie z 1 gminą miejską - Radzyń Podlaski, wchodzi w skład powiatu radzyńskiego.

Mapa 2 Usytuowanie gminy Komarówka Podlaska na tle powiatu radzyńskiego

Źródło: <http://www.komarowkapodlaska.pl/>

Siedzibą gminy jest miejscowość Komarówka Podlaska, oddalona o 27 km od Radzyna Podlaskiego - siedziby powiatu, 80 km od stolicy województwa lubelskiego oraz 160 km od Warszawy. Najbliżej zlokalizowanymi portami lotniczymi są: port Lublin-Świdnik - 84 km oraz port Warszawa – Okęcie – 166 km. Komarówka Podlaska położona jest w odległości 45 km od polsko-białoruskiego przejścia w Sławatyczach oraz 62 km w Terespolu (Barwinek – 337 km, Cieszyń – 467 km).

Gmina Komarówka Podlaska cechuje się dobrym dostępem do dróg tranzytowych o znaczeniu regionalnym i krajowym. Przez południową część gminy przebiega odcinek drogi krajowej nr 63 Radzyń Podlaski – Wisznice. Długość drogi w obszarze gminy wynosi 9,75 km. Do podstawowego układu dróg w gminie należy również droga wojewódzka nr 813 Parczew – Międzyrzec Podlaski o długości 10,68 km. Wewnętrzny szkielet dróg gminy stanowią drogi gminne oraz powiatowe. Łączna ich długość wynosi blisko 133 km, z czego ok. 51% stanowią drogi gminne, natomiast 49% drogi powiatowe. Podstawowy układ komunikacyjny uzupełniony jest w poszczególnych miejscowościach przez ogólnodostępne drogi lokalne i wewnętrzne (nie zaliczone do żadnej z ww. kategorii dróg), pełniące rolę dojazdową do gruntów rolnych i leśnych, obsługujące tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowo-produkcyjnej, o łącznej długości 182 km.

1.2 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Gmina Komarówka Podlaska jest położona w północnej części województwa lubelskiego, w środkowo-zachodniej części Polesia Zachodniego, na pograniczu trzech jego subregionów (w hierarchizacji fizyczno-geograficznej w randze mezoregionów) o nazwach: Zakłęśłość Łomaska, Równina Parczewska i Zakłęśłość Sosnowicka.

Mapa 3 Położenie gminy Komarówka Podlaska wg regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego

Źródło: Wstępny audyt turystyczny Powiatu Radzyńskiego, 2006

Centralną i południowo-zachodnią część gminy zajmuje polno-leśna Równina Parczewska, usytuowana na wysokości od około 150 do nieco ponad 160 m n.p.m. Równinę charakteryzuje przemienne występowanie płaskich wzniesień, zbudowanych z gliny morenowej i piaszczystych obniżień. Część północno-zachodnią i północną gminy stanowi Zakłęśłość Łomaska, kraina łąkowo-leśna. We wschodniej części Zakłęśłości płynie Zielawa, dopływ Krzny. Region obejmuje piaszczystą, podmokłą i zatorfioną równinę, osiagającą wysokość od 140 do 160 m n.p.m. Natomiast południowo-wschodnia część gminy znajduje się na terenie Zakłęśłości Sosnowickiej, łąkowo-leśnego mezoregionu. Już sama ilość krain fizjograficzno-geograficznych na tak niewielkim obszarze, jakim jest gmina, świadczy o dość bogatej przyrodzie ożywionej i nieożywionej, pomimo zaawansowanego procesu przekształceń środowiska, głównie w skutek melioracji.

Krajobraz naturalny południowo-zachodniej części gminy stanowią niziny peryglacjalne i fluwioglacjalne. Powierzchniowo dominuje płaska wysoczyzna morenowa zbudowana głównie z piasków wodnolodowcowych (ze żwirami) i rzeczno-peryglacjalnych, rzadziej – z glin zwałowych tworzących niewielkie wzniesienia. To charakterystyczne przemienne występowanie wzniesień i obniżień wypełnionych piaskami lub namułami torfiastymi, to cecha wyróżniająca ten region spośród innych wyodrębniających się na Polesiu Zachodnim. Krajobraz naturalny północno-zachodniej, północnej i wschodniej części gminy przedstawia rozległą równinę akumulacyjną. Obszary pozadolinne zbudowane są z piaszczysto-mułkowych osadów jeziornych i wodnolodowcowych, zaś obniżenia, wykorzystywane przez rzeki i kanał Wieprz-Krzna, wypełnione są torfami (zwłaszcza dolina Białki), piaskami i mułkami rzeczno-jeziornymi.

Gmina Komarówka Podlaska jest średnio zasobna w surowce mineralne. Występują tu utwory wodnolodowcowe stadiau maksymalnego. Są to piaski drobno- i średnioziarniste z niewielką domieszką żwiru. Miąższość ich sięga kilkunastu metrów. W rejonie tym nie należy się spodziewać dużych czy nawet średnich złóż pospółki, możliwe jest jednak odkrycie średnich lub dużych złóż piasków budowlanych. Jedno złożo jest udokumentowane jako złożo „Żelizna”. Jego zasoby wynoszą 187 tys. ton. Jest ono eksploatowane (wydobycie w 2000 r. wynosiło 2 tys. ton). Właściciel złoża posiada koncesję na eksploatację. Występowanie złóż piasku budowlanego stwierdzono również w sąsiedztwie Komarówki Podlaskiej. W dolinie Białki, na pograniczu gmin Komarówka Podlaska, Wohyń i Drelów, udokumentowano duże złożo torfu o powierzchni 2 422,0 ha. Średnia miąższość złoża sięga 1,21 m., a maksymalna - 2,70 m. Zasoby wynoszą 29 034 tys. m³. Ze względów przyrodniczo-krajobrazowych złożo nie jest przewidziane do eksploatacji.

Gmina znajduje się na terenie regionu Polesie Lubelskie Północne – jednego z sześciu wyodrębnionych na Lubelszczyźnie. Region ten odznacza się najgęstszą siecią wodną i wyraźną interwencją człowieka. Działy wodne są z reguły trudne do ustalenia, a w wielu miejscach mają charakter strefowy. W stacjach wód gruntowych stwierdza się następujące głębokości czwartorzędowego poziomu wód (dane dotyczących lat siedemdziesiątych): w Przegalinach Dużych – nieco poniżej 5m, w Komarówce Podlaskiej – około 3m, w Brzozowym Kącie – około 2m. Przez gminę przebiega spora część najdłuższego w Polsce (ok. 140 km) kanału Wieprz-Krzna. Istotną częścią systemu melioracyjnego kanału jest

zbiornik wodny w Żelźnie. Jego powierzchnia wynosi ponad 300 hektarów. Pełni on też funkcję rekreacyjną.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną A. Wosia teren gminy znajduje się w Regionie Podlasko – Poleskim, który charakteryzuje się małą i bardzo małą zmiennością występowania poszczególnych typów pogody. Klimat, jaki panuje w gminie można scharakteryzować jako kontynentalny z upalnymi latami i mroźnymi zimami. Wiatry wieją najczęściej z sektora zachodniego (ok. 25-35% - śr. roczna) oraz południowego (ok. 20-30%). Średnia roczna suma opadów kształtuje się w granicach 400-450 mm. Średnia roczna suma usłonecznienia, czyli bezchmurnego nieba wynosi ok. 1600-1700 h. Średnia temperatura powietrza wynosi ok. 7-8°C. Średnia amplituda roczna temperatury mieści się w przedziale ok. 20,0-22,5°C. Najniższe notowane temperatury wynoszą ok. 28-29°C poniżej 0. Najwyższe notowane temperatury wynoszą ok. 34°C. Okres wegetacyjny wynosi ponad 200 dni w roku, a pokrywa śnieżna zalega średnio od 40-50 dni.

Komarówka Podlaska to gmina o dużym bogactwie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i bardzo czystym środowisku naturalnym. Gmina znajduje się na obrzeżu Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET) – spójnym przestrzennie i funkcjonalnie systemie reprezentatywnych i najlepiej zachowanych pod względem różnorodności biologicznej obszarów Europy. Fragmentem tego systemu jest ustanowiona w Polsce tzw. Krajowa Sieć Ekologiczna (ECONET-PL), której ogniwami są tzw. obszary węzłowe (o randze międzynarodowej i krajowej) oraz korytarze ekologiczne (również o randze międzynarodowej i krajowej). Na skraju jednego z korytarzy o randze krajowej, nazwie „Dolina Krzny”, położona jest gmina Komarówka Podlaska.

Pod względem wartości przyrodniczych na uwagę zasługuje północna część gminy, przewidziana do włączenia w granice projektowanego Białkopodlaskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który obejmowałby swym zasięgiem głównie białkopodlaskie i międzyrzeckie kompleksy leśne, w tym lasy w rejonie Żelźnej, zajmujące właśnie północną część gminy. Jest to kraina leśno-łąkowo-bagienna. W lasach dominują grądy (często z udziałem klonu, jaworu i lipy drobnolistnej) oraz bory świeże. Projektowany obszar chronionego krajobrazu połączony byłby z również projektowanym Parkiem Krajobrazowym „Lasy Włodawskie” korytarzem ekologicznym, tworzoną przez doliny Zielawy, Mulawy i Kanału Partyzanckiego. Północna część tego korytarza przebiega przez teren gminy. W dolinach Zielawy i jej krótkich dopływów zachowały się fragmenty olsów (*Ribis nigri-Alnetum*) i łągów (*Fraxino-Ulmetum*). W ekosystemach leśnych występuje wiele rzadkich gatunków leśnych, m. in.: podkolan biały i zielonawy oraz kilka gatunków turzyc. Duża różnorodność zbiorowisk roślinnych panuje w dolinach Zielawy i Białki. Występują w nich zarówno siedliska eutroficzne i wilgotne, jak i suche oraz mezotroficzne. Z roślin rzadkich występują: ożanka czosnkowa, zawciąg, czosnek kątowaty.

Stosunkowo duża różnorodność siedlisk (bagna, podmokłe bądź przesuszone łąki, lasy, zagajniki i pola, głównie w układach drobno-przestrzennych) i tym samym żerowisk, sprawia, że fauna jest zróżnicowana pod względem gatunkowym. Jednak tylko awifauna wykazuje walory o randze międzynarodowej. Najwięcej gatunków ptaków wodno-błotnych, występuje przy miejscowości Żelźna. Dowodem jest uznanie zgromadzenia ptaków wodno-błotnych, w

rejonie Żeliznej, za ostoję ptasią kwalifikującą się do sieci ekologicznej NATURA 2000. Jednak do tej pory nie został on włączony do tej sieci.

Rangę krajowych ostoi przyrody posiadają położone na terenie projektowanego Białkopodlaskiego OChK dwa projektowane rezerваты przyrody: Żelizna (Brodacz) oraz Bagno Książęce. Status pomnika przyrody posiada w gminie Komarówka Podlaska 12 obiektów, w tym: 7 pojedynczych drzew (4 rosące na terenie Leśnictwa Żelizna i 3 znajdujące się w parku zabytkowym w Przegalinach Dużych), 3 pary drzew (2 - na terenie Leśnictwa Żelizna i 1 - w parku w Żeliznie), 2 grupy drzew na terenie Leśnictwa Żelizna. Status użytku ekologicznego posiada 18 obiektów przyrodniczych (śródlęsnych oczek wodnych i mokradła). Zlokalizowane są one w: Leśnictwie Kolembrody na łącznej powierzchni 30,40 ha oraz Leśnictwie Żelizna na łącznej powierzchni 63,48 ha.

1.3 DZIEDZICTWO KULTUROWE

1.3.1 RYS HISTORYCZNY

Pierwsze wzmianki o Komarówce Podlaskiej pochodzą z przełomu XVII i XVIII wieku. Dotyczą one wsi już ukształtowanej, co może świadczyć o tym, że została ona założona dużo wcześniej. Legenda mówi o XV-wiecznym rodowodzie Komarówki Podlaskiej, choć jej udokumentowana historia rozpoczyna się w XVII wieku. Miastem była już w 1672 roku, bowiem wtedy jej właściciel, marszałek grodzieński oraz starosta przywalski i filipowski, Jan Kazimierz Kierdej nadał jej przywilej. W dokumencie z dnia 16 kwietnia 1672 r. Jan Kazimierz Kierdej zezwolił na odbywanie dwóch jarmarków oraz targów, określił sądowe kompetencje wójta, zezwalające jednocześnie na apelacje od jego wyroków do sądu dziedzica, a także zobowiązał mieszczan do wybudowania ratusza oraz studni.

Od 1795 roku Komarówka Podlaska znajdowała się w zaborze austriackim, od 1807 roku w Księstwie Warszawskim, a od 1815 roku w Królestwie Polskim. Postanowieniem namiestnika Królestwa Polskiego z dnia 26 lutego 1882 roku zmieniono Komarówkę na osadę wiejską. W 1710 roku erygowano tutaj parafię pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, powiększoną w 1887 r. o wiernych z parafii Wołyń. Komarówka Podlaskiej była wówczas uważana za miasteczko, ale nie posiadała formalnie nadanych jej praw miejskich. Jednakże przed kościołem zachował się plac-rynek, zabudowany w czworobok. W okolicy Komarówki Podlaskiej położone są stare wsie - Przegaliny Duże, Kolembrody, Walinna.

W okresie powłaszczeniowym siedzibą gminy należącej do powiatu radzyńskiego guberni podlaskiej, stała się Żelizna. W okresie niepodległego państwa polskiego oraz okupacji niemieckiej Komarówka Podlaska stała się ponownie ośrodkiem gminy, w dalszym ciągu stanowiąc część powiatu radzyńskiego. W związku z likwidacją gmin w roku 1954 przejściowo pełniła funkcję ośrodka gromadzkiego, by od stycznia 1973 roku odzyskać utraconą rangę centrum gminy w powiecie radzyńskim województwa lubelskiego. Po likwidacji powiatów w roku 1975 weszła w skład nowoutworzonego województwa białkopodlaskiego. Obecnie stanowi część województwa lubelskiego i powiatu radzyńskiego.

1.3.2 URBANISTYKA

Pierwotnym układem przestrzennym gminy Komarówka Podlaska był układ jednodrożnicowy, w układach zgodnych z duktami głównych cieków i suchych dolinek okresowo niosących wodę. Komarówka jako ośrodek gminny jest miejscowością o układzie urbanistycznym małomiasteczkowym.

Sieć osadnicza gminy jest charakterystyczna dla gmin wiejskich na wschodzie kraju. Przeważają tutaj wsie – ulicówki, charakteryzujące się zwartą zabudową mieszkaniową po obu stronach. W gminie występują również miejscowości typu rzędówka, ciągnące się wzdłuż prostej drogi z luźną zabudową, często występujące tylko po jednej stronie.

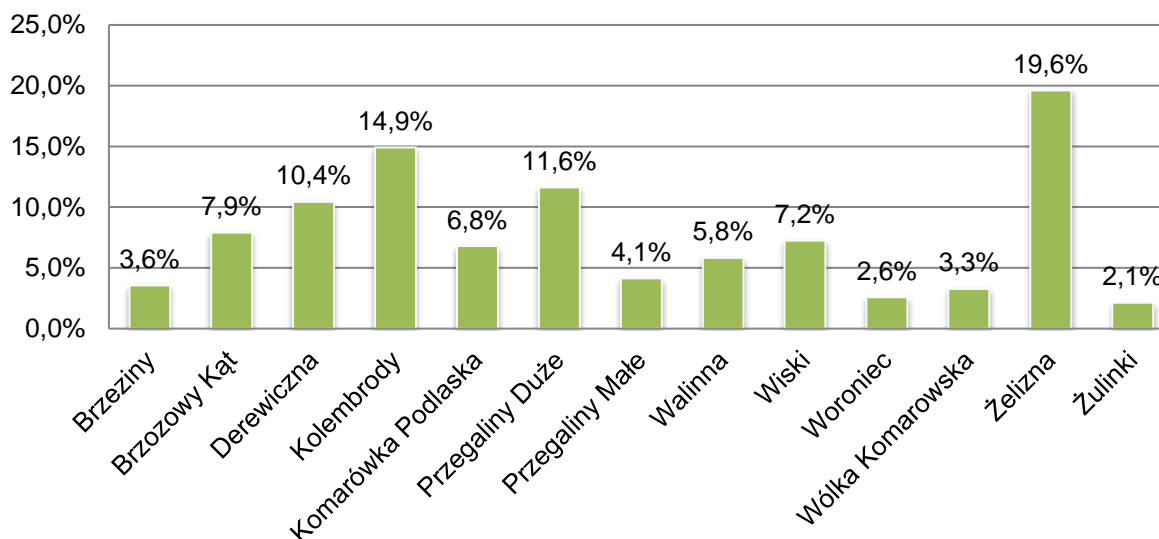
Wielkość jednostek osadniczych jest bardzo zróżnicowana. W poniższej tabeli oraz na wykresie przedstawiono powierzchnię poszczególnych miejscowości oraz ich udział w całkowitej powierzchni gminy.

Tabela 1 Powierzchnia poszczególnych miejscowości Gminy Komarówka Podlaska

Lp.	Nazwa miejscowości	Powierzchnia [ha]
1.	Brzeziny	489
2.	Brzozowy Kąt	1086
3.	Derewiczna	1434
4.	Kolembrody	2050
5.	Komarówka Podlaska	934
6.	Przegaliny Duże	1600
7.	Przegaliny Małe	570
8.	Walinna	800
9.	Wiski	997
10.	Woroniec	356
11.	Wólka Komarowska	449
12.	Żelizna	2698
13.	Żulinki	293

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Wykres 1 Udział poszczególnych jednostek osadniczych w całkowitej powierzchni gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Zabudowa mieszkaniowa gminy Komarówka Podlaska ukształtowana została w oparciu o podstawową i tradycyjną funkcję gminy, jaką jest rolnictwo. Na jej obszarze dominuje budownictwo charakterystyczne dla osadnictwa wiejskiego pod względem zarówno formy, jak i funkcji - budynek mieszkalny jednorodzinny z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców. Na terenie gminy występuje również zabudowa jednorodzinna, wielorodzinna i letniskowa (rekreacji indywidualnej). Lokalne zgrupowania osadnicze mają głównie zagrodowy charakter zabudowy, w którym zlokalizowane są ośrodki usług i miejsc pracy związanej z działalnością pozarolniczą.

Szczególną wartość gminy stanowi duży procent zachowanego budownictwa ludowego, tworzącego określony typ. Są to obszerne obiekty o konstrukcji wieńcowej (z rzadka oszalowane), z dachami dwuspadowymi, naczółkowymi lub półszczytowymi (wyjątkowo czterospadowymi), z osiowymi gankami na słupach, z dekoracją rzeźbiarską w obramowaniach okien, nadprożach i arkadach ganków³. Ostatnie lata przynoszą konsekwentne wyparcie drewnianej architektury ludowej na rzecz murowanych, zwartych domów, wygodniejszych na stały pobyt.

1.3.3 ZABYTKOWY ZASÓB GMINY KOMARÓWKA PODLASKA

Zasoby kulturowe i historyczne, w tym zabytki, są elementem mogącym mieć wpływ na rozwój społeczno - gospodarczy gminy Komarówka Podlaska. Na turystyczne zasoby gminy składają się wpisane do rejestru zabytków zespoły architektury sakralnej, miejsca pochówku oraz obiekty o walorach architektonicznych. Poniżej zaprezentowano zabytki oraz ważne miejsca o znaczeniu historycznym znajdujące się na terenie gminy Komarówka Podlaska.

³ „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Komarówka Podlaska”, 2002

Do zabytków gminy Komarówka Podlaska, wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego⁴, należą:

- zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej, w skład którego wchodzi: kościół, dom ludowy, dawna plebania, dawna organistówka, ogrodzenie kościoła i drzewostan otaczający kościół (A/1372);
- kościół parafialny pod wezwaniem Opieki Matki Boskiej w Przegalinach Dużych, wraz z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w granicach cmentarza kościelnego (A/113);
- założenie pałacowo-ogrodowe w Przegalinach Dużych: pałac, park i aleje (A/1353);
- cmentarz wojenny niemiecki z I wojny światowej wraz z drzewostanem, zlokalizowany w Wólce Komarowskiej (A/1344);
- zespół pałacowo-ogrodowy w Żeliznej, w skład którego wchodzi: pałac, park, łąka i fragment otaczających je olsów oraz kanał (A/1418);
- kaplica na cmentarzu rzymskokatolickim, znajdująca się w Brzezinach (A/426);
- zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem Nawiedzenia NMP w Kolembrodach, w skład którego wchodzi: kościół, dzwonnica oraz otaczający drzewostan (A/1105).

Wśród pozostałych miejsc/budynków o istotnym znaczeniu historycznym znajdują się również:

- szkoła drewniana z lat 30-tych XX w. w Brzozowym Kącie;
- młyn drewniany z 1945 r. w Brzozowym Kącie;
- dom nr 164 z początku XX w. w Derewicznej;
- kapliczka z 1860 r. w Derewicznej;
- dawna szkoła z końca XIX w. w Kolembrodach;
- zespół dawnego kościoła św. Wawrzyńca z XVIII/1920 r. w Komarówce Podlaskiej;
- dawna rządówka przy ul. Staszica 55 z końca XIX w. w Komarówce Podlaskiej;
- dawna szkoła przy ul. Ks. J. Rudnickiego w Komarówce Podlaskiej;
- domy przy ul. 11 Listopada nr 4, 6, 10, 14, 16 z początku XX w. w Komarówce Podlaskiej;
- cmentarz rzymsko-katolicki z początku XX w. w Komarówce Podlaskiej;
- cmentarz żydowski z XIX w. w Komarówce Podlaskiej;
- pozostałości dworu z początku XIX w. w Przegalinach Dużych;

---

⁴ Obwieszczenie Nr 1/2016 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 14 stycznia 2016 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego

- dawny sąd, obecnie dom mieszkalny, z początku XX w. w Przegalinach Dużych;
- dawna szkoła, obecnie dom mieszkalny, z początku XX w. w Przegalinach Dużych;
- kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Walinnie z ikoną XVIII-wieczną, którą miejscowa tradycja wiąże z unitami i ich walką w obronie własnej religii i tożsamości;
- pozostałości parku z połowy XIX w. w miejscowości Żulinki;
- obelisk ze św. Florianem z ok. 1920 r. w miejscowości Żelizna.

1.4 WYZNACZENIE JEDNOSTEK REFERENCYJNYCH

Opracowując niniejszą diagnozę, w pierwszej kolejności wyznaczono na obszarze gminy Komarówka Podlaska jednostki referencyjne, w których obrębie była prowadzona szczegółowa analiza, mająca na celu wskazanie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Przeprowadzona diagnoza objęła swoim zasięgiem cały teren gminy Komarówka Podlaska, przy uwzględnieniu podziału na wyznaczone jednostki referencyjne. Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze, które odpowiednio dostosowano do lokalnych uwarunkowań.

Wyznaczając granice poszczególnych jednostek referencyjnych kierowano się „Zasadami delimitacji obszarów rewitalizacji i definiowania programów rewitalizacji na terenach wiejskich województwa lubelskiego”. Zgodnie z ww. wytycznymi jako jednostkę referencyjną zastosowano sołectwo. Sołectwa, będące jednostkami pomocniczymi gminy, w sposób najbardziej adekwatny odzwierciedlają podział terytorialny gminy wynikający z uwarunkowań historycznych, przestrzennych i społecznych. Od strony praktycznej uzasadnieniem dla takiej metodologii był również fakt, iż zbieranie danych na potrzeby gminnych statystyk od lat opiera się właśnie na podziale na jednostki pomocnicze.

Diagnozę gminy Komarówka Podlaska przeprowadzono w oparciu o analizę problemów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, infrastrukturalnej, przestrzennej w poszczególnych, trzynastu sołectwach.

W związku z powyższym, dla celów niniejszej analizy, na obszarze gminy Komarówka Podlaska wyznaczono 13 jednostek referencyjnych, których ogólną charakterystykę zaprezentowano w poniższym zestawieniu.

Tabela 2 Podział gminy Komarówka Podlaska na jednostki referencyjne

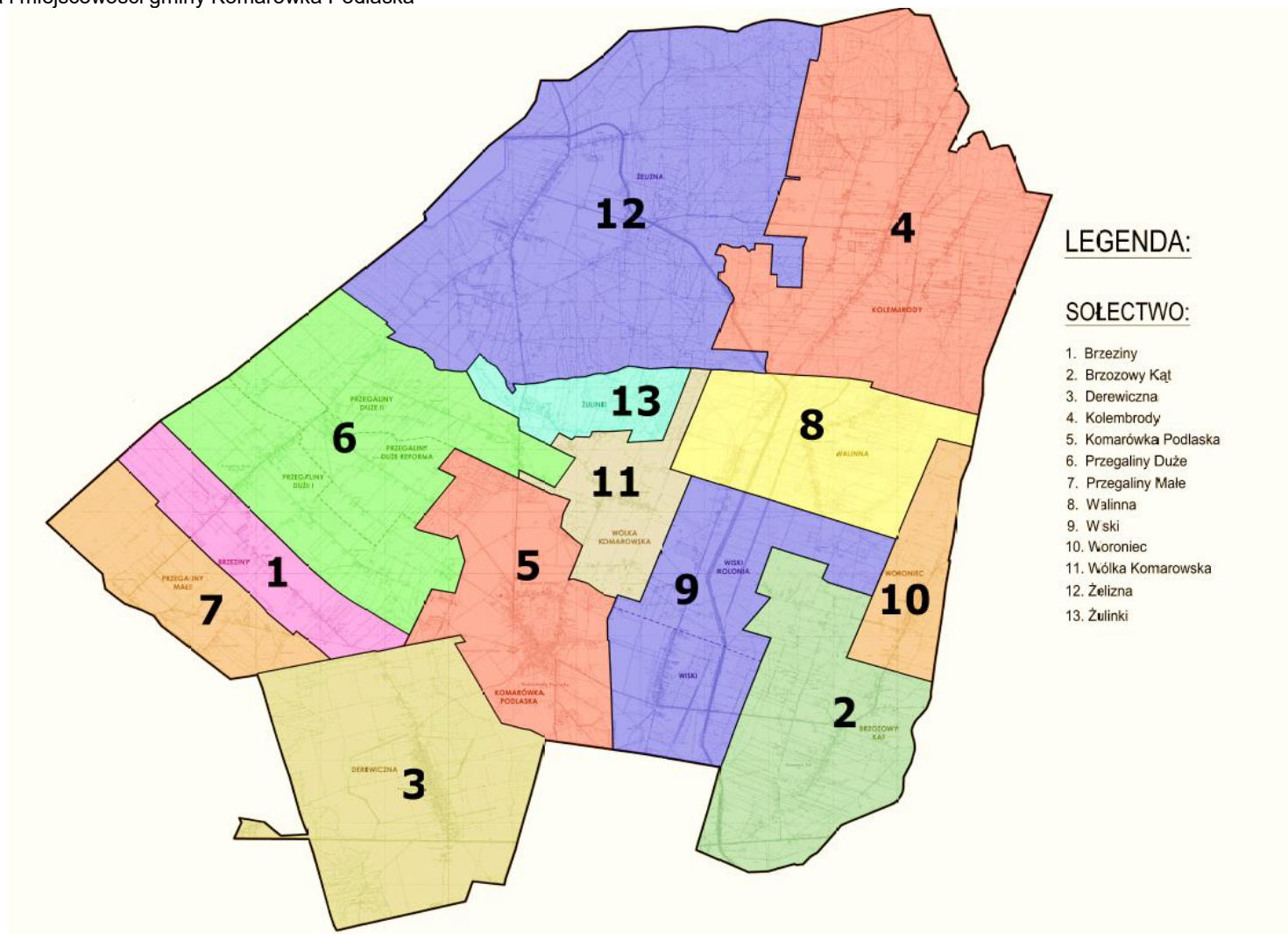
Jednostka referencyjna	Miejscowość/ulica	Powierzchnia w km ²	Liczba mieszkańców w 2015 roku
sołectwo Brzeziny	Brzeziny	489	105
sołectwo Brzozowy Kąt	Brzozowy Kąt	1086	390

sołectwo Derewiczna	Derewiczna	1434	490
sołectwo Kolembrody	Kolembrody	2050	422
sołectwo Komarówka Podlaska	ulice: Cmentarna, 11 Listopada, Plac Wolności, Glinki, Krótka, Stanisława Staszica, Wiskowa, Lubelska, Juliana Benia, Osiedlowa, Ogrodowa, Ks. Jana Rudnickiego, I Armii Wojska Polskiego, Waleriana Batki, Międzyrzeczka, Ciasna, Polna	934	1206
sołectwo Przegaliny Duże	Przegaliny Duże	1600	518
sołectwo Przegaliny Małe	Przegaliny Małe	570	127
sołectwo Walinna	Walinna	800	328
sołectwo Wiski	Wiski	997	277
sołectwo Woroniec	Woroniec	356	130
sołectwo Wólka Komarowska	Wólka Komarowska	449	207
sołectwo Żelizna	Żelizna	2698	331
sołectwo Żulinki	Żulinki	293	74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Mapa 4 Sołectwa i miejscowości gminy Komarówka Podlaska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

1.5 SFERA SPOŁECZNA

1.5.1 ZAGADNIENIA DEMOGRAFICZNE

Na koniec 2015 roku teren gminy Komarówka Podlaska zamieszkiwało łącznie 4605 osób, w tym 49,71% stanowiły kobiety, a 50,29% mężczyźni (w Polsce średnio gminy zamieszkuje 52% kobiet).

Gęstość zaludnienia kształtowała się w gminie Komarówka Podlaska, w 2015 roku, na niskim poziomie. Wyniosła ona 33,48 os./km². Gmina charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem gęstości zaludnienia. Jednostką referencyjną, w której możemy zaobserwować najwyższy poziom gęstości zaludnienia jest sołectwo Komarówka Podlaska. W 2015 roku na tym obszarze średnio zamieszkiwało 129,12 osób na km². Stanowi to wartość prawie czterokrotnie wyższą od średniej dla całej gminy. Na taki stan rzeczy wpływa przede wszystkim charakter zabudowy miejscowości Komarówka Podlaska – zwarte skupiska zabudowań na stosunkowo małym obszarze. Kolejnymi sołectwami, w których gęstość zaludnienia przewyższa średnią gminną są: Wólka Komarowska (46,10 os./km²), Walinna (41 os./km²), Woroniec (36,52 os./km²), Brzozowy Kąt (35,91 os./km²) oraz Derewiczna (34,17 os./km²). W pozostałych jednostkach referencyjnych gęstość zaludnienia jest niższa niż średnia w gminie. Najrzadziej zaludnioną, w przeliczeniu na km², jednostką referencyjną było w 2015 roku sołectwo Żelizna (12,27 os./km²).

Korzystnym procesem demograficznym, który możemy zaobserwować na obszarze gminy Komarówka Podlaska w analizowanym okresie jest zjawisko systematycznego wzrostu liczby ludności zamieszkującej gminę. Na przestrzeni lat 2013-2015 na terenie gminy Komarówka Podlaska przybyło łącznie 67 mieszkańców. Ogólna liczba mieszkańców w analizowanym okresie zwiększyła się więc o 1,48% (średnia dla gminy Komarówka Podlaska). Uwzględniając populację poszczególnych jednostek referencyjnych możemy zaobserwować, że najbardziej korzystna sytuacja kształtuje się w sołectwach: Żulinki (wzrost o 4,23%), Wólka Komarowska (wzrost o 3,5%), Walinna (wzrost o 2,18%), Kolembrody (wzrost o 1,69%), Przegaliny Małe (wzrost o 1,6%) oraz Brzozowy Kąt (wzrost o 1,56%) i Woroniec (wzrost o 1,56%). Na wszystkich tych obszarach odnotowano w latach 2013-2015 procentowy wzrost liczby ludności wyższy od średniej gminnej. W pozostałych jednostkach referencyjnych również odnotowano trend wzrostowy, ale poniżej średniej w gminie. Najniższy przyrost ludności odnotowano w latach 2013-2015 w sołectwie Żelizna – wzrost o 0,30% (jedną osobę). Należy jednak mieć na uwadze, że duże wartości, jakie przyjmuje wskaźnik, są związane przede wszystkim z małą populacją ludności zamieszkującą obszar poddany analizie (np. w przypadku sołectwa Żulinki).

Tabela 3 Liczba i zmiana liczby ludności w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne

Jednostka referencyjna	Liczba ludności			Zmiana liczby ludności w latach 2013-2015 (%)
	2013	2014	2015	
sołectwo Brzeziny	104	104	105	0,96
sołectwo Brzozowy Kąt	384	385	390	1,56
sołectwo Derewiczna	484	488	490	1,24
sołectwo Kolembrody	415	418	422	1,69
sołectwo Komarówka Podlaska	1189	1198	1206	1,43
sołectwo Przegaliny Duże	511	514	518	1,37
sołectwo Przegaliny Małe	125	126	127	1,60
sołectwo Walinna	321	324	328	2,18
sołectwo Wiski	276	277	277	0,36
sołectwo Woroniec	128	129	130	1,56
sołectwo Wólka Komarowska	200	203	207	3,50
sołectwo Żelizna	330	325	331	0,30
sołectwo Żulinki	71	72	74	4,23
Razem	4538	4563	4605	1,48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

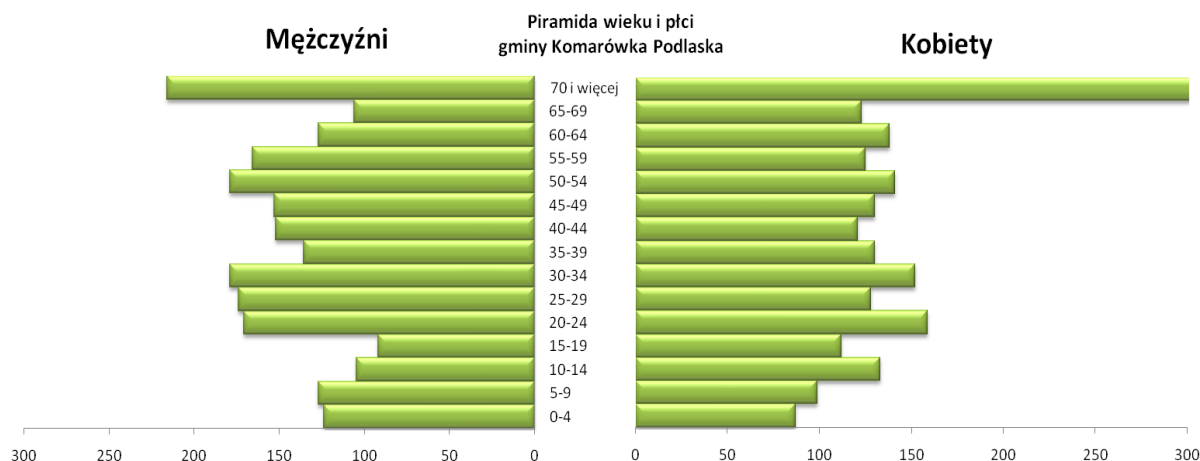
Na obszarze gminy Komarówka Podlaska odnotowano w 2015 roku ujemne saldo migracji. Na koniec 2015 roku saldo migracji na 1000 mieszkańców wyniosło dla gminy minus 3,04. Na przestrzeni lat 2013-2015 współczynnik salda migracji utrzymywał się w gminie na zbliżonym poziomie, aczkolwiek wykazywał tendencję spadkową. W badanym okresie czasu nastąpił spadek liczby wymeldowań z obszaru gminy z 89 do 59, czyli o prawie 34%.

Na terenie gminy Komarówka Podlaska, we wszystkich latach analizy (tj. w latach 2013-2015), odnotowano również ujemny przyrost naturalny. W 2013 roku współczynnik przyrostu naturalnego kształtował się na poziomie -5,29. Najwyższą wartość przyjął on w 2014 roku: -8,55, natomiast w 2015 roku spadł do poziomu -4,56, czyli o prawie 14% w stosunku do 2013 roku. W 2015 roku przyrost naturalny na 1000 mieszkańców kształtował się na najgorszym poziomie w sołectwach: Brzeziny (-19,05), Derewiczna (-16,33), Przegaliny Duże (-15,44), Wiski (-10,83), Kolembrody (-7,11), Walinna (-6,10) oraz Komarówka Podlaska

(-0,83). W trzech sołectwach: Brzozowy Kąt, Przegaliny Małe oraz Woroniec, współczynnik przyrostu naturalnego w 2015 roku uplasował się na poziomie zerowym. Wartości dodatnie współczynnika odnotowano w trzech sołectwach: Żulinki (27,03), Wólka Komarowska (9,66) oraz Żelizna (6,04).

Negatywnym zjawiskiem demograficznym zauważalnym na obszarze gminy Komarówka Podlaska jest stopniowe starzenie się społeczeństwa. Wskazuje na to piramida wieku i płci dla gminy Komarówka Podlaska, zaprezentowana poniżej.

Wykres 2 Piramida wieku i płci mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

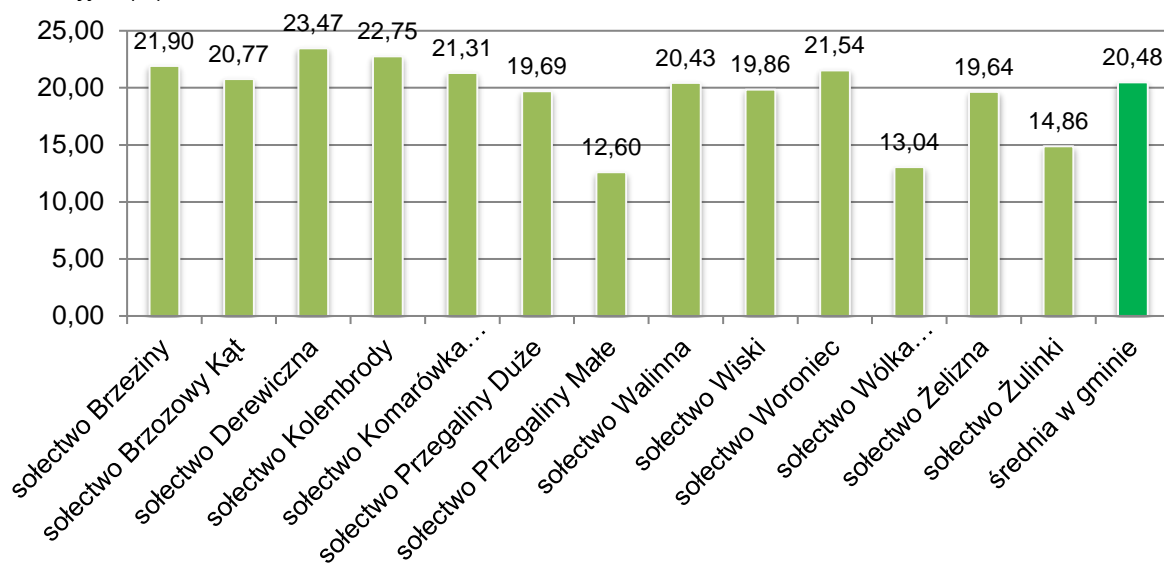
Kształt zaprezentowanej piramidy wskazuje na regresywną strukturę ludności zamieszkującej gminę Komarówka Podlaska. Ten typ struktury charakteryzuje się malejącą liczbą urodzeń. Udział ludności poniżej 12 roku życia jest niski i wynosi zaledwie 12,6% populacji. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 20,48% ogólnej liczby mieszkańców.

Problem starzenia się populacji, zarówno miast jak i wsi, zaczyna być współcześnie coraz bardziej odczuwalny. Niesie on ze sobą konieczność zmiany funkcji obiektów i przestrzeni, które powinny być coraz bardziej przystosowane do potrzeb coraz liczniejszej grupy seniorów. Wskaźnikiem, który najtrafniej oddaje to zjawisko i pozwala na ocenę struktury demograficznej ludności zamieszkującej gminę Komarówka Podlaska jest odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni powyżej 65 lat oraz kobiety powyżej 60 lat). Aktualna, jak również prognozowana, liczba osób w wieku poprodukcyjnym wskazuje na zmiany potrzeb użytkowników przestrzeni, budynków, a także na możliwe obniżenie się dochodów części gospodarstw.

Wskaźnik ten na obszarze gminy Komarówka Podlaska wyniósł w 2015 roku 20,48%, co świadczy o bardzo wysokim poziomie starzenia się struktur demograficznych w gminie. Silną koncentrację problemu możemy zaobserwować w większości jednostek referencyjnych. Do jednostek tych należą sołectwa, w których, w 2015 roku, udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców był wyższy od średniej dla gminy Komarówka Podlaska

(20,48%). Do ww. sołectwa należą: Derewiczna (2,99 punktów procentowych powyżej średniej gminnej), Kolembrody (2,27 punktów procentowych powyżej średniej gminnej), Brzeziny (1,42 punkty procentowe powyżej średniej gminnej), Woroniec (1,06 punktów procentowych powyżej średniej gminnej), Komarówka Podlaska (0,83 punkty procentowe powyżej średniej gminnej) oraz Brzozowy Kąt (0,29 punktów procentowych powyżej średniej gminnej). W pozostałych jednostkach referencyjnych odnotowano nieco lepszą sytuację, a wskaźnik przyjął wartości niższe od średniej dla gminy. Jednostką, w której odnotowano najniższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, było w 2015 roku sołectwo Przegaliny Małe, gdzie wskaźnik osiągnął wartość 12,60%, czyli prawie 8 punktów procentowych mniej niż średnia w gminie.

Wykres 3 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

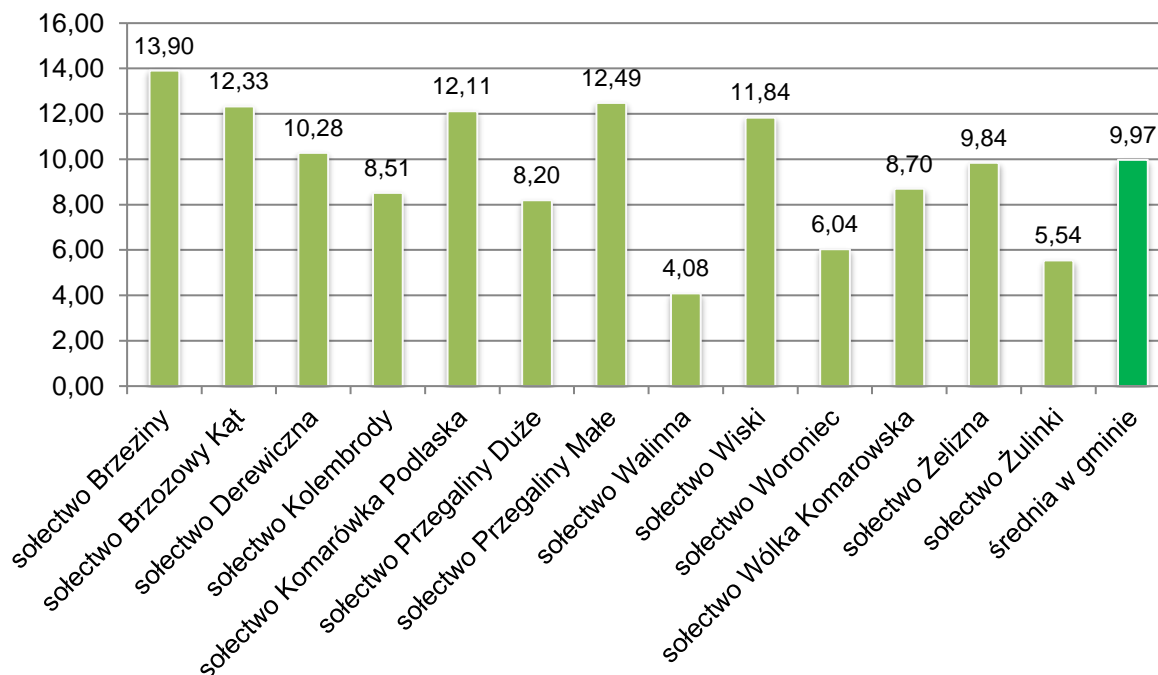
Zjawisko starzenia się społeczności gminy Komarówka Podlaska jeszcze bardziej jest widoczne gdy analizie poddamy zmianę udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2013-2015. Analiza dostępnych danych wskazuje, że we wszystkich jednostkach referencyjnych w badanym okresie odnotowano przyrost ww. ludności, a co za tym idzie, ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców wykazywał trend wzrostowy. Średni przyrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Komarówka Podlaska wyniósł 9,97% (średnia w gminie). Biorąc pod uwagę podział na jednostki referencyjne, największy przyrost odnotowano w następujących sołectwach:

- Brzeziny - w 2015 roku nastąpił przyrost o 13,90% w stosunku do roku 2013;
- Przegaliny Małe - w 2015 roku nastąpił przyrost o 12,49% w stosunku do roku 2013;
- Brzozowy Kąt - w 2015 roku nastąpił przyrost o 12,33% w stosunku do roku 2013;
- Komarówka Podlaska - w 2015 roku nastąpił przyrost o 12,11% w stosunku do roku 2013;
- Wiski - w 2015 roku nastąpił przyrost o 11,84% w stosunku do roku 2013;

- Derewiczna - w 2015 roku nastąpił przyrost o 10,28% w stosunku do roku 2013.

W pozostałych jednostkach referencyjnych wskaźnik przyjął wartości niższe od średniej gminnej. Najlepiej sytuacja prezentuje się w sołectwie Walinna, w którym na przestrzeni lat 2013-2015 odnotowano najniższy procentowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (4,08%).

Wykres 4 Zmiana udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Podczas konsultacji społecznych przeprowadzonych na terenie gminy Komarówka Podlaska podkreślano, że istotnym problemem w gminie jest odpływ młodych mieszkańców. Mimo, że na przestrzeni lat 2013-2015 ogólna liczba ludności gminy wzrosła, to zauważalnym trendem negatywnym jest zwiększanie się liczby osób młodych, które decydują się na zamieszkanie poza gminą Komarówka Podlaska. Na taki stan rzeczy wpływają w największym stopniu słabe perspektywy znalezienia pracy na terenie gminy. W związku z tym, sugeruje się podjęcie działań zmierzających do wzrostu liczby miejsc pracy na lokalnym rynku pracy oraz działania propagujące i zachęcające mieszkańców do samozatrudnienia.

Kolejnym z negatywnych zjawisk zauważalnych na obszarze gminy Komarówka Podlaska, sygnalizowanym również w trakcie konsultacji, jest stopniowe starzenie się społeczności i związane z tym problemy, np. konieczność zapewnienia stosownej opieki osobom starszym, niski udział osób starszych w życiu społecznym, niewielkie możliwości kontynuowania przez

osoby starsze aktywności zawodowej (ryzyko ubóstwa). Analizując powyższe problemy mocno akcentowano potrzebę zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób starszych (ale również dla mieszkańców niesamodzielnych), celem jak najdłuższego utrzymania ich w środowisku zamieszkania. Sugerowano także potrzebę likwidacji barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, a także w miejscach powszechnie uczęszczanych (np. skwery, sklepy) oraz potrzebę organizacji różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej i kulturalnej dla osób starszych (a także niepełnosprawnych i chorujących).

W trakcie konsultacji seniorzy podkreślali, że na terenie gminy Komarówka Podlaska brakuje miejsc oraz wydarzeń, które miałyby na celu integrację młodszych i starszych mieszkańców. Seniorzy wykazali również potrzebę wsparcia psychologicznego oraz zwiększenia działań związanych ze wzmacnianiem potencjału osób starszych w celu ich rozwoju osobistego i zwiększania aktywności (np. usługi edukacyjne, szkolenia oswajające seniorów z nowymi technologiami). Seniorzy z obszaru gminy borykają się również z problemami takimi jak: samotność (często wynikająca z tego, że młodzi członkowie rodziny zmieniają miejsce zamieszkania, ze złych relacji rodzinnych czy braku czasu najbliższych), choroby przewlekłe, niepełnosprawność, niewystarczające środki finansowe oraz poczucie nieprzydatności.

1.5.2 STAN ZDROWIA MIESZKAŃCÓW

Wśród negatywnych zjawisk w sferze społecznej, które sygnalizowały zarówno władze gminy Komarówka Podlaska, jak również sami mieszkańcy gminy znajdują się także problemy zdrowotne ludności. Niewątpliwie o istotności tego problemu świadczy fakt, że kłopoty ze zdrowiem odciskają swoje piętno nie tylko na pojedynczych osobach dotkniętych chorobą, ale również na ich rodzinach, otoczeniu, a co za tym idzie, całej społeczności lokalnej.

Specjalistyczne wsparcie z zakresu ochrony zdrowia na terenie gminy Komarówka Podlaska realizuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, zlokalizowany w miejscowości Komarówka Podlaska. W świetle danych udostępnionych przez ww. placówkę możemy zauważyć, że w 2015 roku największą liczbę porad udzielonych mieszkańcom przez NZOZ stanowiły porady związane ze schorzeniami układu krążenia. Liczba wszystkich tych porad wyniosła w 2015 roku 2506. Bardzo duża liczba porad została również odnotowana w odniesieniu do chorób układu oddechowego, alergii i chorób skórnych. Takich porad udzielono na poziomie 1873. Porady, których udzielił NZOZ w zakresie chorób układu ruchu wyniosły 1031. W 2015 roku udzielono również 241 porad związanych z różnego rodzaju chorobami psychicznymi oraz 67 w związku z chorobami nowotworowymi.

Analizując stan zdrowia mieszkańców gminy Komarówka Podlaska należy zwrócić uwagę na fakt, że na przestrzeni lat 2013-2015 systematycznie przybywa w gminie mieszkańców z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. W 2015 roku ogólna liczba mieszkańców z niepełnosprawnościami wyniosła w gminie 262, czyli 5,69% ogółu ludności gminy. W latach 2013-2015 zwiększyła się ona o 4%. Największy odsetek wśród osób z niepełnosprawnościami stanowili mieszkańcy do 17 roku życia włącznie – 64,12%.

Zaobserwowano również, że na obszarze gminy Komarówka Podlaska zwiększa się liczba mieszkańców borykających się z problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Dane z GOPS w Komarówce Podlaskiej pokazują, że liczba osób, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby uległa wzrostowi na przestrzeni lat 2013-2015. Wzrosła ona z 78 do 86, czyli o 10%.

Zwiększanie się intensywności opisanych powyżej zjawisk powoduje, że konieczne jest podjęcie takich działań, które będą zmierzały do poprawy stanu zdrowia i sprawności fizycznej, osób dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą lub niepełnosprawnością. Konieczne jest przeciwdziałanie wykluczeniu ww. osób oraz zapewnienie im dostępu do usług pielęgnacyjnych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych w środowisku zamieszkania.

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy gminy oraz pracownicy Urzędu Gminy (w szczególności GOPS-u) wskazywali, że coraz częściej mieszkańcy borykają się z różnego rodzaju problemami i zaburzeniami psychicznymi. Przyczyn tego rodzaju problemów zdrowotnych jest wiele, m. in.: szybkie tempo życia, przedłużający się stres, brak możliwości samorealizacji, problemy socjalno-bytowe czy nieporozumienia rodzinne. Zjawisko to odciska swoje piętno na wszystkich grupach wiekowych: dzieciach i młodzieży (np. w związku z brakiem akceptacji ze strony rówieśników, problemami w nauce), dorosłych (którzy na przykład nie radzą sobie z problemami życia codziennego), a także seniorach (którzy czują się niepotrzebni, odrzuceni i samotni). W trakcie konsultacji podkreślano, że zasadne w walce z wyżej opisanym problemem jest rozwój na terenie gminy Komarówka Podlaska poradnictwa psychologicznego dla mieszkańców.

1.5.3 BEZROBOCIE

Istotnym elementem analizy przeprowadzonej dla potrzeb niniejszego opracowania było zbadanie sytuacji na rynku pracy. Poziom bezrobocie jest jednym z ważniejszych wskaźników, który pozwala ocenić sytuację społeczną w gminie. Bezrobocie stanowi bowiem jedno z głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej, które dodatkowo jest silnie skorelowane z innymi negatywnymi procesami zachodzącymi na obszarze gminy (np. długotrwałe bezrobocie zwiększa ryzyko ubóstwa, wykluczenia społecznego).

Zjawisko bezrobocia, w szczególności długotrwałego (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do

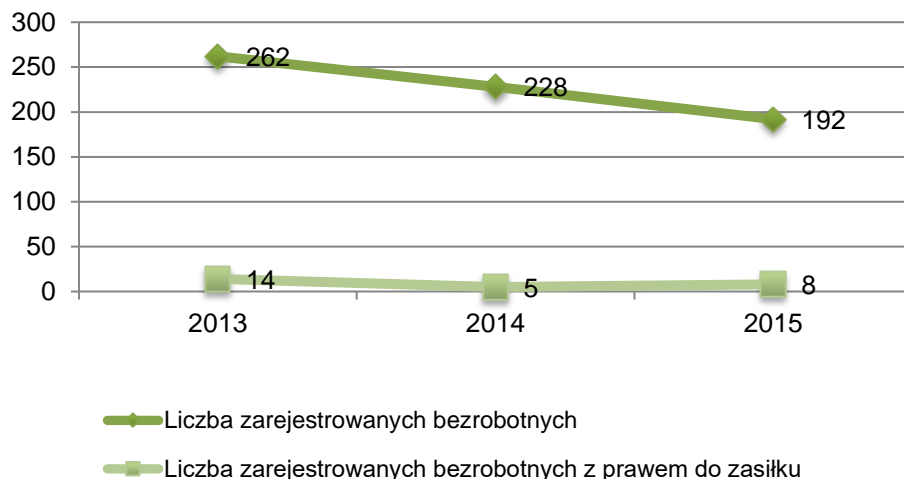

zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu, przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym.

W związku z tym, że zjawisko bezrobocia jest niezwykle istotne przy dokonywaniu oceny występowania stanu kryzysowego na terenie gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych, analizę tego zagadnienia przeprowadzono w oparciu o wskaźnik odnoszący się do udziału osób bezrobotnych z terenu gminy Komarówka Podlaska, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w 2015 roku, w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz wskaźnik obrazujący dynamikę zmiany udziału ww. osób wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Dane statystyczne, udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim, odnoszące się do bezrobocia obserwowanego w latach 2013-2015 na terenie gminy Komarówka Podlaska przedstawiają korzystny trend zjawiska. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba osób bezrobotnych pochodzących z obszaru gminy Komarówka Podlaska, zarejestrowanych w PUP w Radzynie Podlaskim, ulegała systematycznemu spadkowi. Na koniec 2013 roku wynosiła 262 osoby, 2014 – 228, a 2015 roku – 192. W 2015 roku liczba bezrobotnych spadła zatem, w porównaniu do roku 2013, o 70 osób, co stanowi 26,72%-owy spadek. Bezrobotni z obszaru gminy Komarówka Podlaska stanowili w 2015 roku około 5,83% wszystkich bezrobotnych z terenu powiatu radzyńskiego. Według danych na koniec 2015 roku, najliczniejszą grupę wśród wszystkich osób bezrobotnych z terenu gminy stanowili mieszkańcy sołectwa Komarówka Podlaska (27,08% ogółu bezrobotnych z gminy), natomiast najmniejszą – mieszkańcy sołectwa Brzeziny (0,52% ogółu bezrobotnych z gminy). Wśród bezrobotnych przeważającą większość, we wszystkich analizowanych latach, stanowiły osoby, które nie posiadały prawa do zasiłku. W 2013 roku stanowiły one prawie 95% ogółu bezrobotnych, w 2014 roku – 98%, a w 2015 roku niemalże 96%. W tym przypadku obserwujemy zatem negatywny trend wzrostowy.

Wykres 5 Bezrobotni w gminie Komarówka Podlaska na przestrzeni lat 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

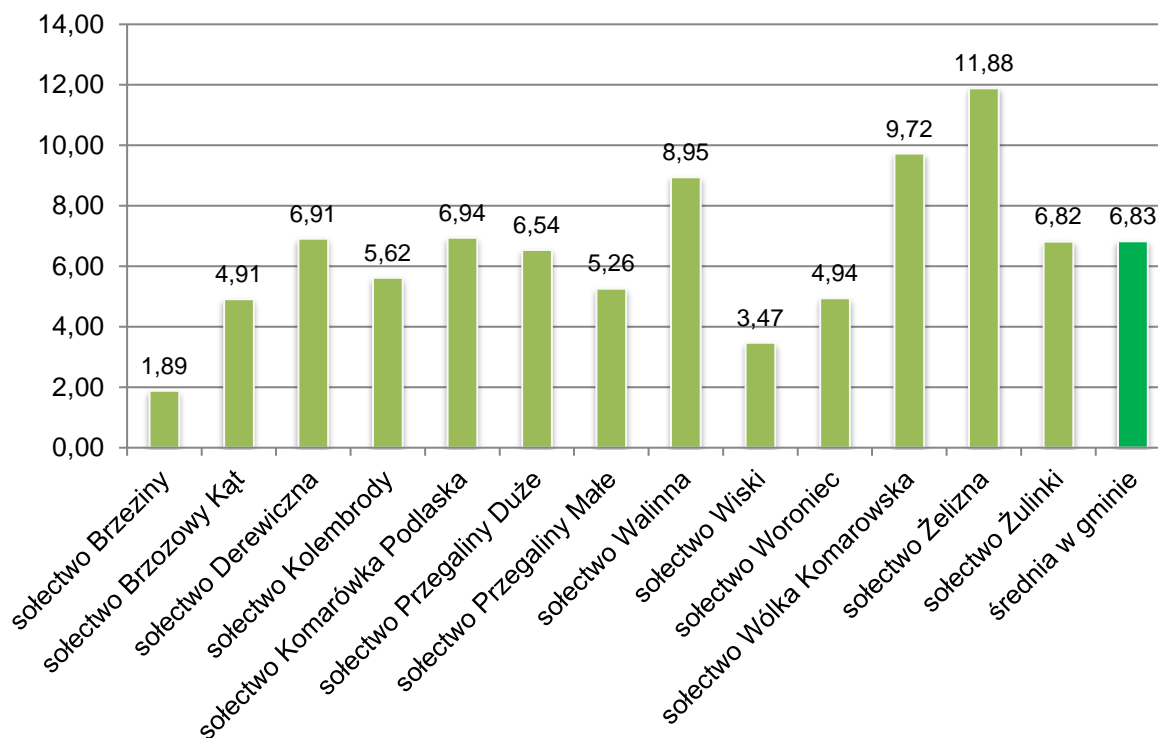
Jednym ze wskaźników, za pomocą którego można zidentyfikować poziom bezrobocia jest udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym. Ze względu na fakt, że zjawisko bezrobocia jest dość zróżnicowane wewnętrznie, przydatność takiego wskaźnika bywa niejednokrotnie ograniczona. Nie pozwala on bowiem na odpowiednio precyzyjną identyfikację obszarów szczególnie dotkniętych pewnymi specyficznymi typami bezrobocia. Sytuacja taka ma również miejsce w przypadku gminy Komarówka Podlaska. Obraz jaki widoczny jest w przypadku wskaźnika bezrobocia ogółem w 2015 r. nie jest wystarczający i nie pozwala na identyfikację obszaru szczególnie dotkniętego problemem bezrobocia. Dlatego analizie poddano także dynamikę zmiany ww. wskaźnika w latach 2013-2015.

W ujęciu poszczególnych jednostek referencyjnych wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym osiągnął wartości wyższe od średniej w gminie Komarówka Podlaska (6,83%) w obrębie następujących jednostek:

- sołectwo Żelizna – 5,05 punktów procentowych powyżej średniej gminnej;
- sołectwo Wólka Komarowska – 2,89 punktów procentowych powyżej średniej gminnej;
- sołectwo Walinna – 2,12 punktów procentowych powyżej średniej gminnej;
- sołectwo Komarówka Podlaska – 0,11 punktów procentowych powyżej średniej gminnej;
- sołectwo Derewiczna – 0,08 punktów procentowych powyżej średniej gminnej.

Najkorzystniej sytuacja prezentuje się w sołectwie Brzeziny, gdzie wskaźnik udziału osób bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 roku wyniósł 1,89%, tj. 4,94 punkty procentowe poniżej średniej w gminie. Za nim znajdują się sołectwa: Wiski (3,36 punktów procentowych poniżej średniej), Brzozowy Kąt (1,92 punkty procentowe poniżej średniej), Woroniec (1,89 punktów procentowych poniżej średniej), Przegaliny Małe (1,57 punktów procentowych poniżej średniej), Kolembrody (1,21 punktów procentowych poniżej średniej), Przegaliny Duże (0,29 punktów procentowych poniżej średniej) oraz Żulinki (0,01 punktów procentowych poniżej średniej).

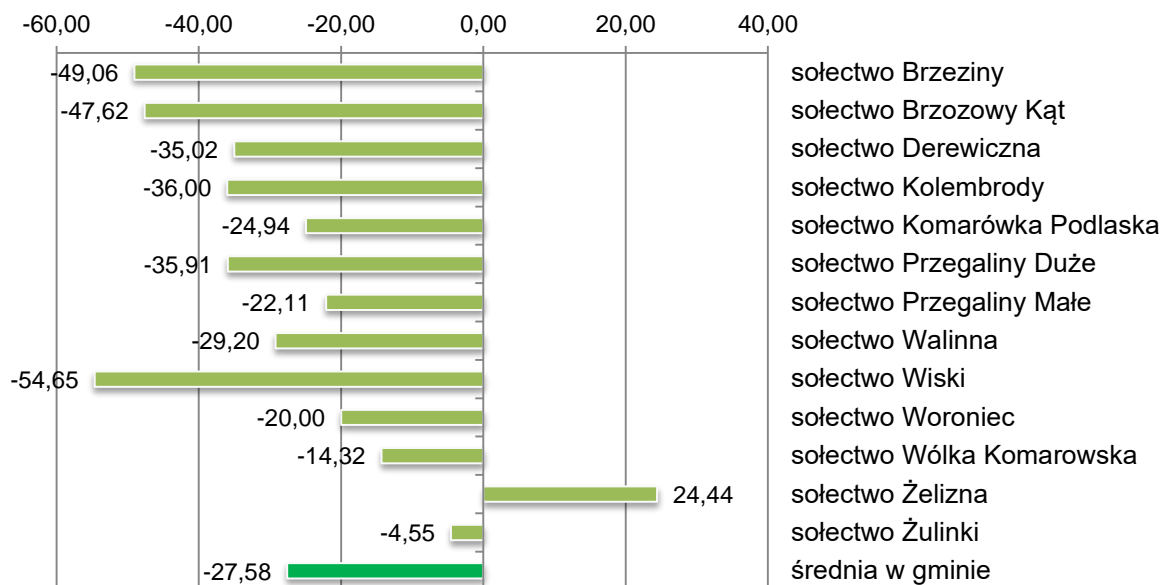
Wykres 6 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lat, kobiety 18-59 lat) w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

Analiza dynamiki zmiany liczby bezrobotnych mieszkańców gminy Komarówka Podlaska, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim, w ogólnej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym, na przestrzeni lat 2013-2015, wskazuje, że najgorszą sytuację możemy zaobserwować w sołectwie Żelizna, gdzie w ww. okresie udział bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym wzrósł o 24,44%. Jest to jedyna jednostka referencyjna, w której odnotowano negatywny trend wzrostowy wskaźnika. W pozostałych jednostkach możemy zaobserwować spadek udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Największy procentowy spadek nastąpił w analizowanym okresie w sołectwie Wiski (o 54,65%), Brzeziny (o 49,06%) oraz Brzozowy Kąt (o 47,62%). W dalszej kolejności uplasowały się sołectwa: Kolembrody, Przegaliny Duże, Derewiczna, Walinna. Jednostkami o nieco gorszej sytuacji są sołectwa, w których co prawda nastąpił spadek badanego wskaźnika, ale przyjął on wartości niższe niż średnia dla gminy (spadek o 27,58%). Do grupy tej należą sołectwa: Komarówka Podlaska (spadek o 24,94%), Przegaliny Małe (spadek o 22,11%), Woroniec (spadek o 20%), Wólka Komarowska (spadek o 14,32%) oraz Żulinki, które odnotowało najniższy spadek – o 4,55%.

Wykres 7 Zmiana udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lat, kobiety 18-59 lat) w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Radzynie Podlaskim

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Konsultacje społeczne przeprowadzone z mieszkańcami gminy Komarówka Podlaska wykazały, że spadek ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim nie jest skutkiem polepszającej się sytuacji na rynku pracy w gminie. Mieszkańcy gminy, a także władze, jednomyślnie wskazywali,

że obniżanie się poziomu bezrobocia w gminie jest spowodowane wyjazdami zarobkowymi mieszkańców. W związku z niełatwą sytuacją na lokalnym rynku pracy, coraz większa liczba mieszkańców gminy decyduje się na wyjazdy w poszukiwaniu pracy poza terenem gminy i nie rejestruje się w Urzędzie Pracy. W związku z powyższym spadek liczby bezrobotnych nie wynika z pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy, tj. nie jest skorelowany z powstaniem nowych miejsc pracy na obszarze gminy, ale, z dużym prawdopodobieństwem, jest następstwem zjawiska odpływu mieszkańców.

Rekomenduje się zatem podjęcie niezbędnych działań celem promocji postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców, wsparcie osób podejmujących samozatrudnienie w formie jednoosobowej działalności gospodarczej lub spółdzielni socjalnej oraz wykorzystanie potencjału gminy do stworzenia nowych miejsc pracy,

1.5.4 WYKLUCZENIE SPOŁECZNE I UBÓSTWO

Kolejnym zjawiskiem, które poddano analizie na potrzeby niniejszej diagnozy było ubóstwo i wykluczenie społeczne. Uznano, że najbardziej praktyczną i właściwą metodą, za pomocą której można zbadać ww. zjawisko jest analiza struktury beneficjentów świadczeń pomocy społecznej, przy uwzględnieniu różnych cech tej grupy: cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych.

Przepisy polskiego prawa dotyczące obszaru pomocy społecznej wskazują, że celem pomocy społecznej jest umożliwienie poszczególnym osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać samodzielnie. Pomoc społeczna, zgodnie z zapisami ustawy⁵, wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest również zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia, uzależnienia. Metodą, którą zastosowano, aby określić natężenie problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego była analiza zapotrzebowania mieszkańców gminy Komarówka Podlaska oraz poszczególnych jednostek referencyjnych na różne formy pomocy społecznej organizowane przez gminę. W tym celu zbadano liczbę osób zamieszkujących na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych (sołectw), które z powodu indywidualnej sytuacji życiowej są uprawnione do korzystania z pomocy społecznej. Przeanalizowano liczbę osób, które uprawnione są do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione są do pomocy społecznej z tytułu: ubóstwa, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, wielodzietności, bezrobocia, przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Tak dogłębna analiza zjawiska pozwoliła na dokonanie obserwacji, zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i jakościowym, które ze zjawisk stanowi największy problem w skali gminy.

Dane źródłowe, które zostały przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej pokazują, że ogólna liczba mieszkańców gminy wymagających wsparcia organizowanego przez gminę uległa bardzo nieznacznemu spadkowi na przestrzeni

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 poz. 930)

lat 2013-2015. W 2015 roku wyniosła ona 684 osoby, co stanowi 14,85% wszystkich mieszkańców gminy. Ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Komarówka Podlaska spadła o 2 osoby na przestrzeni lat 2013-2015 (przy ogólnym wzroście liczby mieszkańców o 67 osób), co oznacza spadek o zaledwie 0,29%. Analizując szczegółowo sytuację przez pryzmat poszczególnych jednostek referencyjnych, możemy zauważyć, że nie we wszystkich sołectwach odnotowano spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej charakterystyczny dla całej gminy. Jednostkami, w których na przestrzeni lat 2013-2015 nastąpił wzrost liczby mieszkańców objętych różnego rodzaju formami wsparcia z GOPS były sołectwa: Brzozowy Kąt (wzrost o 214,29% w stosunku do 2013 roku), Woroniec (wzrost o 33,33% w stosunku do 2013 roku), Przegaliny Małe (wzrost o 15,15% w stosunku do 2013 roku), Żulinki (wzrost o 13,79% w stosunku do 2013 roku), Komarówka Podlaska (wzrost o 6,60% w stosunku do 2013 roku) oraz Żelizna (wzrost o 3,90% w stosunku do 2013 roku). Pomimo minimalnych wahań w 2014 roku, liczba osób korzystających z pomocy społecznej w sołectwie Brzeziny oraz sołectwie Wólka Komarowska kształtowała się w 2015 roku na takim samym poziomie jak w roku 2013. W pozostałych jednostkach referencyjnych odnotowano w analizowanym okresie spadek liczby mieszkańców korzystających ze wsparcia GOPS w Komarówce Podlaskiej. Do sołectw tych należą: Kolembrody, Wiski, Derewiczna, Walinna oraz Przegaliny Duże. W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółowe dane dotyczące liczby osób korzystających z różnych form pomocy społecznej w latach 2013-2015 z podziałem na miejsce ich zamieszkania.

Tabela 4 Liczba osób mieszkających na terenie gminy Komarówka Podlaska, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne

Jednostka referencyjna	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej		
	2013	2014	2015
sołectwo Brzeziny	6	7	6
sołectwo Brzozowy Kąt	14	41	44
sołectwo Derewiczna	71	72	59
sołectwo Kolembrody	74	65	49
sołectwo Komarówka Podlaska	106	112	113
sołectwo Przegaliny Duże	93	76	92
sołectwo Przegaliny Małe	33	38	38
sołectwo Walinna	71	74	64
sołectwo Wiski	57	49	43
sołectwo Woroniec	24	24	32

Jednostka referencyjna	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej		
	2013	2014	2015
sołectwo Wólka Komarowska	31	32	31
sołectwo Żelizna	77	78	80
sołectwo Żulinki	29	29	33
SUMA:	686	697	684

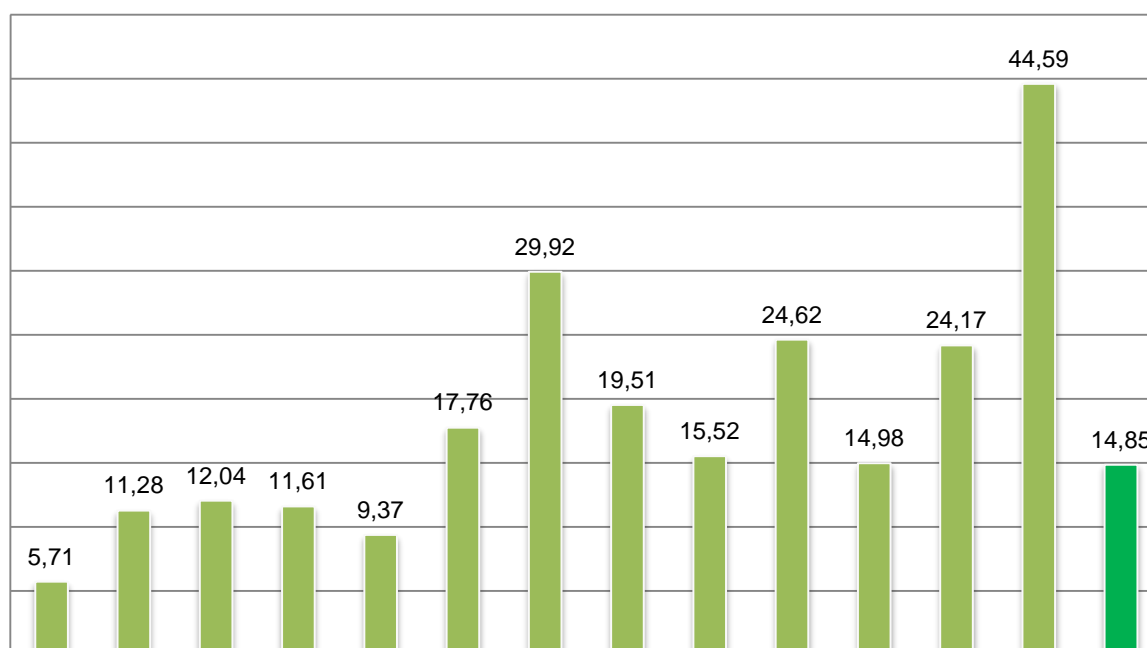
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Do przeprowadzenia precyzyjnej identyfikacji i analizy terenów, w obrębie których występuje największa koncentracja osób korzystających ze środków pomocy społecznej, konieczne jest zastosowanie kryterium potencjału ludnościowego. W związku z powyższym, analizie poddano, w poszczególnych jednostkach referencyjnych, wskaźnik udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku oraz dynamikę zmiany wskazanego wskaźnika na przestrzeni lat 2013-2015. Po uwzględnieniu potencjału ludnościowego poszczególnych jednostek referencyjnych, w 2015 roku najgorzej sytuacja prezentowała się w następujących sołectwach:

- Żulinki (wskaźnik wyniósł 44,59%);
- Przegaliny Małe (wskaźnik wyniósł 29,92%);
- Woroniec (wskaźnik wyniósł 24,62%);
- Żelizna (wskaźnik wyniósł 24,17%);
- Walinna (wskaźnik wyniósł 19,51%);
- Przegaliny Duże (wskaźnik wyniósł 17,76%);
- Wiski (wskaźnik wyniósł 15,52%);
- Wólka Komarowska (wskaźnik wyniósł 14,98%).

W sołectwach tych udział beneficjentów pomocy społecznej świadczonej przez GOPS w Komarówce Podlaskiej wśród ogólnej liczby mieszkańców kształtował się w 2015 roku na poziomie wyższym od średniej gminnej (14,85%). Warto jednak zwrócić uwagę na to, że wysoki poziom badanego wskaźnika, który w 2015 roku odnotowano w sołectwie Żulinki może z dużym prawdopodobieństwem wynikać z tego, że obszar ten jest zamieszkiwany przez stosunkowo niedużą liczbę osób. W pozostałych sołectwach udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców utrzymywał się na poziomie niższym niż średnia dla gminy Komarówka Podlaska. Ponadto, w 2015 roku najlepsza sytuacja w zakresie korzystania z pomocy społecznej była zauważalna w sołectwie Brzeziny, gdzie wskaźnik osiągnął poziom 5,71%.

Wykres 8 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Dynamika zmiany udziału beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców pokazuje, że na przestrzeni lat 2013-2015 udział tych osób w ludności gminy Komarówka Podlaska uległ nieznacznemu spadkowi. W 2015 roku udział osób korzystających z różnych form wsparcia GOPS w ogólnej liczbie mieszkańców spadł o 1,74% w stosunku do 2013 roku i osiągnął poziom 14,85%. Pomimo pozytywnego trendu w skali całej gminy, część jednostek referencyjnych odnotowała przyrost udziału osób będących klientami GOPS w Komarówce Podlaskiej w stosunku do liczby mieszkańców. Jednostką, w której w analizowanym okresie czasu odnotowano najbardziej negatywne tendencje, najwyższy procentowy wzrost wskaźnika, jest sołectwo Brzozowy Kąt. W jednostce tej nastąpił wzrost udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców o 209,45%. Wysokie wartości przyrostu odnotowano także w sołectwach: Woroniec (wzrost o 31,28% na przestrzeni lat 2013-2015), Przegaliny Małe (wzrost o 13,34% na przestrzeni lat 2013-2015), Żulinki (wzrost o 9,18% na przestrzeni lat 2013-2015). Niepokojące są również procesy utrwalania się negatywnych zjawisk społecznych i rosnącego uzależnienia mieszkańców od pomocy społecznej w sołectwach: Komarówka Podlaska (wzrost o 5,10% na przestrzeni lat 2013-2015) oraz Żelizna (wzrost o 3,58% na przestrzeni lat 2013-2015).

Jednostkami referencyjnymi, w których przeważają tendencje pozytywne na przestrzeni lat 2013-2015 są następujące sołectwa:

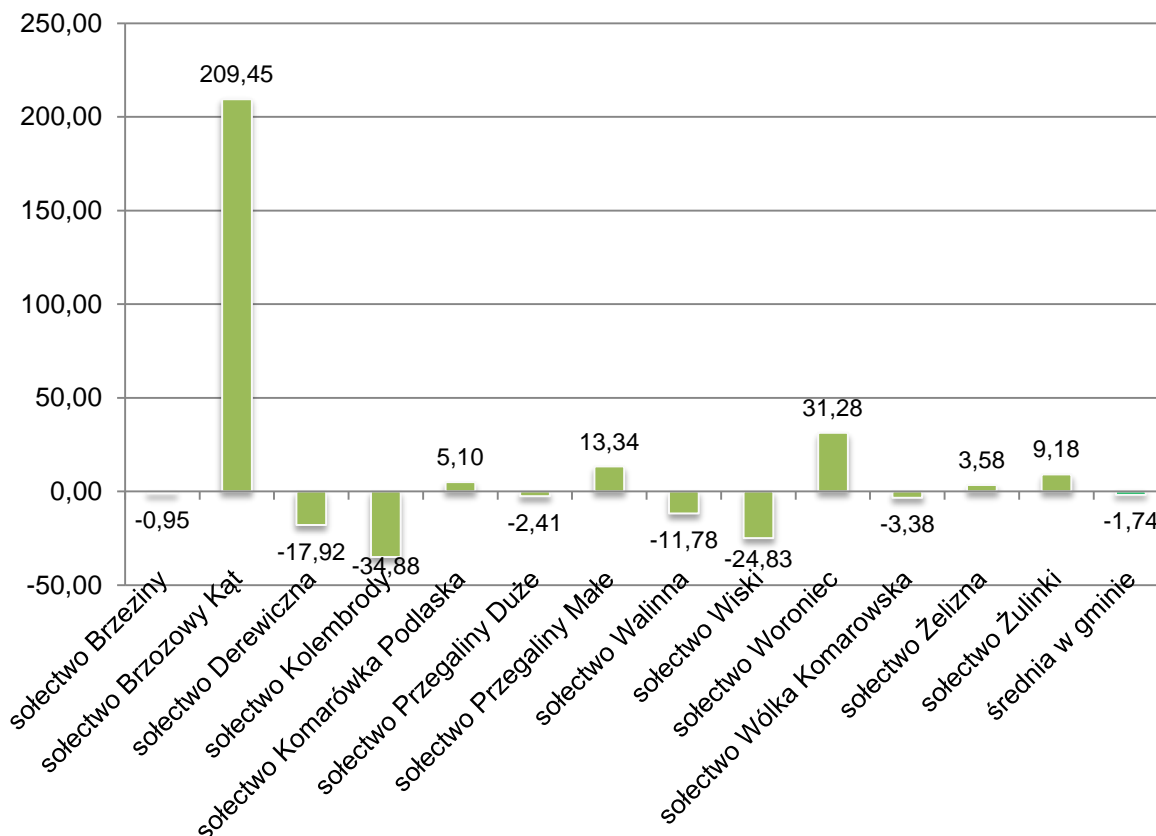
- Kolembrody (wartość wskaźnika na poziomie -34,88%);
- Wiski (wartość wskaźnika na poziomie -24,83%);
- Derewiczna (wartość wskaźnika na poziomie -17,92%);
- Walinna (wartość wskaźnika na poziomie -11,78%);

- Wólka Komarowska (wartość wskaźnika na poziomie -3,38%);
- Przegaliny Duże (wartość wskaźnika na poziomie -2,41%).

W wyżej wymienionych sołectwach wskaźnik przyjął wartości wyższe niż średnia wartość w gminie Komarówka Podlaska (-1,74%). Jedynym sołectwem, które odnotowało w analizowanym okresie spadek wskaźnika poniżej średniej gminnej było sołectwo Brzeziny (-0,95).

Wykres 9 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

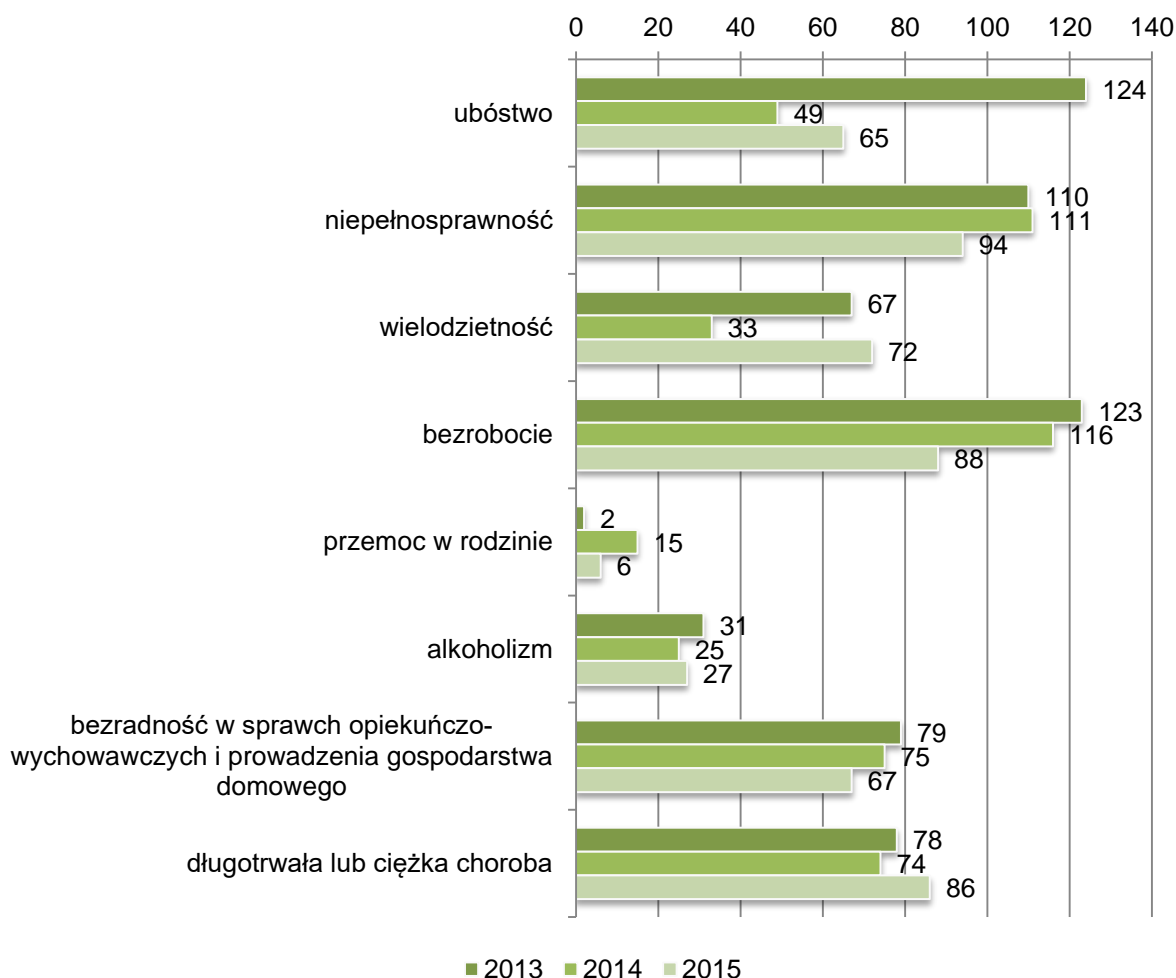

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Analizując przyczyny przyznawania pomocy społecznej na terenie gminy Komarówka Podlaska możemy zaobserwować, że na przestrzeni lat 2013-2015 głównym problemem trudnej sytuacji mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń było bezrobocie, ubóstwo i niepełnosprawność. W badanym okresie czasu odnotowano prawie 50%-cio procentowy spadek liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, jednakże, w dużej mierze może być to następstwem emigracji zarobkowej w poszukiwaniu pracy lub pracy lepiej płatnej. W mniejszym stopniu spadek ten jest wynikiem polepszenia sytuacji życiowej beneficjentów GOPS. Liczba świadczeń przyznanych z powodu niepełnosprawności oraz bezrobocia, pomimo tendencji spadkowych jakie możemy zaobserwować w latach 2013-2015, utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie, w porównaniu do pozostałych przyczyn otrzymania pomocy. Niepokojący jest również wzrost liczby osób

korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, co jest niewątpliwie skutkiem procesu starzenia się społeczeństwa. Warto również zwrócić uwagę na wzrost liczby świadczeń przyznawanych przez GOPS z powodu wielodzietności, który nastąpił w badanym okresie czasu. Znaczącym problemem, z którym również borykają się mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Wykres 10 Powody przyznania świadczeń pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy Komarówka Podlaska korzystających z pomocy GOPS w latach 2013-2015

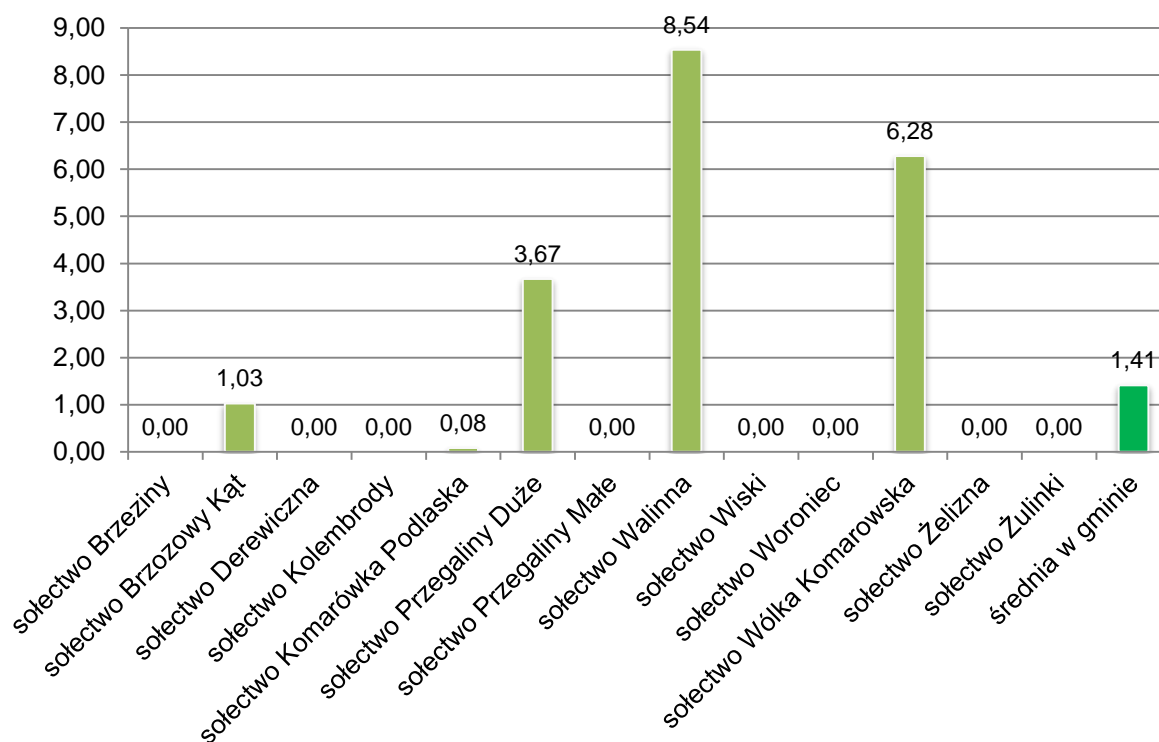

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Analizując powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej należy mieć na uwadze, że wśród osób objętych pomocą nie występuje tylko jeden rodzaj dysfunkcji. Najczęściej jest ich kilka i są ze sobą skorelowane, np. istnieje wyraźna zależność pomiędzy bezrobociem a zagrożeniem popadnięcia w ubóstwo. W związku z powyższym, przeważająca większość beneficjentów pomocy społecznej organizowanej przez gminę Komarówka Podlaska występuje o kilka rodzajów świadczeń, podając różne przyczyny uprawniające do przyznania konkretnego świadczenia.

Przyglądając się szczegółowo udziałowi osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców, przy uwzględnieniu podziału gminy na jednostki referencyjne, możemy zaobserwować, że w 2015 roku największa koncentracja mieszkańców borykających się z problemem ubóstwa występowała w sołectwie Walinna. Wartość wskaźnika osiągnęła w tym sołectwie poziom 8,54%, czyli około sześć razy wyższy niż średnia w gminie Komarówka Podlaska (1,41%). Wysokie wartości wskaźnika, przekraczające średnią gminną, odnotowano również w sołectwie Wólka Komarowska oraz Przegaliny Duże. W sołectwie Wólka Komarowska beneficjenci GOPS, korzystający ze świadczeń z tytułu ubóstwa stanowili 6,28% ogółu ludności tego obszaru, natomiast w sołectwie Przegaliny Duże 3,67%. W sołectwie Brzozowy Kąt oraz Komarówka Podlaska w 2015 roku analizowany wskaźnik osiągnął wartości poniżej średniej dla gminy. Pozostałe jednostki referencyjne (sołectwa: Brzeziny, Derewiczna, Kolembrody, Przegaliny Małe, Wiski, Woroniec, Żelizna oraz Żulinki) charakteryzowały się najlepszą sytuacją, gdyż na ich terenie nie odnotowano żadnej osoby, która korzystała z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.

Wykres 11 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

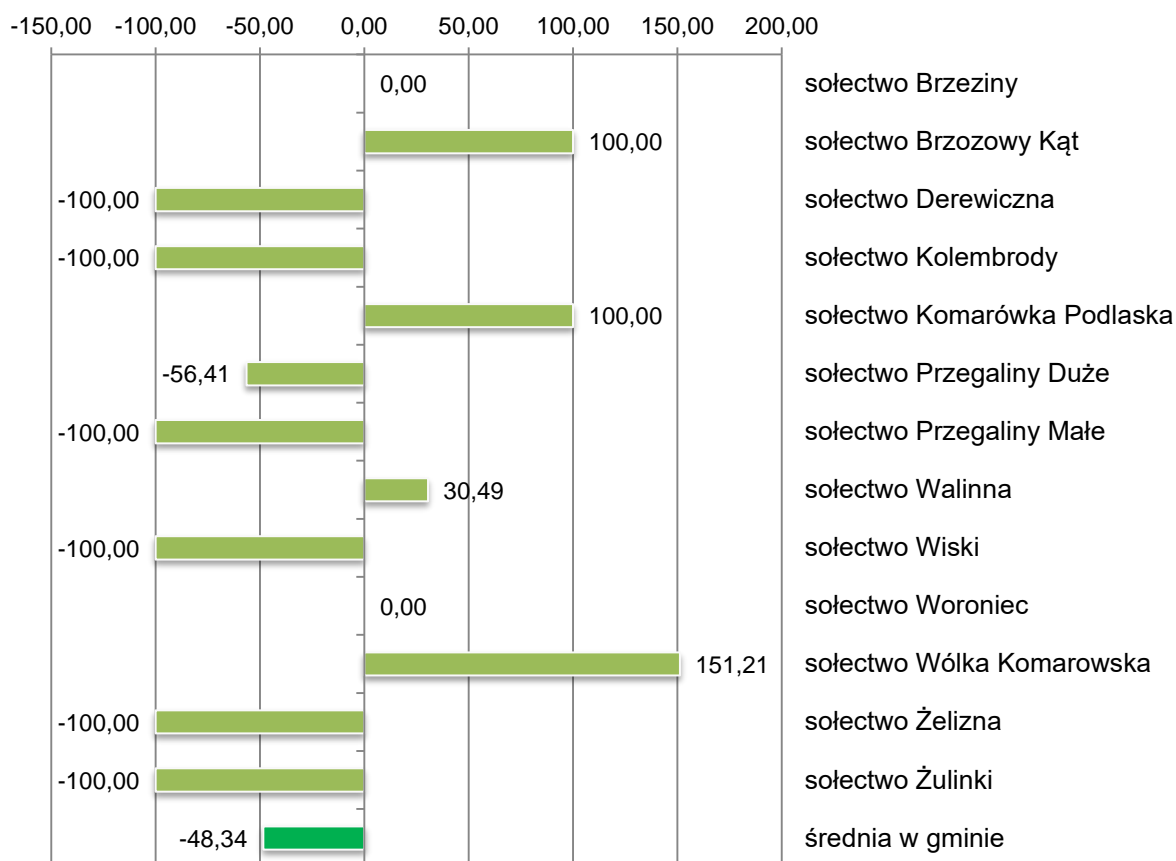
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Badając zjawisko ubóstwa przez pryzmat dynamiki zmian udziału osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie ludności, które zaszły na przestrzeni lat 2013-2015, zauważamy na terenie gminy Komarówka Podlaska pozytywny trend spadkowy. W skali całej gminy średni udział osób dotkniętych ubóstwem w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się o 48,34%. Trend spadkowy odnotowano w następujących siedmiu jednostkach referencyjnych:

- sołectwo Przegaliny Małe – spadek z 6,40% do 0;
- sołectwo Żulinki – spadek z 5,63% do 0;
- sołectwo Kolembrody – spadek z 5,06% do 0;
- sołectwo Żelizna – spadek z 3,3% do 0;
- sołectwo Wiski – spadek z 2,54% do 0;
- sołectwo Derewiczna – spadek z 0,83% do 0;
- sołectwo Przegaliny Duże – spadek z 8,41% do 3,67%.

Sołectwami, w których dynamika zmian zjawiska dla lat 2013-2015 pokazuje wzrost analizowanego problemu są: Wólka Komarowska, Brzozowy Kąt, Komarówka Podlaska oraz Walinna. W pozostałych dwóch sołectwach (Brzeziny oraz Woroniec) badany wskaźnik wyniósł zero.

Wykres 12 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

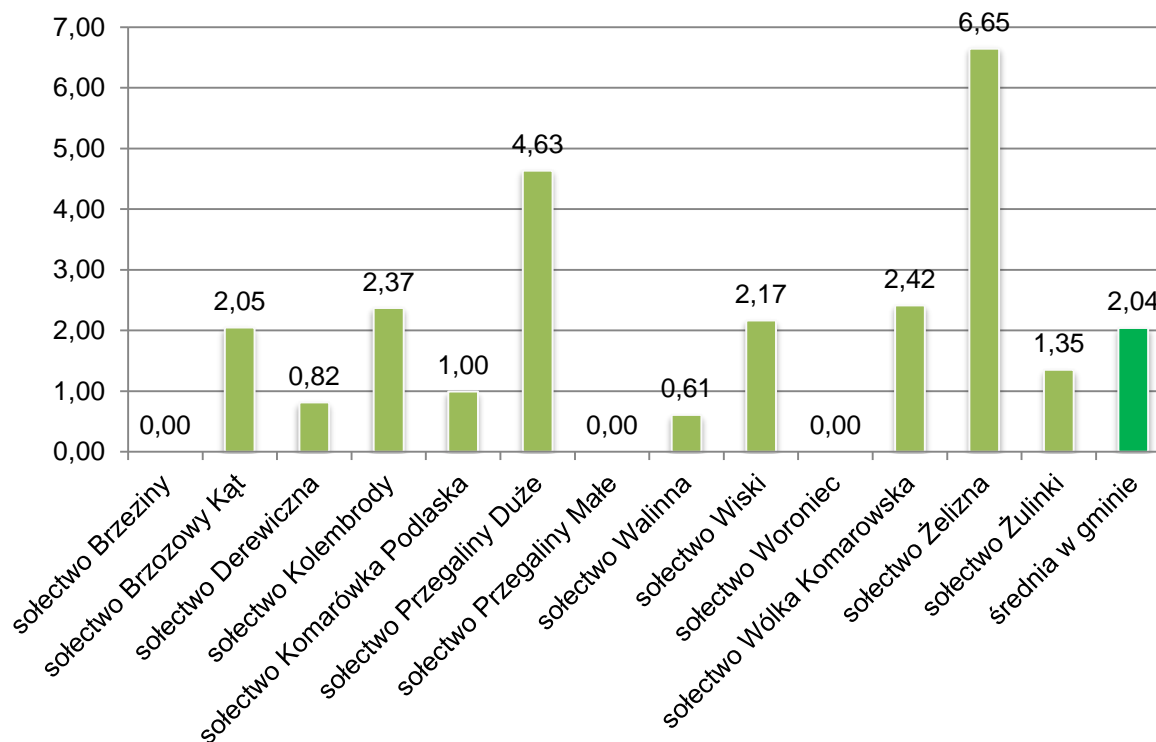
Pomoc społeczna związana z występowaniem problemów odnoszących się do niepełnosprawności mieszkańców koncentrowała się w 2015 roku na najwyższym poziomie w sześciu jednostkach referencyjnych, w obrębie których udział osób korzystających z różnego typu świadczeń przyznawanych przez GOPS z tytułu niepełnosprawności w ogólnej

liczbie mieszkańców był wyższy od średniej dla gminy Komarówka Podlaska (2,04%). Do ww. sołectw należały w 2015 roku:

- Żelazna – o 4,61 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie;
- Przegaliny Duże – o 2,59 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie;
- Wólka Komarowska – o 0,38 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie;
- Kolembrody – o 0,33 punkty procentowe więcej niż średnia w gminie;
- Wiski – o 0,13 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie;
- Brzozowy Kąt – o 0,01 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie.

W sołectwach: Żulinki, Komarówka Podlaska, Derewiczna oraz Walinna udział osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców danego sołectwa kształtował się w 2015 roku na poziomie niższym niż średnia gminna. W pozostałych trzech sołectwach, w analizowanym czasie, ani jeden z mieszkańców nie korzystał z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

Wykres 13 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

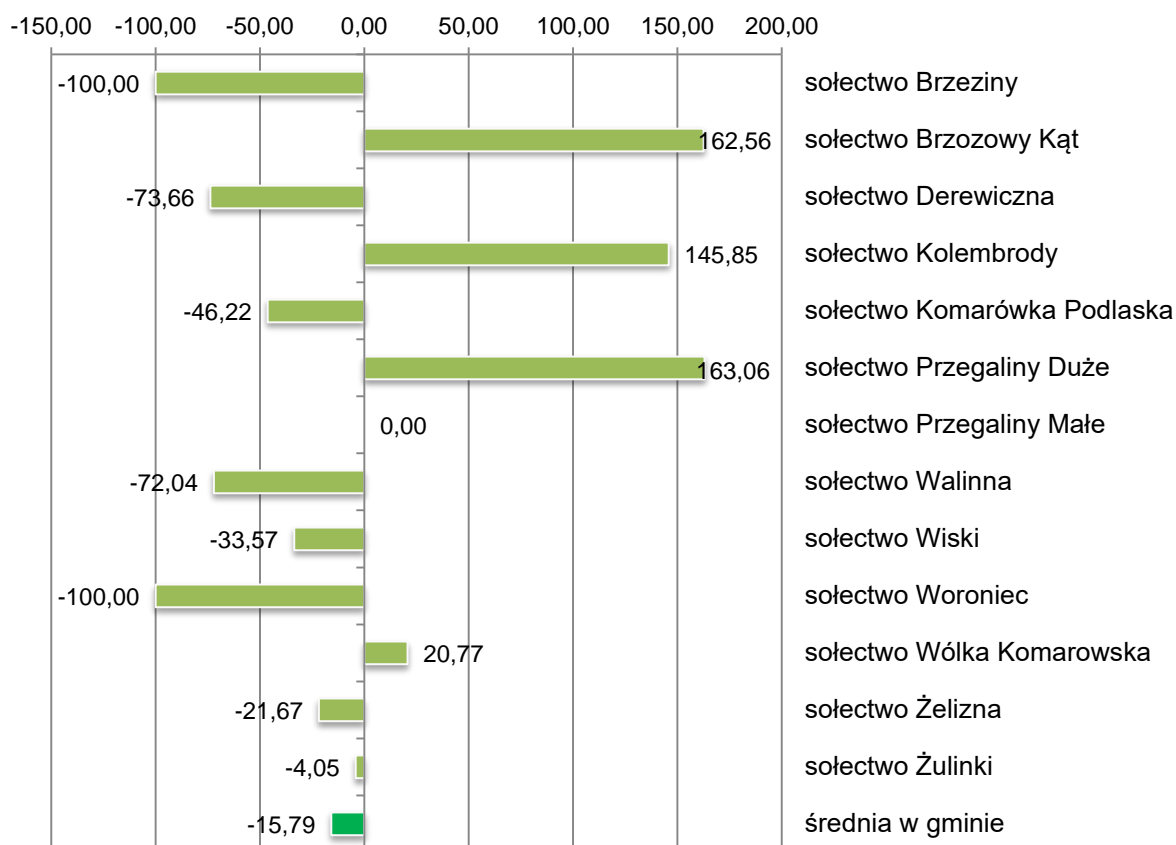

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Na przestrzeni lat 2013-2015 na terenie gminy Komarówka Podlaska zmalała liczba osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności. Liczba tych osób zmniejszyła się ze 110 (2013 rok) do 94 (2015 rok), co oznacza prawie 15%owy spadek. Biorąc pod uwagę potencjał ludnościowy gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych możemy zaobserwować, że w przeciągu trzech badanych lat największy

spadek udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców nastąpił w sołectwach: Brzeziny (spadek o 100%), Woroniec (spadek o 100%), Derewiczna (spadek o 73,66%), Walinna (spadek o 72,04%), Komarówka Podlaska (spadek o 46,22%), Wiski (spadek o 33,57%) oraz Żelazna (spadek o 21,67%). Najniższy spadek wskaźnika, poniżej średniej gminnej, odnotowano w sołectwie Żulinki – o 4,05%. W czterech jednostkach referencyjnych zaobserwowano negatywny trend wzrostowy wskaźnika. Największy wzrost udziału beneficjentów pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w stosunku do liczby mieszkańców odnotowano w sołectwie Przegaliny Duże. Na obszarze tym udział ww. osób w ogóle ludności wzrósł o 163,06%. Nieco mniejszy wzrost odnotowano w sołectwie Brzozowy Kąt (wzrost o 162,56%) oraz Kolembrody (wzrost o 145,85%). W sołectwie Wólka Komarowska również nastąpił wzrost udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców tego sołectwa – wzrost o 20,77%.

Wykres 14 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

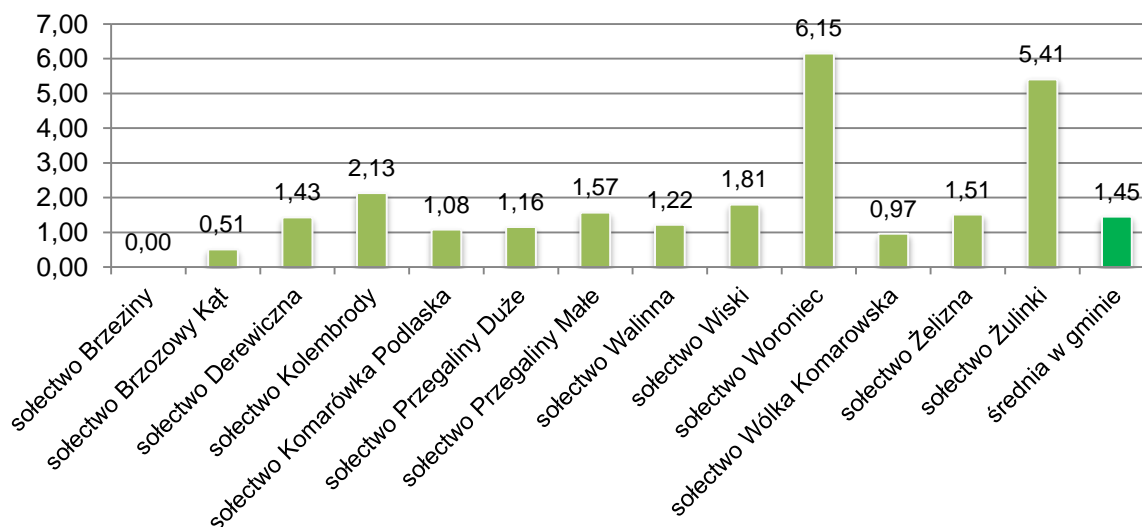
W prawie wszystkich jednostkach referencyjnych, poddawanych analizie na potrzeby niniejszego opracowania, wystąpiły w 2015 roku zjawiska kryzysowe związane z bezradnością części mieszkańców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Analizując to zjawisko przez pryzmat udziału osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia

gospodarstwa domowego w ogóle ludności, możemy zauważyć, że w sześciu jednostkach referencyjnych badany wskaźnik kształtował się na poziomie wyższym niż średnia w gminie Komarówka Podlaska (1,45%). Do sołectw tych należą:

- Woroniec – poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 4,7 punktów procentowych;
- Żulinki - poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 3,96 punktów procentowych;
- Kolembrody - poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 0,68 punktów procentowych;
- Wiski - poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 0,36 punktów procentowych;
- Przegaliny Małe - poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 0,12 punktów procentowych;
- Żelizna - poziom wskaźnika wyższy od średniej gminnej o 0,06 punktów procentowych.

Najmniejszy udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego odnotowano w sołectwie Brzozowy Kąt – 0,51%. Jedynym sołectwem, w którym żaden z mieszkańców nie korzystał z pomocy społecznej z ww. powodu były Brzeziny.

Wykres 15 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

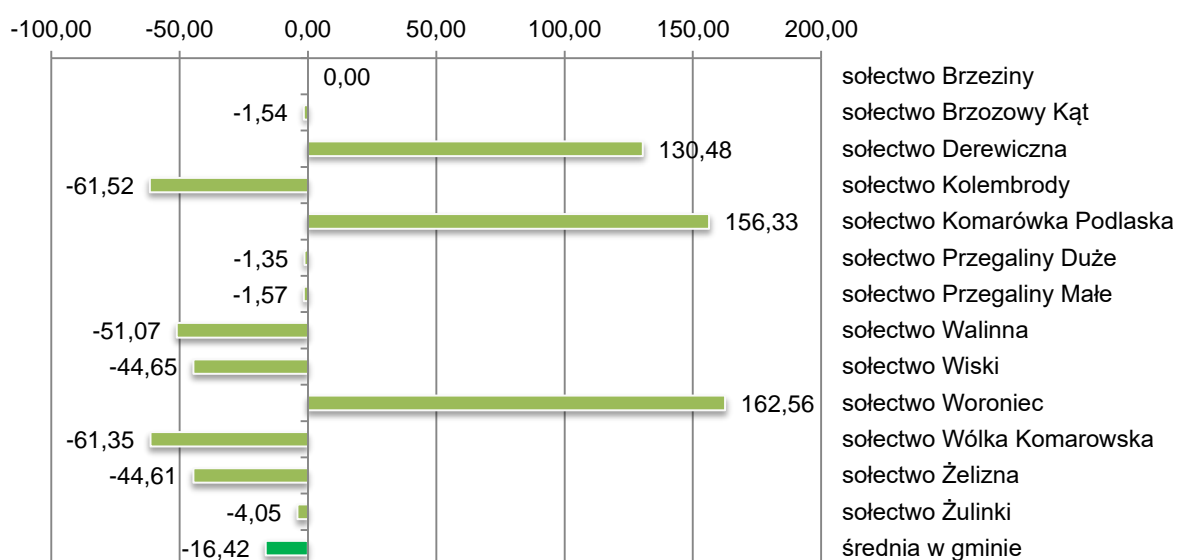
Analizując dynamikę zmian zachodzących w latach 2013-2015 w odniesieniu do wskazanego powyżej problemu, możemy zaobserwować, że udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogóle ludności uległ spadkowi. W skali całej gminy Komarówka Podlaska spadek ten wyniósł 16,42% (średnia gminna). Pozytywny trend spadkowy odnotowano w większości z jednostek referencyjnych. Najlepiej sytuacja prezentuje

się w sołectwach, w których udział beneficjentów GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w odniesieniu do liczby mieszkańców odnotował spadek na przestrzeni badanych trzech lat wyższy niż średnia gminna. Do sołectw tych należą:

- Kolembrody – wskaźnik przyjął wartość -61,52%;
- Wólka Komarowska – wskaźnik przyjął wartość -61,35%;
- Walinna - wskaźnik przyjął wartość -51,07%;
- Wiski - wskaźnik przyjął wartość -44,65%;
- Żelizna - wskaźnik przyjął wartość -44,61%.

Najniższy procentowy spadek udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w liczbie ludności odnotowano w sołectwach: Żulinki, Przegaliny Małe, Brzozowy Kąt, Przegaliny Duże, gdzie wskaźniki przyjęły wartości poniżej wartości średniej dla gminy. W trzech jednostkach referencyjnych zaszły w badanym okresie czasu niepokojące zmiany wzrostowe. W analizowanym czasie w jednostkach tych odnotowano bowiem wysoki, procentowy wzrost wskaźnika. W sołectwie Woroniec wzrost wskaźnika wyniósł 162,56%, w sołectwie Komarówka Podlaska: 156,33%, a w sołectwie Derewiczna: 130,48%.

Wykres 16 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Kolejnym z negatywnych zjawisk zauważalnym na obszarze gminy Komarówka Podlaska są problemy mieszkańców związane z długotrwałą lub ciężką chorobą. Liczba osób korzystających w gminie Komarówka Podlaska z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przestrzeni lat 2013-2015 uległa wzrostowi. W roku 2013 wynosiła ona 78 osób, a w 2015 – 86, co oznacza, że nastąpił wzrost o 10,26%. Gdy spojrzymy na analizowane

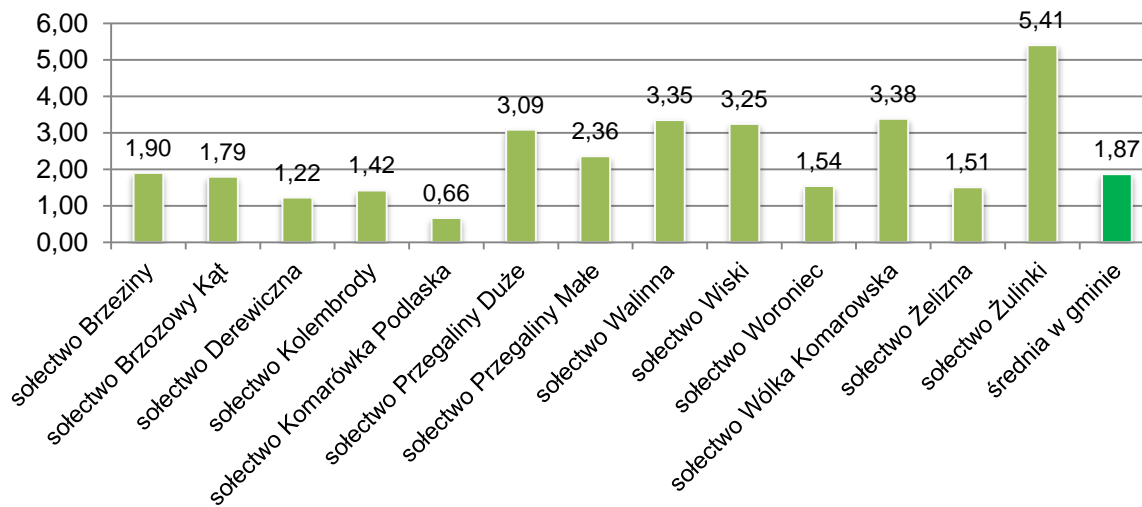
zjawisko przez pryzmat potencjału ludnościowego gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych również zauważymy nasilanie się tego problemu.

W 2015 roku z największą koncentracją tego problemu mamy do czynienia w sołectwie Żulinki. Osoby, które uzyskały pomoc społeczną w związku z długotrwałą lub ciężką chorobą stanowią w tym sołectwie 5,41% ogółu mieszkańców sołectwa. Poziom wskaźnika dla tego obszaru był więc w 2015 roku prawie 3 razy wyższy niż średnia w gminie Komarówka Podlaska (1,87%). Wskaźnik udziału osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców przybiera wartość powyżej średniej gminnej również w następujących sołectwach:

- Wólka Komarowska – o 1,51 punktów procentowych powyżej średniej;
- Walinna – o 1,48 punktów procentowych powyżej średniej;
- Wiski – o 1,38 punktów procentowych powyżej średniej;
- Przegaliny Duże – o 1,22 punkty procentowe powyżej średniej;
- Przegaliny Małe – o 0,49 punktów procentowych powyżej średniej;
- Brzeziny – o 0,03 punkty procentowe powyżej średniej.

W pozostałych jednostkach referencyjnych ww. wskaźnik kształtuje się na poziomie niższym od średniej, a najniższą wartość przyjmuje w sołectwie Komarówka Podlaska – 0,66%.

Wykres 17 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

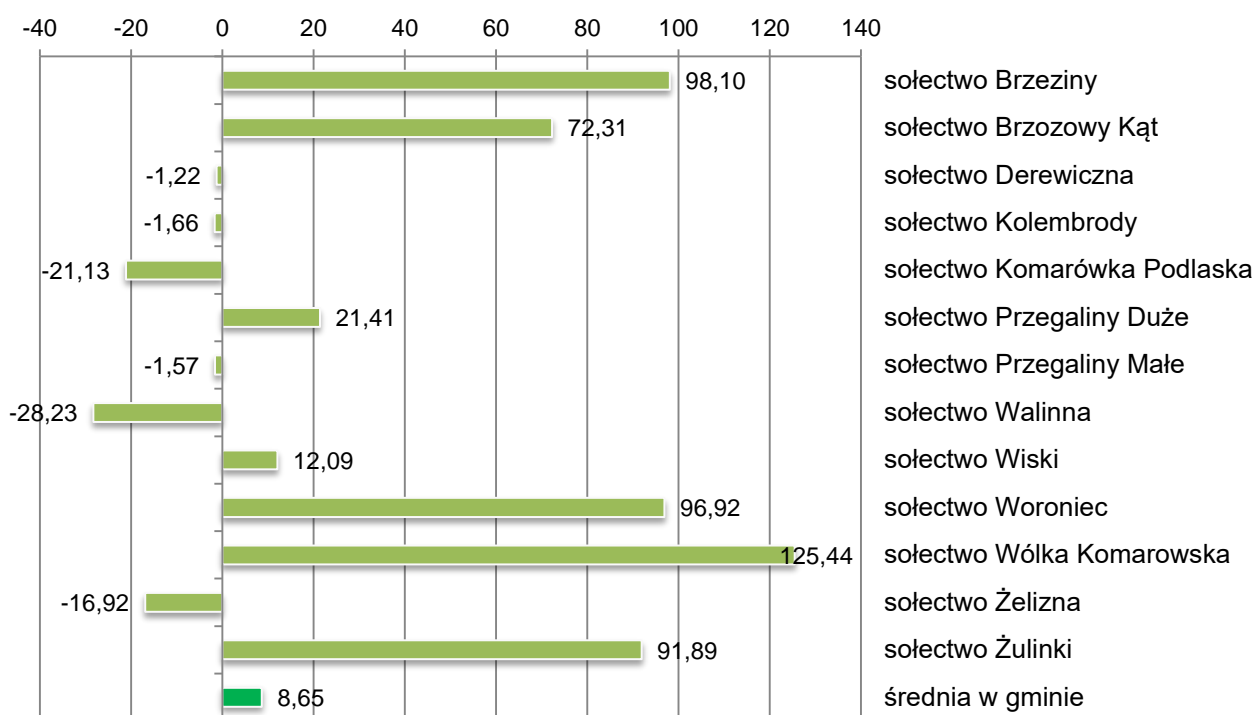

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Dynamika zmiany, którą na przestrzeni lat 2013-2015 możemy zaobserwować w odniesieniu do badanego powyżej zjawiska pokazuje ogólny wzrost problemu na obszarze gminy Komarówka Podlaska. Udział klientów GOPS korzystających z pomocy z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w odniesieniu do liczby ludności wzrósł w przeciągu analizowanych trzech lat o 8,65% (średnia dla gminy Komarówka Podlaska). Wśród obszarów charakteryzujących się najwyższym przyrostem udziału mieszkańców korzystających ze świadczeń z powodu

długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie ludności znajdują się następujące sołectwa: Wólka Komarowska (wzrost o 125,44%), Brzeziny (wzrost o 98,10%), Woroniec (wzrost o 96,92%), Żulinki (wzrost o 91,89%), Brzozowy Kąt (wzrost o 72,31%), Przegaliny Duże (wzrost o 21,41%) oraz Wiski (wzrost o 12,09%). Wartości ujemne, odzwierciedlające spadek udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie ludności, wskaźnik przyjął w sołectwach: Walinna, Komarówka Podlaska, Żelazna, Kolembrody, Przegaliny Małe oraz Derewiczna. Największy spadek odnotowano w latach 2013-2015 w sołectwie Walinna – spadek o 28,23%.

Wykres 18 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

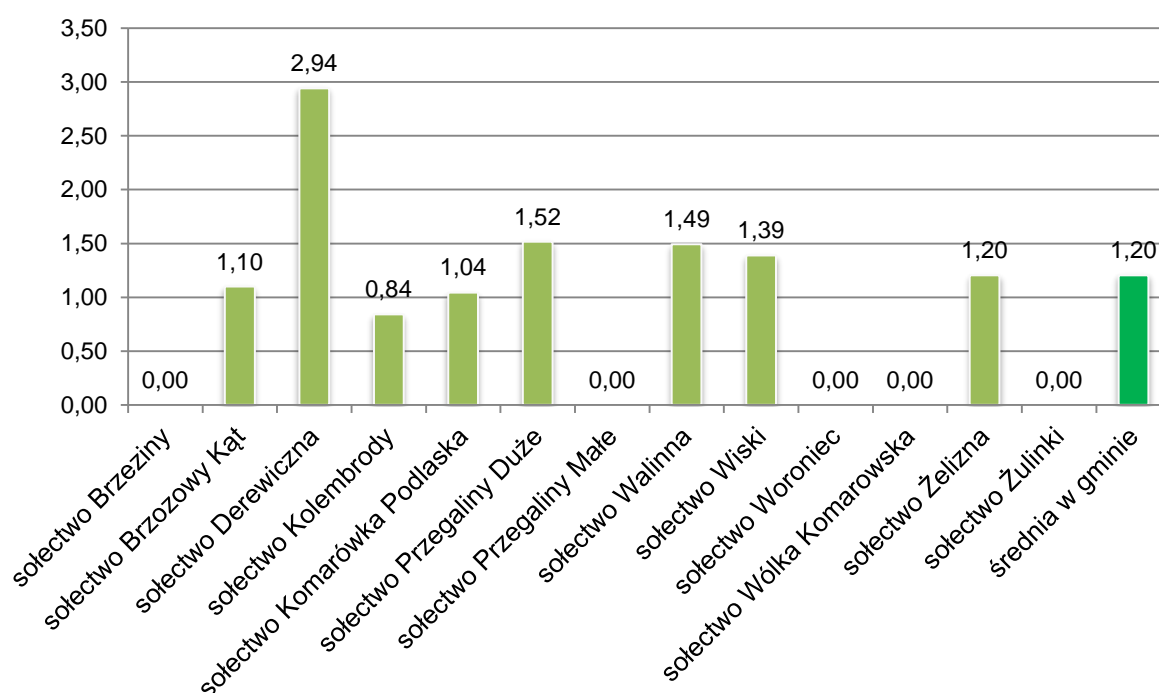
Ze względu na charakter problemu przemocy w rodzinie, bardzo trudno jest oszacować faktyczną skalę osób, których to zjawisko dotyka. Jest to związane z tym, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana i spora część osób, które jej doświadczają, nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy. Adekwatnym miernikiem problemu przemocy w rodzinie może być udział rodzin, którym ze względu na stwierdzone przypadki przemocy w rodzinie, założono Niebieską Kartę w stosunku do wszystkich rodzin w gminie lub w danej jednostce referencyjnej. Dane nt. liczby rodzin, którym została założona Niebieska karta pozyskano z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej. Analiza zebranych danych pozwala na stwierdzenie, że natężenie problemu jest nieduże i na przestrzeni lat 2013-2015 obejmowało swoim zasięgiem łącznie kilka rodzin. Na terenie gminy Komarówka Podlaska w 2015 roku Niebieską Kartę założonych miało łącznie 15 rodzin. Stanowiły one

1,20% wszystkich rodzin zamieszkujących na terenie gminy. Szczególna koncentracja wskazanych rodzin występowała w 2015 roku w następujących jednostkach referencyjnych:

- sołectwo Derewiczna – 2,94% rodzin miało założoną Niebieską Kartę;
- sołectwo Przegaliny Duże – 1,52% rodzin miało założoną Niebieską Kartę;
- sołectwo Walinna – 1,49% rodzin miało założoną Niebieską Kartę;
- sołectwo Wiski – 1,39% rodzin miało założoną Niebieską Kartę.

W sołectwie Żelzna rodziny, którym założono Niebieską Kartę stanowiły 1,20% ogólnej liczby rodzin, czyli wskaźnik przyjął w tym przypadku wartość taką samą jak średnia dla gminy. W pięciu sołectwach nie odnotowano ani jednej rodziny, która w 2015 roku miałyby założoną Niebieską Kartę (Brzeziny, Przegaliny Małe, Woroniec, Wólka Komarowska, Żulinki).

Wykres 19 Udział rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

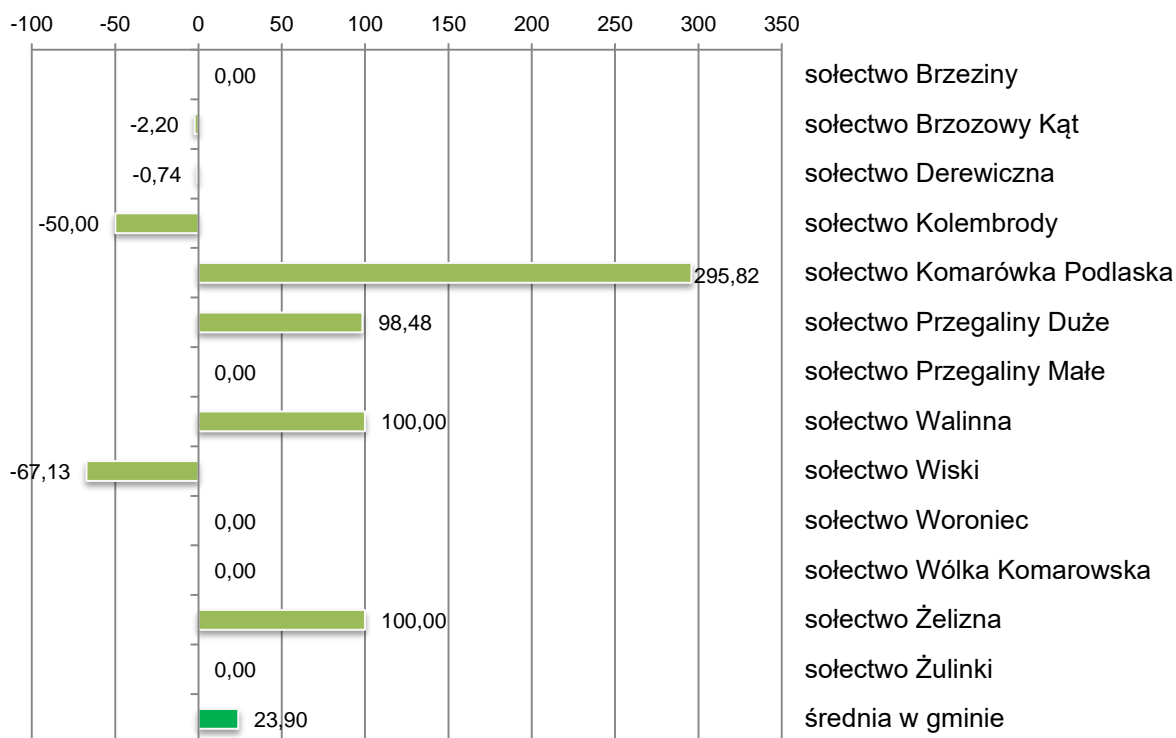
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Na przestrzeni lat 2013-2015 możemy zauważyć negatywny, rosnący trend powyższego wskaźnika. W ciągu analizowanych trzech lat liczba rodzin z założoną Niebieską Kartą w stosunku do wszystkich rodzin wzrosła na terenie gminy Komarówka Podlaska o 23,90%. Największy wzrost udziału rodzin, którym w tych latach założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie mieszkańców, nastąpił w sołectwie Komarówka Podlaska (wzrost o 295,82%). Prawie trzy razy niższy wzrost odnotowano w sołectwie Walinna i Żelzna (po 100%). Powyżej średniej gminnej znalazło się również sołectwo Przegaliny Duże, ze wskaźnikiem o wartości 98,48%. Pozytywne tendencje spadkowe nastąpiły w sołectwach:

- Wiski, gdzie odnotowano spadek na poziomie 67,13%;
- Kolembrody, gdzie odnotowano spadek na poziomie 50%;

- Brzozowy Kąt, gdzie odnotowano spadek na poziomie 2,20%;
- Derewiczna, gdzie odnotowano spadek na poziomie 0,74%.

Wykres 20 Zmiana udziału rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Na potrzeby niniejszego opracowania, analiza kwestii związanych z szeroko pojmowanym problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego na terenie gminy Komarówka Podlaska zostanie uzupełniona o wskaźniki związane z pomocą finansową skierowaną do dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach o niskich dochodach. Dwoma podstawowymi wskaźnikami, które zostaną poddane analizie są: udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznawanego przez GOPS w Komarówce Podlaskiej w ogólnej liczbie osób w tej grupie wiekowej oraz udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17-go roku życia łącznie. Dodatkowo, aby precyzyjniej zbadać zjawisko, posłużono się również danymi odnoszącymi się do zmian, jakim podlegały na przestrzeni lat 2013-2015 ww. wskaźniki.

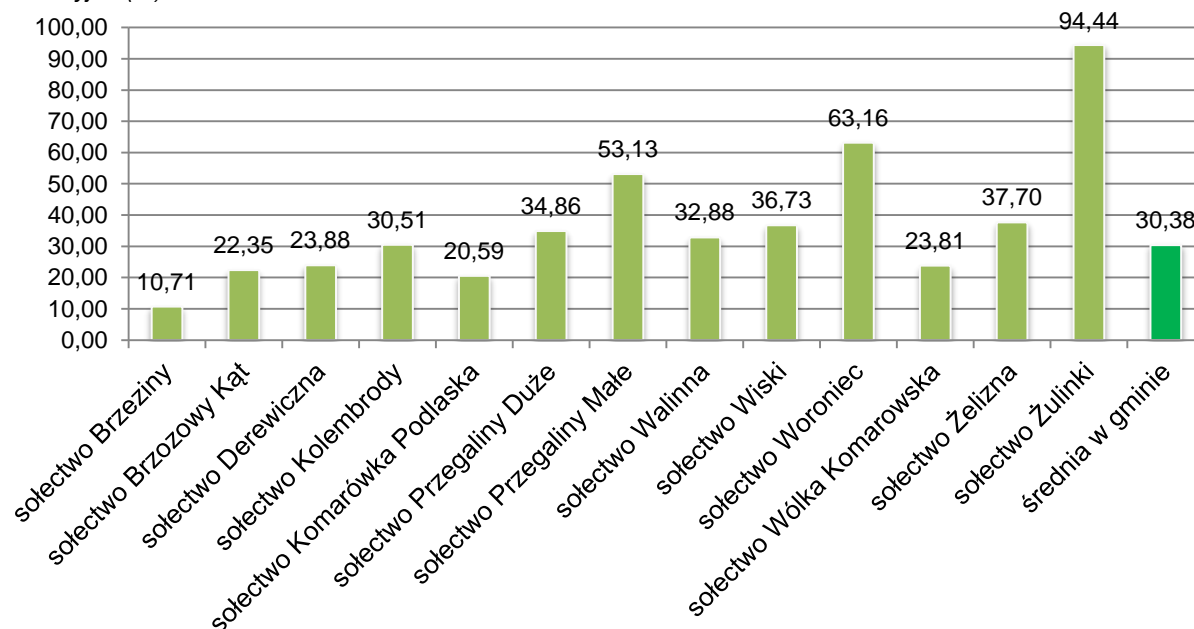
Analizując dane za rok 2015 możemy zauważyć, że jednostką referencyjną, w której wskaźnik udziału dzieci i młodzieży do 17 roku życia korzystających z dożywiania przyznawanego przez GOPS w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do lat 17 łącznie, osiągnął najwyższy poziom było sołectwo Żulinki. Wskaźnik wyniósł tutaj 94,44%, czyli trzykrotnie więcej niż średnia w gminie Komarówka Podlaska (30,38%). Bardzo wysokie, również powyżej średniej w gminie, wartości wskaźnik przyjął w następujących sołectwach:

- Woroniec – 32,78 punktów procentowych powyżej średniej w gminie;

- Przegaliny Małe – 22,75 punktów procentowych powyżej średniej w gminie;
- Żelazna – 7,32 punkty procentowe powyżej średniej w gminie;
- Wiski – 6,35 punktów procentowych powyżej średniej w gminie;
- Przegaliny Duże – 4,48 punktów procentowych powyżej średniej w gminie;
- Walinna – 2,5 punktów procentowych powyżej średniej w gminie;
- Kolembrody – 0,13 punktów procentowych powyżej średniej w gminie.

W pozostałych jednostkach referencyjnych udział osób do 17 r. ż., korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. był niższy od średniej dla gminy Komarówka Podlaska. Najkorzystniejszą sytuacją wygląda w sołectwie Brzeziny, gdzie dzieci i młodzież do 17 r. ż. korzystające z dożywiania przyznanego przez GOPS stanowiły 10,71% ludności w tej grupie wiekowej (prawie trzykrotnie mniej niż średnia w gminie).

Wykres 21 Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznanego przez GOPS w Komarówce Podlaskiej w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba dzieci i młodzieży, która korzystała z dofinansowania posiłków przez GOPS w Komarówce Podlaskiej spadła z 270 do 257. Jest to spadek o prawie 5%. Jeżeli jednak uwzględnimy w badaniu dynamiki zmian ww. zjawiska potencjał ludnościowy gminy ogółem oraz poszczególnych jednostek analitycznych otrzymamy bardziej precyzyjny obraz badanego problemu. Analizując dane udostępnione przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej możemy zaobserwować, że w 2015 roku, w porównaniu z rokiem 2013, nastąpił spadek udziału dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie ludności do 17 roku życia łącznie. Spadek ten wyniósł 1,1% (średnia gminna). Patrząc przez pryzmat poszczególnych jednostek referencyjnych, pozytywne, spadkowe tendencje w dynamice badanego zjawiska odnotowano w sołectwach:

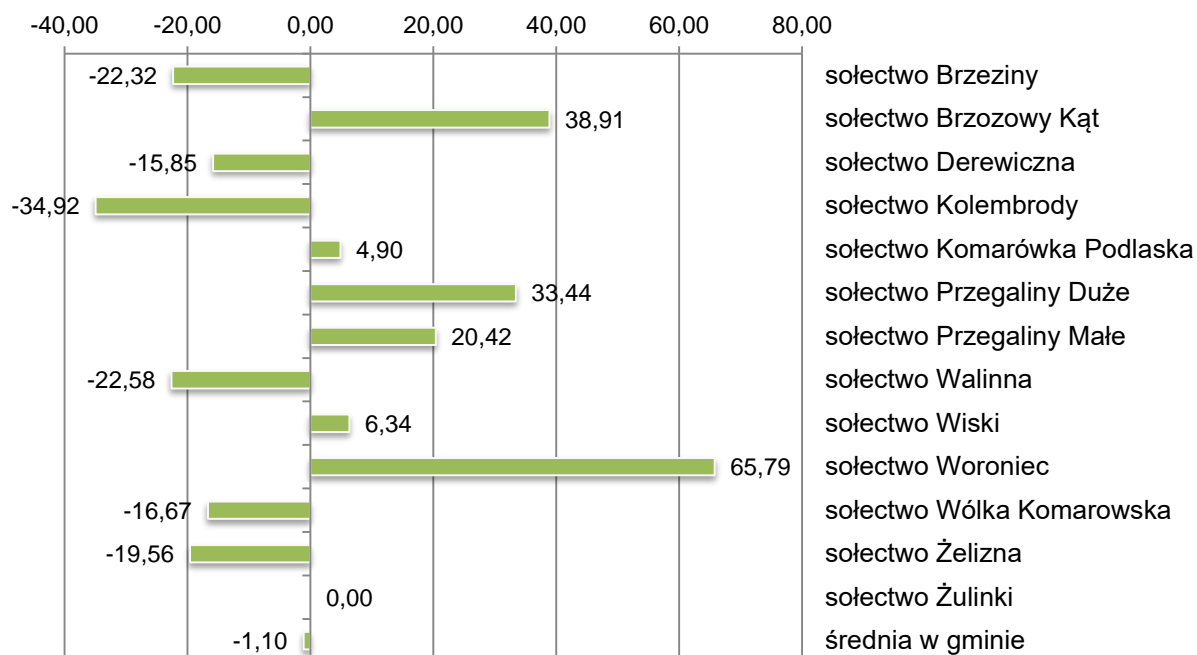
- Kolembrody – w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 34,92% w stosunku do 2013 roku;
- Walinna - w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 22,58% w stosunku do 2013 roku;
- Brzeziny - w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 22,32% w stosunku do 2013 roku;
- Żelizna - w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 19,56% w stosunku do 2013 roku;
- Wólka Komarowska - w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 16,67% w stosunku do 2013 roku;
- Derewiczna - w 2015 roku udział dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży spadł o 15,85% w stosunku do 2013 roku;

W przeciągu analizowanych trzech lat, wzrost udziału dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia nastąpił w sześciu sołectwach:

- Woroniec – wzrost o 65,79% (najwyższy wzrost w porównaniu do pozostałych pięciu sołectw);
- Brzozowy Kąt - wzrost o 38,91%;
- Przegaliny Duże - wzrost o 33,44%;
- Przegaliny Małe - wzrost o 20,42%;
- Wiski - wzrost o 6,34%;
- Komarówka Podlaska - wzrost o 4,90%.

W sołectwie Żulinki dzieci i młodzież korzystające z dożywiania finansowanego przez GOPS stanowiły, zarówno w 2013 roku, jak i 2015, 94,44% ogólnej liczby osób w tej grupie wiekowej. Stąd wskaźnik zmiany uplasował się na poziomie 0.

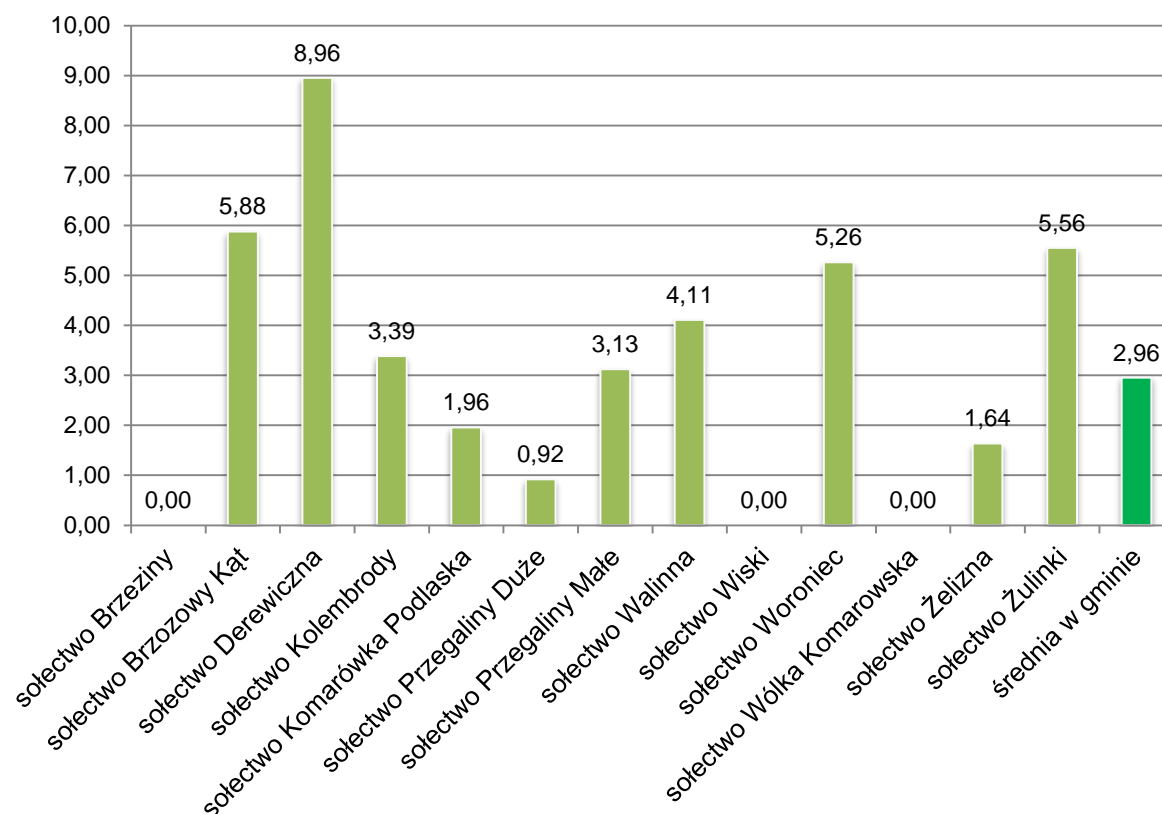
Wykres 22 Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznanego przez GOPS w Komarówce Podlaskiej w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Liczba dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” na przestrzeni lat 2013-2015 uległa systematycznemu spadkowi. W 2013 roku wynosiła ona 72 osoby, w 2014 roku – 57, a w 2015 – 25. Spadek ten wyniósł zatem 65,28%. Celem przeprowadzenia bardziej szczegółowej analizy zjawiska zbadano procentowy udział dzieci i młodzieży do 17 roku życia korzystających z ww. dofinansowania w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży w tej grupie wiekowej (dane za rok 2015) oraz dynamikę zmiany tego wskaźnika na przestrzeni lat 2013-2015. Analiza wykazała, że jednostką referencyjną, w której odnotowano w 2015 roku najwyższy poziom udziału dzieci i młodzieży do 17 r. ż. Korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży, jest sołectwo Derewiczna. Na tym obszarze odsetek opisywanej grupy dzieci i młodzieży wyniósł 8,96% ogółu dzieci i młodzieży zamieszkującej sołectwo. Wysoki poziom wskaźnik osiągnął również w sołectwach: Brzozowy Kąt, Żulinki, Woroniec, Walinna, Kolembrody oraz Przegaliny Małe. W jednostkach tych badany wskaźnik był wyższy od średniej gminnej. W trzech sołectwach: Brzeziny, Wiski oraz Wólka Komarowska, w 2015 roku żadne z osób do 17 roku życia nie korzystały w dofinansowania „Wyprawka szkolna”.

Wykres 23 Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

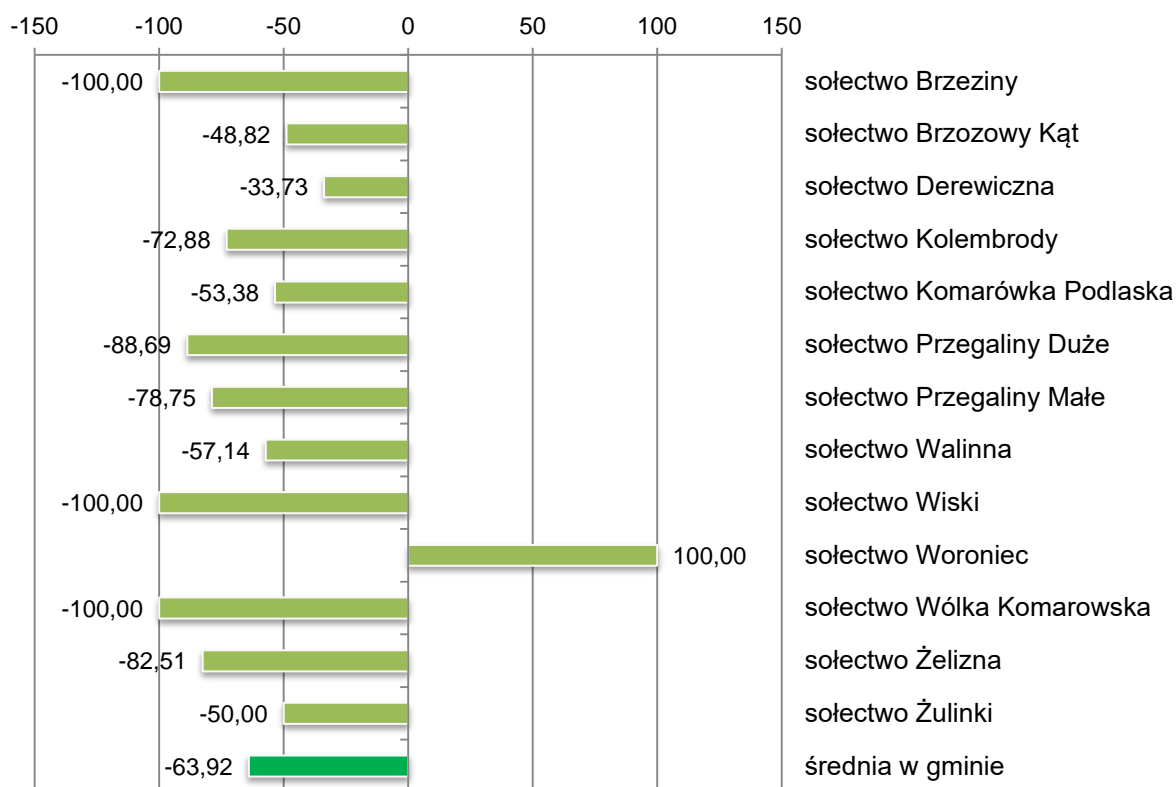

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Analiza wyżej opisanego zjawiska na przestrzeni lat 2013-2015, przy uwzględnieniu potencjału ludnościowego gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych, pokazuje, że w sferze tej zachodziły w badanym okresie pozytywne zmiany. W skali całej gminy Komarówka Podlaska udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie mieszkańców w tej grupie wiekowej uległ spadkowi o 63,92%. Pozytywną tendencję spadkową odnotowano w prawie wszystkich jednostkach referencyjnych. Najwyższy, bo 100% spadek, odnotowano w sołectwach: Brzeziny, Wiski oraz Wólka Komarowska. Sołectwem, w którym w latach 2013-2015 odnotowano najniższy procentowy spadek udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w populacji osób w tym wieku jest Derewiczna, z wartością wskaźnika na poziomie -33,73%. Najgorzej sytuacja prezentuje się w sołectwie Woroniec, w którym nastąpił wzrost udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania w ogólnej liczbie osób do 17 roku życia. Wzrost ten wyniósł 100%.

Wykres 24 Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

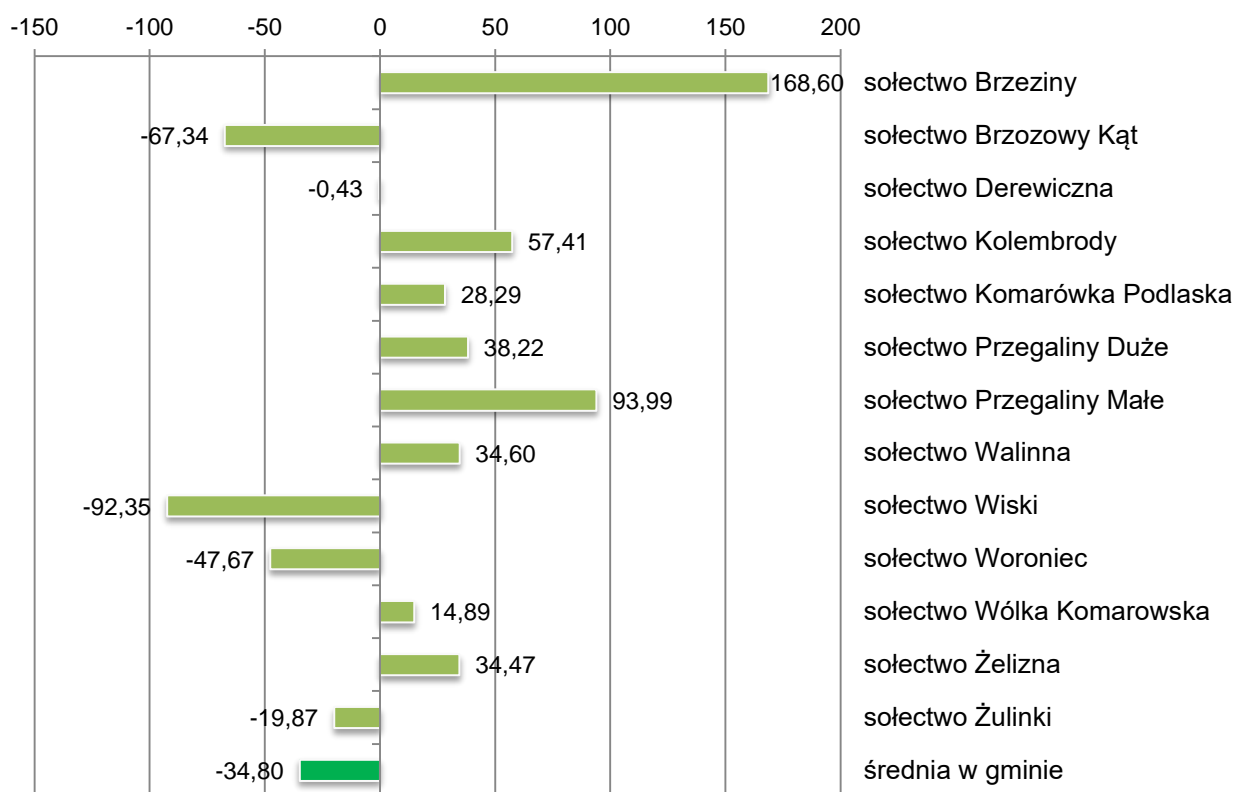
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

Kwota świadczeń przyznanych z pomocy społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej na przestrzeni lat 2013-2015 uległa znacznemu spadkowi. W 2013 roku wynosiła ona 967 077,78 zł, w 2014 – 616 895,56 zł, a w 2015 roku – 628 651,21 zł. W 2015 roku średnia kwota świadczeń przypadających na jednego świadczeniobiorcę wyniosła w gminie Komarówka Podlaska 919,08 zł. W porównaniu z rokiem 2013 spadła ona o 34,80%. Mimo ogólnej tendencji spadkowej w skali gminy, większość jednostek referencyjnych odnotowała pomiędzy 2013 a 2015 rokiem niekorzystne, wzrostowe tendencje w odniesieniu do kwoty świadczeń wypłacanych przez GOPS w przeliczeniu na jednego klienta ośrodka. Najbardziej niekorzystna sytuacja miała miejsce w sołectwie Brzeziny, gdzie nastąpił wzrost ww. kwoty o 168,60%. Na przestrzeni trzech badanych lat, wzrost kwot w przeliczeniu na jednego klienta GOPS odnotowano również w następujących sołectwach:

- Przegaliny Małe – wzrost o 93,99%;
- Kolembrody – wzrost o 57,41%;
- Przegaliny Duże – wzrost o 38,22%;
- Walinna – wzrost o 34,60%;
- Żelizna – wzrost o 34,47%;
- Komarówka Podlaska – wzrost o 28,29%;
- Wólka Komarowska – wzrost o 14,89%.

Spadek kwoty udzielonych świadczeń na 1 beneficjenta pomocy społecznej odnotowano w pięciu jednostkach referencyjnych. Są to sołectwa: Wiski (spadek o 92,35%), Brzozowy Kąt (spadek o 67,34%), Woroniec (spadek o 47,67%), Żulinki (spadek o 19,87%) oraz Derewiczna – z najniższym spadkiem – o 0,43%.

Wykres 25 Zmiana kwoty świadczeń przyznanych z pomocy społecznej na 1 beneficjenta GOPS w Komarówce Podlaskiej w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Podczas konsultacji społecznych przeprowadzonych z udziałem ludności gminy Komarówka Podlaska mieszkańcy podkreślali istotę oraz negatywne skutki, jakie niesie ze sobą zwiększająca się liczba osób niepełnosprawnych, ciężko chorujących (choroba utrudniająca lub wręcz uniemożliwiająca pełne funkcjonowanie chorej osoby, np. choroby przewlekłe, nowotwory) oraz zależnych (np. osoby starsze wymagające stałej opieki). Mieszkańcy w szczególności akcentowali problem w dostępie do sprzętu rehabilitacyjnego oraz wspomagającego codzienne funkcjonowanie ww. grup osób. Wyrażali także potrzebę organizacji różnych form aktywności dla osób niepełnosprawnych, chorych i zależnych, np. aktywności społecznej, kulturalnej, sportowej. Wskazywali także, że potrzebne jest rozpowszechnianie pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych.

1.5.5 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców i rozwój lokalnej społeczności. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z łamaniem prawa. Przystępność jest zjawiskiem, które może wywierać bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Mimo, że problem ten stanowi margines życia społecznego, jednak częstotliwość i intensywność zdarzeń o tym charakterze może wpływać na postawy i zachowania mieszkańców gminy. Warto również mieć na uwadze, że dla wielu osób świadomość życia w bezpiecznej okolicy stanowi istotną wartość, często decydującą o wyborze miejsca do osiedlenia się.

W związku z tym, że problemy związane z poziomem bezpieczeństwa stanowią jeden z podstawowych obszarów kryzysowych sfery społecznej, w ramach niniejszego opracowania szczegółowo przeanalizowano zjawisko przestępczości oraz różnego rodzaju interwencji Policji na terenie gminy Komarówka Podlaska (wyłączając interwencje domowe). Dokonując charakterystyki przedmiotowej sfery wzięto pod uwagę liczbę przestępstw popełnionych w 2015 roku przypadającą na 100 mieszkańców oraz dynamikę zmiany tej liczby w latach 2013-2015. W ramach analizy uwzględniono również liczbę interwencji Policji, które miały miejsce na obszarze gminy w 2015 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz zmianę tego zjawiska na przestrzeni lat 2013-2015. Dane niezbędne do przeprowadzenia przedmiotowej analizy zostały udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Radzynie Podlaskim.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim w 2015 roku na terenie gminy Komarówka Podlaska odnotowano łącznie 26 przestępstw, w tym około 30% przestępstw kryminalnych. Możemy również zaobserwować, że w tym okresie miało miejsce bardzo dużo interwencji Policji na terenie gminy (61) oraz interwencji domowych (49). Na dosyć wysokim poziomie kształtowała się liczba nietrzeźwych kierujących z obszaru gminy.

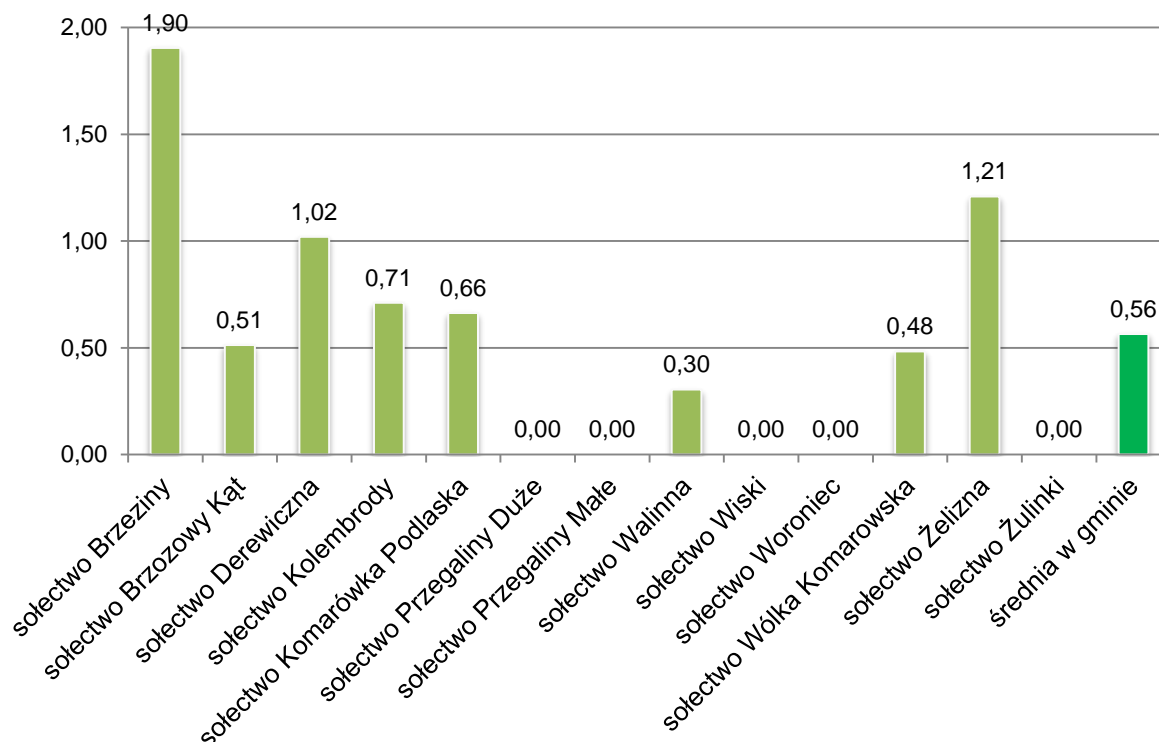
W 2015 roku liczba odnotowanych przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła w gminie Komarówka Podlaska 0,56 (średnia dla gminy). Obszarami o szczególnie wysokiej intensywności badanego wskaźnika, tj. liczby popełnionych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców, są następujące jednostki referencyjne:

- sołectwo Brzeziny – wskaźnik jest wyższy od średniej dla gminy o 1,34 punkty procentowe;
- sołectwo Żelazna - wskaźnik jest wyższy od średniej dla gminy o 0,65 punktów procentowych;
- sołectwo Derewiczna - wskaźnik jest wyższy od średniej dla gminy o 0,46 punktów procentowych;
- sołectwo Kolembrody - wskaźnik jest wyższy od średniej dla gminy o 0,15 punktów procentowych;
- sołectwo Komarówka Podlaska - wskaźnik jest wyższy od średniej dla gminy o 0,1 punktów procentowych.

Jak pokazuje poniższy wykres, sołectwem o najgorszej sytuacji, w porównaniu do innych jednostek referencyjnych, w którym odnotowano w 2015 roku największą liczbę przestępstw

na 100 mieszkańców, jest sołectwo Brzeziny. W pozostałych trzech sołectwach, w których odnotowano problem przestępczości, intensywność tego zjawiska była nieduża, a badany wskaźnik osiągnął wartości niższe od średniej w gminie. Jednostkami tymi były w sołectwa: Brzozowy Kąt, Wólka Komarowska oraz Walinna. Najkorzystniejszą sytuację zaobserwowano w sołectwach: Przegaliny Duże, Przegaliny Małe, Wiski oraz Woroniec, w których w 2015 roku nie odnotowano żadnego przestępstwa.

Wykres 26 Liczba odnotowanych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne

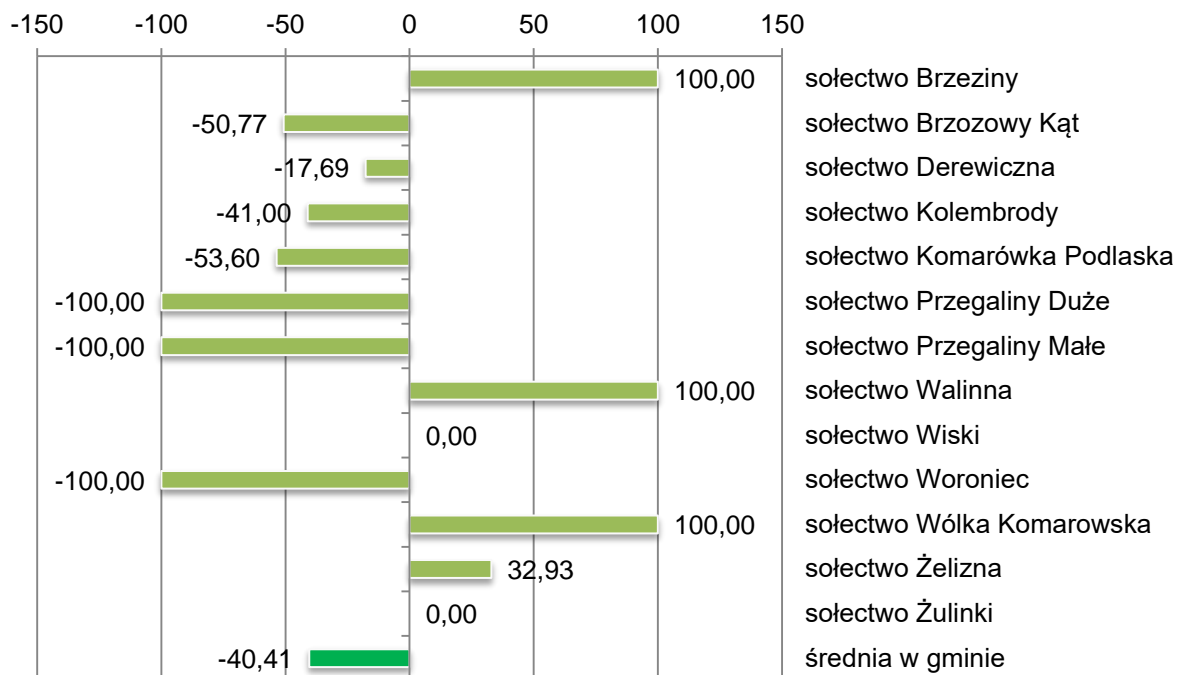
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim

Analiza dynamiki zmian zachodzących w odniesieniu do liczby odnotowanych przestępstw przypadającej na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 pokazuje, że na obszarze gminy Komarówka Podlaska zjawisko to uległo systematycznemu spadkowi. Liczba odnotowanych przestępstw na 100 mieszkańców gminy spadła w 2015 roku, w porównaniu z rokiem 2013, o 40,41% (średnia gminna). Badając sytuację w poszczególnych jednostkach referencyjnych, możemy zauważyć, że największy spadek liczby przestępstw na 100 mieszkańców odnotowano na przestrzeni analizowanych trzech lat w następujących sołectwach:

- Przegaliny Małe – spadek o 100% w stosunku do 2013 roku;
- Woroniec – spadek o 100% w stosunku do 2013 roku;
- Przegaliny Duże – spadek o 100% w stosunku do 2013 roku;
- Komarówka Podlaska – spadek o 53,60% w stosunku do 2013 roku;
- Brzozowy Kąt – spadek o 50,77% w stosunku do 2013 roku;
- Kołembrody – spadek o 41% w stosunku do 2013 roku.

Jedynie w sołectwie Derewiczna odnotowano spadek wskaźnika poniżej średniej dla gminy Komarówka Podlaska – o 22,72 punkty procentowe. Najgorzej sytuacja prezentuje się w jednostkach referencyjnych, w których w latach 2013-2015 odnotowano wzrost liczby odnotowanych przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Sołectwami tymi są: Brzeziny, Walinna oraz Wólka Komarowska, w których wzrost badanego zjawiska wyniósł 100%. Tendencja wzrastająca została także odnotowana w sołectwie Żelizna, gdzie wskaźnik wzrósł o 32,93%.

Wykres 27 Zmiana liczby odnotowanych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne

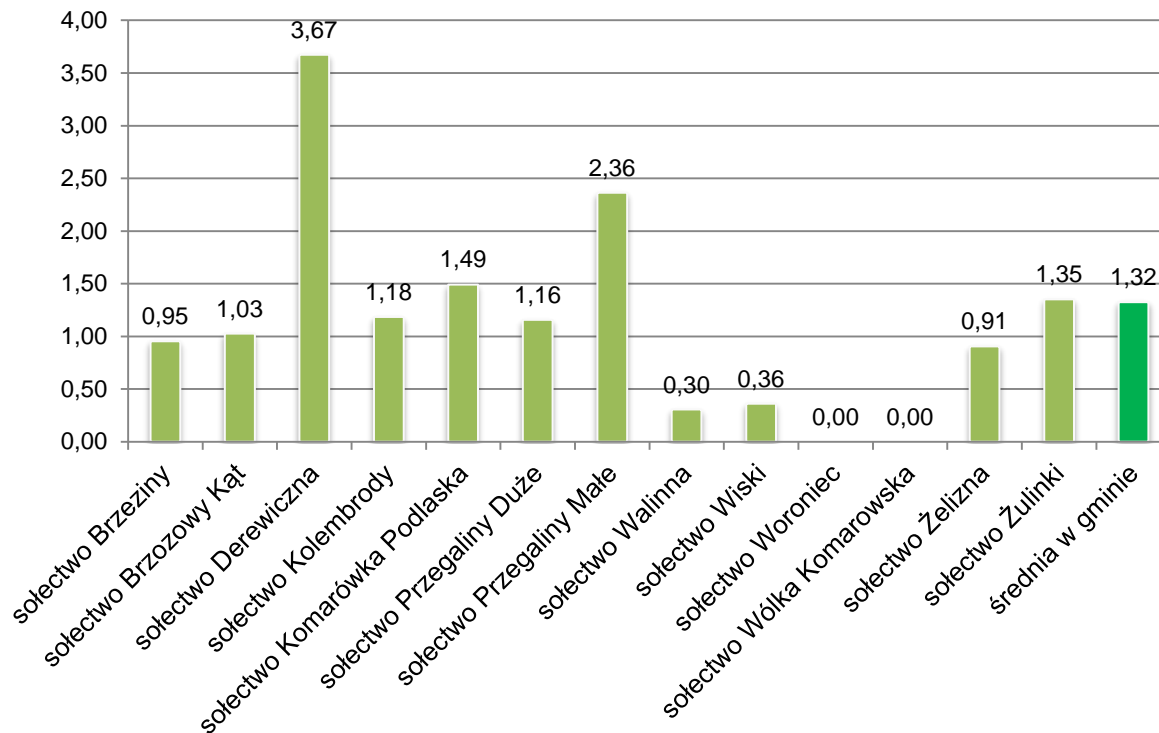

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim

Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba interwencji przeprowadzonych przez Policję na obszarze gminy Komarówka Podlaska (różnego rodzaju interwencje wyłączając interwencje domowe) utrzymywała się na dość wysokim poziomie, ale z drugiej strony wykazywała tendencję spadkową. W 2013 roku wyniosła ona 63 interwencje, w 2014 – 84, a w 2015 roku – 61 interwencji. W roku 2015 odnotowano zatem spadek zjawiska o 3,17%, pomimo tendencji wzrostowej w 2014 roku. W dwóch sołectwach: Woroniec oraz Wólka Komarowska, w 2015 roku nie odnotowano żadnych interwencji Policji poddawanych niniejszej analizie. Niepokojące są wartości jakie wskaźnik (tj. liczba interwencji przeprowadzonych przez Policję na 100 mieszkańców; poza interwencjami domowymi) osiągnął w sołectwie Derewiczna oraz Przegaliny Małe. W 2015 roku wyniósł on dla sołectwa Derewiczna 3,67, czyli prawie trzykrotnie więcej niż średnia gminna, a dla sołectwa Przegaliny Małe – 2,36, czyli ponad 1,5 razy więcej niż średnia w gminie. Wysoka liczba przeprowadzonych interwencji w przeliczeniu na 100 mieszkańców wystąpiła również w sołectwie Komarówka Podlaska (1,49, czyli 0,17 punktów procentowych więcej niż średnia gminna) oraz sołectwie Żulinki (1,35, czyli o 0,03

punktów procentowych więcej niż średnia gminna). W pozostałych jednostkach referencyjnych badany wskaźnik przyjął wartości niższe od średniej w gminie Komarówka Podlaska.

Wykres 28 Liczba przeprowadzonych interwencji przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (wyłączając interwencje domowe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim

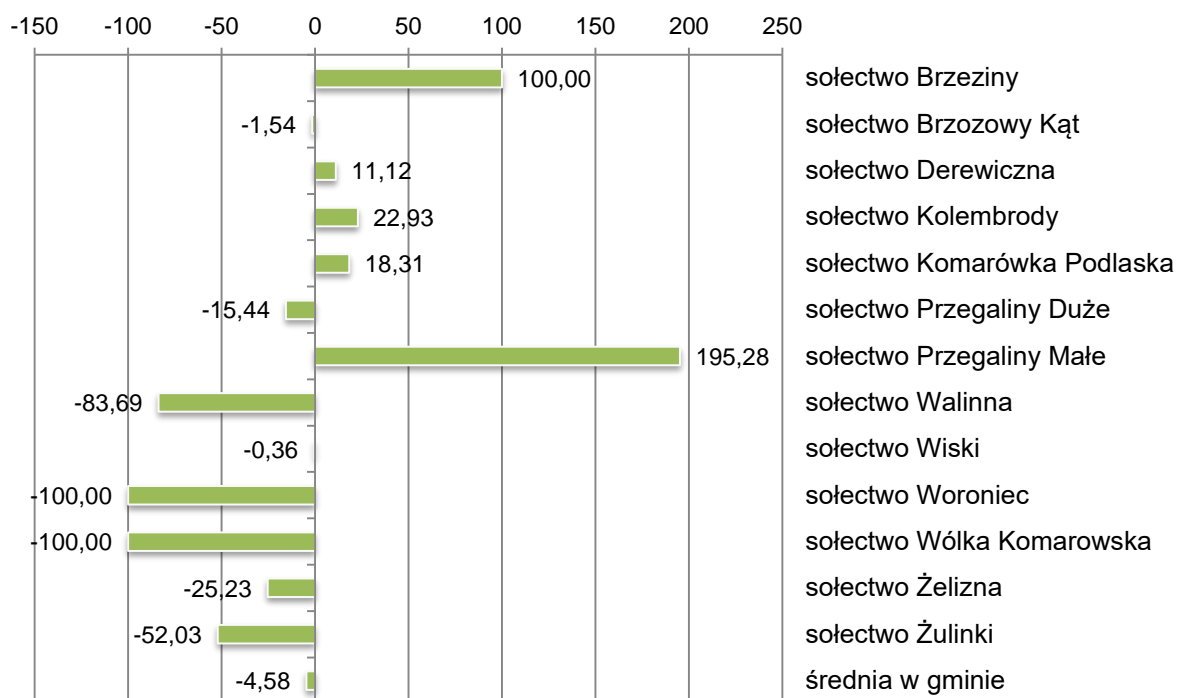
Na uwagę zasługuje fakt, że w sołectwie Przegaliny Małe, które uplasowało się na drugim miejscu pod kątem intensywności występowania interwencji Policji w 2015 roku (po sołectwie Derewiczna), liczba tych interwencji w przeliczeniu na 100 mieszkańców wzrosła w porównaniu z rokiem 2013. Wzrost ten przyjął najwyższą wartość w gminie – 195,28%. Kolejnym sołectwem, w którym na przestrzeni lat 2013-2015 odnotowano wzrost liczby przeprowadzonych interwencji Policji w przeliczeniu na 100 mieszkańców, jest sołectwo Brzeziny. Na jego obszarze wzrost wyniósł 100%. Tendencję wzrostową możemy zaobserwować również w odniesieniu do sołectw: Kolembrody, Komarówka Podlaska oraz Derewiczna. W pozostałych jednostkach referencyjnych wystąpiły na przestrzeni lat 2013-2015 pozytywne trendy spadkowe zjawiska. Spadek liczby przeprowadzonych interwencji Policji przypadających na 100 mieszkańców danego obszaru odnotowano w następujących sołectwach:

- Woroniec (spadek o 100%);
- Wólka Komarowska (spadek o 100%);
- Walinna (spadek o 83,69%);
- Żulinki (spadek o 52,03%);
- Żelizna (spadek o 25,23%);
- Przegaliny Duże (spadek o 15,44%);

- Brzozowy Kąt (spadek o 1,54%);
- Wiski (spadek o 0,36%).

Średnia liczba przeprowadzonych interwencji Policji przypadających na 100 osób zamieszkujących gminę Komarówka Podlaska spadła w badanym okresie, w skali całej gminy, o 4,58%.

Wykres 29 Zmiana liczby przeprowadzonych interwencji przypadających na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Jak wskazano podczas spotkań w trakcie opracowywani niniejszej diagnozy najważniejsze w kwestii bezpieczeństwa publicznego w gminie Komarówka Podlaska pozostają: zapobieganie i zwalczanie tzw. przestępczości pospolitej (obejmującej kradzieże i rozboje) oraz redukcja wykroczeń szczególnie uciążliwych (zaśmiecanie, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, zakłócanie spokoju, wybryki chuligańskie), jak również przestępstw przeciwko rodzinie (znęcanie, przemoc fizyczna i psychiczna).

1.5.6 POZIOM EDUKACJI

Jednym z najważniejszych zjawisk kryzysowych, które może wystąpić w sferze społecznej jest niski poziom edukacji. Wskaźniki odnoszące się do poziomu edukacji mogą pośrednio wskazać na obszarze gminy miejsca zdegradowane. W związku z ograniczonym zakresem dostępnych danych oraz biorąc pod uwagę cel przeprowadzanego badania, do analizy użyto następujących wskaźników:

- współczynniki skolaryzacji brutto oraz skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego w latach 2013-2015;
- współczynniki skolaryzacji brutto oraz skolaryzacji netto dla szkolnictwa gimnazjalnego w latach 2013-2015;
- średni wynik sprawdzianu przeprowadzanego w VI klasie szkoły podstawowej w latach 2013-2015;
- średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim w latach 2013-2014 w odniesieniu do sprawdzianu szóstoklasisty.

Celem analizy wyżej wymienionych wskaźników nie jest badanie jakości nauczania w danej placówce, ale wskazanie argumentów, które przemawiają za tym, że dzieci zamieszkujące określony obwód szkoły mogą posiadać gorsze warunki do nauki (np. materialne, rodzinne, mieszkaniowe), które skutkują osiąganiem gorszych wyników w nauczaniu, w tym właśnie gorszych wyników na egzaminach kończących dany etap edukacji. Słabsze wyniki egzaminu gimnazjalnego czy sprawdzianu szóstoklasisty mogą wskazywać na to, że istnieją pewne pozaszkolne czynniki wpływające na efektywność kształcenia (np. czynniki środowiskowe – sytuacja finansowa rodziny, prawidłowość funkcjonowania rodziny, dysfunkcje w rodzinie, warunki do nauki w domu, współpraca rodziców ze szkołą). Potwierdzeniem roli miejsca zamieszkania w procesie edukacyjnym może być korelacja pomiędzy niskimi wynikami egzaminów dzieci zamieszkujących dany obszar a wskaźnikami dotyczącymi np. ubóstwa, bezrobocia.

Potrzeby edukacyjne na terenie gminy Komarówka Podlaska zaspokajają aktualnie Zespół Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej (sołectwo Komarówka Podlaska), w którego skład wchodzi: Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego, Gimnazjum im. Jana Pawła II, Liceum Ogólnokształcące im. Ziemi Podlaskiej oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa. Dodatkowo, uzupełnienie sieci szkół prowadzonych przez samorząd stanowią dwie szkoły prowadzone przez stowarzyszenia (Szkoła Podstawowa w Brzozowym Kącie oraz Szkoła Podstawowa w Kolembrodach) oraz jedna placówka prowadzona przez osobę fizyczną (Szkoła Podstawowa w Walinnie – w której funkcjonują trzy klasy oraz oddział przedszkolny).

Biorąc pod uwagę ww. informacje oraz fakt, że do szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w gminie Komarówka Podlaska (Liceum oraz Szkoła Zawodowa), może uczęszczać młodzież spoza terenu gminy (szkoły ponadgimnazjalne nie podlegają rejonizacji), na potrzeby niniejszej diagnozy zbadano poziom edukacji w odniesieniu do Gimnazjum oraz szkół podstawowych. Ponadto, w związku z tym, że na terenie gminy Komarówka Podlaska funkcjonuje jedno gimnazjum, do którego uczęszcza młodzież ze wszystkich jednostek referencyjnych – sołectw (do obwodu Gimnazjum im. Jana Pawła II należą wszystkie

miejsowości pozostające w granicach gminy Komarówka Podlaska), nie jest możliwe przeprowadzenie szczegółowej analizy w przedmiotowej sferze w oparciu o dane dot. uczniów uczęszczających do Gimnazjum, zamieszkujących w wyodrębnionych na potrzeby niniejszego opracowania jednostkach referencyjnych. Z tego powodu dokonano analizy danych ogólnych dla gminy, porównując je z danymi dla powiatu radzyńskiego oraz województwa lubelskiego. W odniesieniu zaś do szkolnictwa podstawowego, przeanalizowano dane, które były możliwe do pozyskania z oficjalnej strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie. Dodatkowo, zebrane dane uzupełniono informacjami jakościowymi, uzyskanymi podczas przeprowadzonych w szkołach diagnoz (będących podstawą aplikowania o środki EFS).

W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego⁶ wyniósł w gminie Komarówka Podlaska 86,71% i spadł on o 13,63 punkty procentowe w porównaniu z rokiem 2013. Na przestrzeni lat 2013-2015 współczynnik ten przyjmował różne wartości w stosunku do średnich wartości dla powiatu radzyńskiego oraz województwa lubelskiego. W 2013 roku był on wyższy zarówno od średniej powiatowej, jak również od średniej wojewódzkiej. W 2014 roku przyjął on nieco wyższą wartość jedynie od średniej dla województwa – zaledwie o 0,04 punktów procentowych. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego osiągnął w 2015 roku na terenie gminy poziom najniższy w odniesieniu do analizowanego okresu (2013-2015) i przyjął wartości niższe od średniej dla powiatu (o 3,69 punktów procentowych) i województwa (o 3,06 punktów procentowych).

Podobnie sytuacja prezentuje się w przypadku współczynnika skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego⁷. Na przestrzeni lat 2013-2015 wykazywał on tendencję spadkową. W 2015 roku osiągnął on poziom 86,71%, czyli o 12,95 punktów procentowych mniej niż w 2013 roku. Współczynnik ten w 2015 roku przyjął w gminie Komarówka Podlaska wartości niższe niż średnia w powiecie radzyńskim (o 3,26 punktów procentowych), a także niższe niż średnia wojewódzka (o 2,45 punktów procentowych).

Analogicznie sytuacja kształtuje się w zakresie wskaźników skolaryzacji brutto⁸ oraz netto⁹ dla szkolnictwa gimnazjalnego. W latach 2013-2015 zarówno współczynnik skolaryzacji brutto, jak również netto, uległy spadkowi. W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa gimnazjalnego wyniósł na terenie gminy Komarówka Podlaska 97,97% i był niższy w stosunku do roku 2013 o 0,62 punkty procentowe, natomiast współczynnik skolaryzacji netto wyniósł w 2015 roku 97,3%, czyli o 0,59 punktów procentowych mniej niż w 2013 roku. W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto w gminie był niższy od średniej dla powiatu radzyńskiego (o 4,98 punktów procentowych), ale z kolei nieco wyższy niż średnia dla województwa lubelskiego (o 0,4 punkty procentowe wyższy). Współczynnik skolaryzacji netto dla szkolnictwa gimnazjalnego był w gminie Komarówka Podlaska w 2015 roku wyższy zarówno od średniej powiatowej, jak również od średniej wojewódzkiej. Analogicznie jak w roku 2013 i 2014.

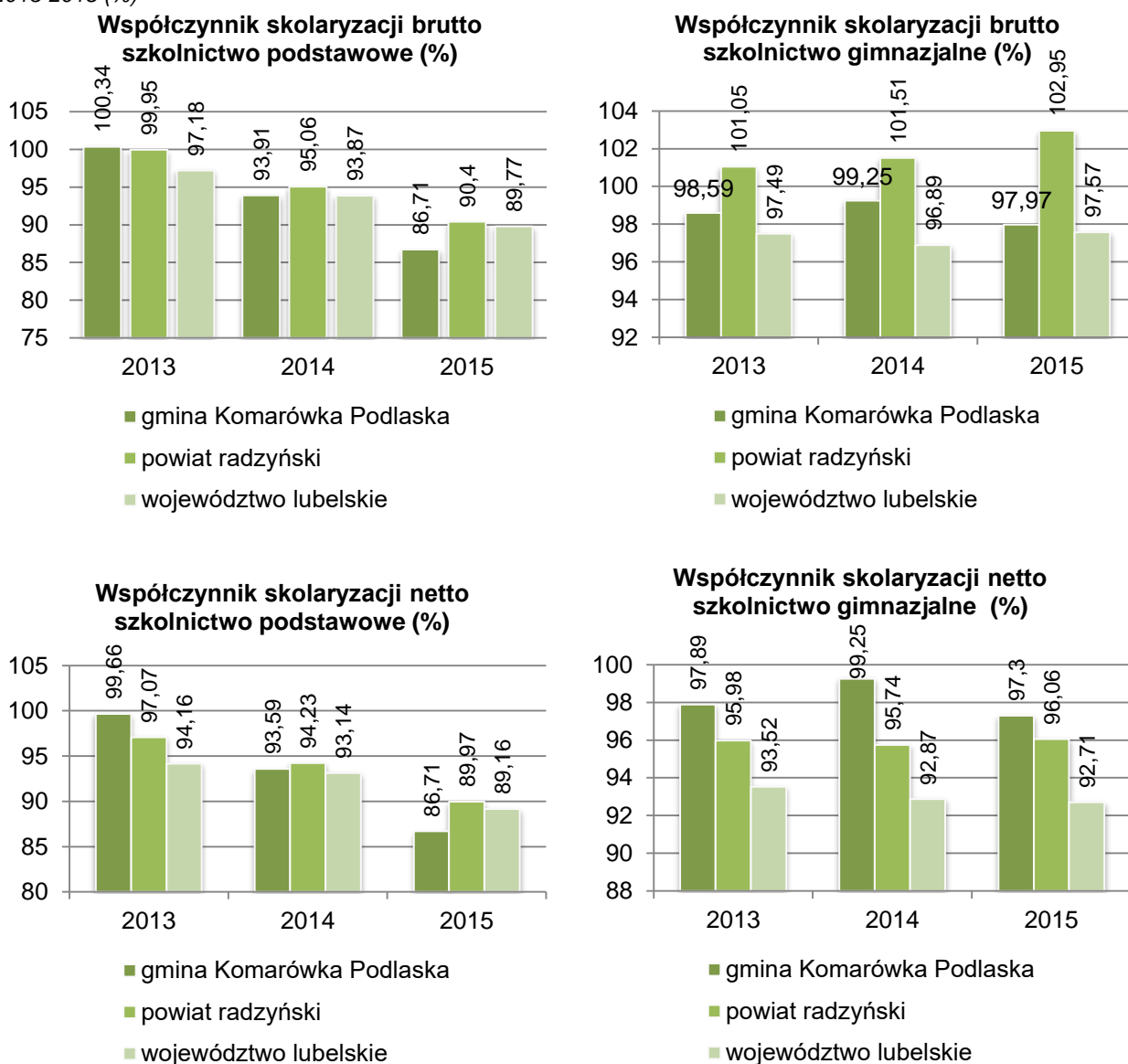
⁶ stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat

⁷ stosunek osób w wieku 7-12 lat uczących się w szkołach podstawowych do wszystkich osób w wieku 7-12 lat

⁸ stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat

⁹ stosunek osób w wieku 13-15 lat uczących się w szkołach gimnazjalnych do wszystkich osób w wieku 13-15 lat

Wykres 30 Współczynniki skolaryzacji brutto i netto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w latach 2013-2015 (%)

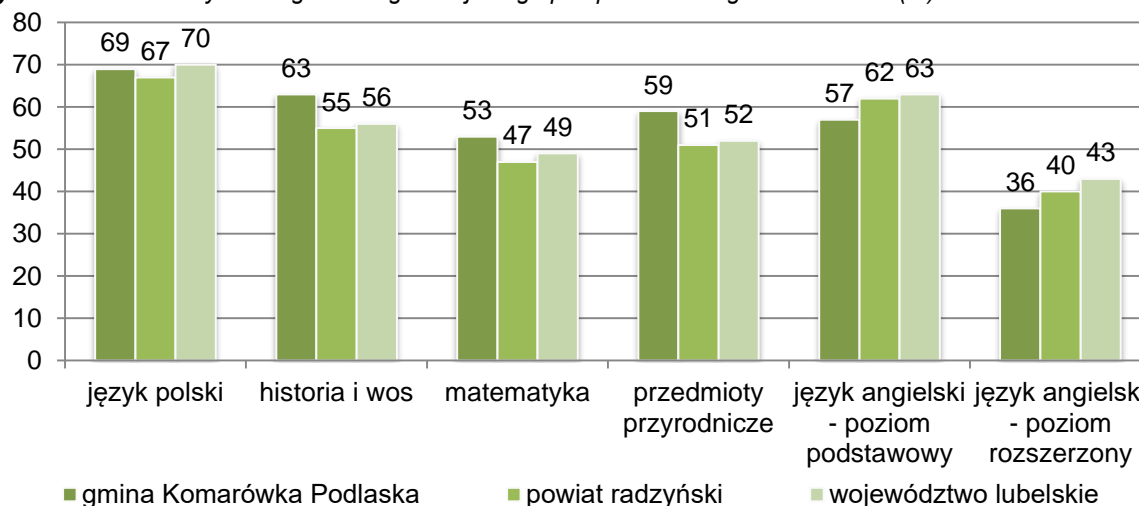
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Istotnym miernikiem jakości procesu kształcenia są wyniki uzyskiwane przez uczniów w zewnętrznych testach przeprowadzanych na danym szczeblu edukacji (sprawdzian szóstoklasisty oraz egzamin gimnazjalny). Analizując dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie możemy zaobserwować, że w 2016 roku uczniowie ZSS Gimnazjum im. Jana Pawła II w Komarówce Podlaskiej osiągnęli porównywalne wyniki do średniej powiatowej oraz średniej wojewódzkiej w części egzaminu z języka polskiego. Średnia gminna z tego przedmiotu była o 2 punkty procentowe wyższa niż średnia powiatowa oraz zaledwie o 1 punkt procentowy niższa od średniej dla województwa lubelskiego. Pozytywnie sytuacja kształtuje się również w odniesieniu do wyników, jakie osiągnęli uczniowie Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej z egzaminu gimnazjalnego z historii i woś'u, matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych. W tych trzech przypadkach średnia jaką uzyskiwali uczniowie zamieszkujący teren gminy Komarówka Podlaska była wyższa zarówno od średniej

powiatowej, jak również średniej wojewódzkiej. W 2016 roku uczniowie Gimnazjum im. Jana Pawła II osiągnęli średni wynik egzaminu gimnazjalnego z historii i wos na poziomie 63%, czyli o 8 punktów procentowych wyższy niż średnia w powiecie radzyńskim oraz o 7 punktów procentowych wyższy niż średnia w województwie lubelskim. Średni wynik z matematyki kształtował się w gminie na poziomie 53% - 6 punktów procentowych więcej niż średnia w powiecie oraz 4 punkty procentowe więcej od średniej wojewódzkiej, natomiast z przedmiotów przyrodniczych średnia gminna wyniosła 59%, czyli o 8 punktów procentowych więcej niż w powiecie oraz o 7 punktów procentowych więcej niż w województwie.

Najgorzej sytuacja prezentuje się w przypadku wyników egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego (zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym). W 2016 roku średni wynik z języka angielskiego zdawanego na poziomie podstawowym kształtował się w gminie na poziomie 57%, czyli o 5 punktów procentowych niżej niż średnia dla powiatu oraz 6 punktów procentowych mniej niż średni wynik w województwie. Na egzaminie z języka angielskiego zdawanego na poziomie rozszerzonym uczniowie Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej również wypadli gorzej w porównaniu do średnich wyników jakie osiągnęli uczniowie w powiecie i w województwie. Średnia dla województwa wynosiła w 2016 roku 43%, natomiast w powiecie była nieco niższa i była równa 40%. W gminie Komarówka Podlaska średnia w tej części egzaminu wyniosła natomiast zaledwie 36%, czyli o 7 punktów procentowych mniej niż średnia w województwie oraz o 4 punkty procentowe mniej niż średnia w powiecie. Analizując średnie wyniki z poszczególnych części egzaminu gimnazjalnego warto zauważyć, że uczniowie Gimnazjum lepiej radzili sobie z przedmiotami humanistycznymi niż ścisłymi.

Wykres 31 Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2016 roku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Przyglądając się średnim wynikom egzaminu gimnazjalnego na przestrzeni lat 2014-2016 możemy zaobserwować, że średnie wyniki, które osiągnęli uczniowie Gimnazjum im. Jana Pawła II w Komarówce Podlaskiej były we wszystkich częściach, poza językami obcymi nowożytnymi, bardzo zbliżone do średniej dla powiatu radzyńskiego oraz średniej dla województwa lubelskiego. W 2014 roku średnia wyników uczniów z języka angielskiego

zdanego na poziomie podstawowym wyniosła w gminie Komarówka Podlaska 57%, czyli o prawie 9 punktów procentowych mniej niż średnia dla województwa oraz bez mała 3 punkty procentowe mniej niż średnia powiatowa. Analiza danych odnoszących się do średnich wyników z języka angielskiego zdanego na poziomie rozszerzonym nasuwa podobne wnioski: uczniowie Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej osiągnęli niższe wyniki niż średnia powiatowa (w 2014 roku o 4,6 punktów procentowych) oraz średnia wojewódzka (w 2014 roku o ponad 10 punktów procentowych).

Na uwagę zasługuje fakt, że średnie wyniki z poszczególnych części egzaminu gimnazjalnego, które osiągnęli na przestrzeni lat 2014-2016 uczniowie Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej, w odniesieniu do większości tych części, odnotowały pozytywny trend wzrostowy. Największy wzrost nastąpił w części matematycznej egzaminu – w 2016 roku średni wynik egzaminu gimnazjalnego z tego przedmiotu był w Gimnazjum im. Jana Pawła II wyższy o 25,30% w stosunku do średniego wyniku z roku 2014. Wysoki wzrost odnotowano także w odniesieniu do średniej egzaminu z przedmiotów przyrodniczych – w latach 2014-2016 średnia ta wzrosła o 12,60%. Średnie wyniki uczniów Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej z egzaminu gimnazjalnego z historii i wiedzy o społeczeństwie wzrosły w analizowanym okresie o bez mała 10%, natomiast z języka polskiego – o prawie 5%. Mimo, że średnie wyniki, jakie osiągnęli gimnazjaliści z obszaru gminy Komarówka Podlaska na egzaminie gimnazjalnym z języka angielskiego, zdanego na poziomie rozszerzonym, w latach 2014-2016 były niższe od średniej powiatowej oraz od średniej wojewódzkiej, to w analizowanym okresie również i w tej części gimnazjaliści z Gimnazjum im. Jana Pawła II poprawili swoje wyniki. W 2016 roku odnotowano bowiem wzrost średniego wyniku o 6,51% w stosunku do roku 2014. Analizując średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego zdanego przez uczniów Gimnazjum w Komarówce Podlaskiej na poziomie podstawowym, możemy zaobserwować, że w 2016 roku, pomimo spadkowych wahań w 2015 roku, średni wynik w tej części egzaminu był taki sam, jak w roku 2014.

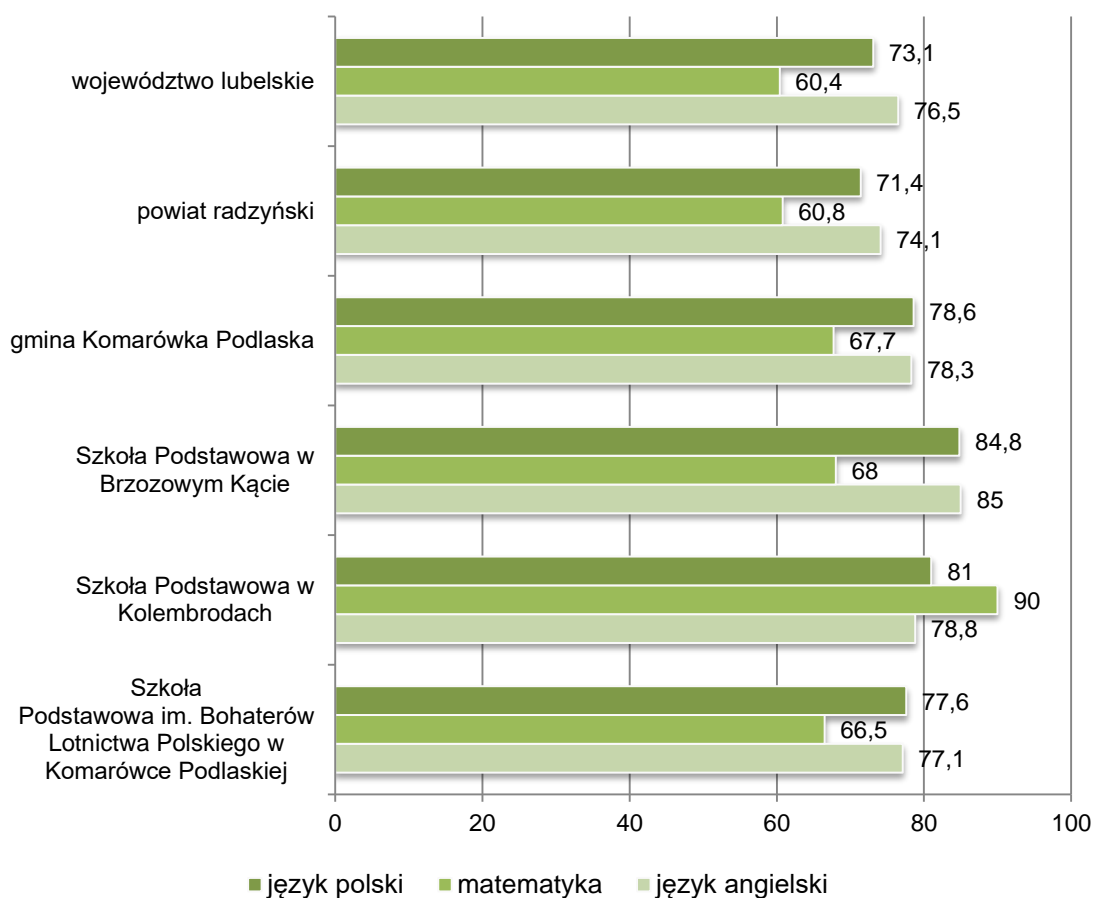
Analizę wyników sprawdzianu szóstoklasisty przeprowadzono, podobnie jak w przypadku egzaminu gimnazjalnego, w oparciu o dane z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie. Ze względu na tryb publikowania danych przez OKE wnioskowanie przeprowadzono w oparciu o dane odnoszące się do sprawdzianów przeprowadzonych w latach 2013-2015. Przeanalizowano wyniki szóstoklasistów uczących się w trzech szkołach podstawowych, funkcjonujących w badanym okresie na terenie gminy Komarówka Podlaska, tj.: w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Komarówce Podlaskiej, Szkole Podstawowej w Brzozowym Kącie oraz Szkole Podstawowej w Kolembrodach.

W wyniku ww. analizy stwierdzono, że w 2015 roku uczniowie szkół podstawowych z terenu gminy Komarówka Podlaska osiągnęli ze wszystkich części sprawdzianu (język polski, matematyka, język angielski) średnie wyniki wyższe od średniej dla powiatu radzyńskiego oraz średniej dla województwa lubelskiego. Średni wynik ze sprawdzianu z języka polskiego w gminie Komarówka Podlaska był wyższy od średniej powiatowej o 7,2 punkty procentowe oraz o 5,5 punktów procentowych wyższy niż średnia w województwie. W odniesieniu do sprawdzianu z matematyki, średnia gminna wyniosła w 2015 roku 67,7%, czyli była wyższa od średniej powiatowej o 6,9 punktów procentowych oraz od średniej wojewódzkiej o 7,3 punkty procentowe. Średni wynik w gminie ze sprawdzianu szóstoklasisty z języka angielskiego

wyniósł 78,3% i był wyższy od średniej dla powiatu (o 4,2 punkty procentowe) oraz średniej dla województwa (o 1,8 punktów procentowych). Spośród trzech części sprawdzianu szóstoklasisty najgorsze wyniki uczniowie z gminy Komarówka Podlaska osiągnęli w części matematycznej.

Porównując średnie wyniki sprawdzianu przeprowadzanego na koniec VI klasy szkoły podstawowej w poszczególnych szkołach możemy zauważyć, że w części sprawdzianu z języka polskiego najlepiej wypadła Szkoła Podstawowa w Brzozowym Kącie. Średni wynik z języka polskiego uczniów tej Szkoły wyniósł w 2015 roku 84,8%, czyli o 6,2 punkty procentowe więcej niż średnia gminna. Najgorzej sprawdzian w tej części poszedł uczniom Szkoły Podstawowej w Komarówce Podlaskiej (średnia na poziomie 77,6%, tj. o jeden punkt procentowy niższa niż średnia w gminie). Również sprawdzian z matematyki poszedł uczniom Szkoły Podstawowej w Komarówce Podlaskiej gorzej w porównaniu do wyników, które osiągnęli uczniowie pozostałych szkół podstawowych w gminie. Średni wynik w tej części wyniósł w 2015 roku w Szkole w Komarówce Podlaskiej 66,5%, czyli o 1,2 punkty procentowe mniej niż w gminie. Najlepiej sytuacja prezentuje się w tym zakresie w Szkole Podstawowej w Kolembrodach, gdzie średni wynik z matematyki wyniósł 90%, czyli ponad 22 punkty procentowe więcej niż średnia w gminie. Średni wynik ze sprawdzianu z języka angielskiego przyjął w 2015 roku najwyższą wartość w Szkole Podstawowej w Brzozowym Kącie – 85% (prawie 7 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie), natomiast najniższą w Szkole Podstawowej w Komarówce Podlaskiej – 77,1% (1,2 punkty procentowe mniej niż średnia gminna). Analiza powyższa wskazuje, że w 2015 roku jedynie w Szkole Podstawowej im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego, wchodzącej w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Komarówce Podlaskiej, średnie wyniki ze wszystkich części sprawdzianu szóstoklasisty były niższe od średniej dla gminy.

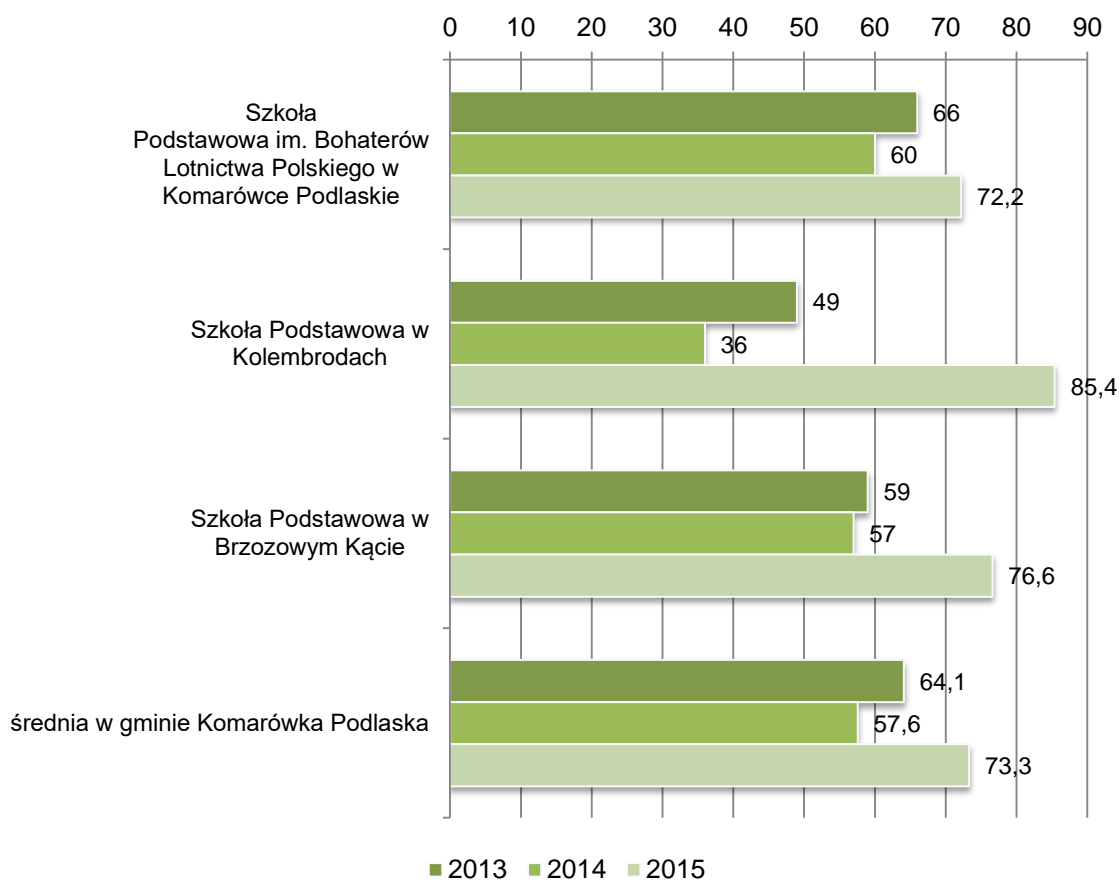
Wykres 32 Średnie wyniki ze sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej przeprowadzonego w 2015 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Analiza danych zebranych dla lat 2013-2015, odnoszących się do średnich wyników ze sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej, wskazuje, że średni wynik ze sprawdzianu, zarówno w skali gminy, jak również w poszczególnych szkołach podstawowych, uległ w badanym okresie wzrostowi. Największy przyrost odnotowano w Szkole Podstawowej w Kolembrodach, gdzie średni wynik sprawdzianu wzrósł z 49% w 2013 roku do 85,4%, czyli o 74,29%. Najniższy wzrost był zauważalny w Szkole Podstawowej w Komarówce Podlaskiej – o 9,39% (z 66% w 2013 roku do 72,2% w 2015 roku). Średnia dla gminy wzrosła o 14,35%. Warto zauważyć, że w roku 2013 i 2014 jedyną szkołą, która osiągnęła średni wynik ze sprawdzianu wyższy niż średnia w gminie była Szkoła Podstawowa w Komarówce Podlaskiej. W 2015 roku widzimy natomiast sytuację odwrotną – w szkole tej, jako jedynej w gminie, średni wynik sprawdzianu uplasował się na poziomie niższym od średniej gminnej (73,3%). W pozostałych dwóch szkołach podstawowych uczniowie osiągnęli wyniki wyższe niż średnia gminna.

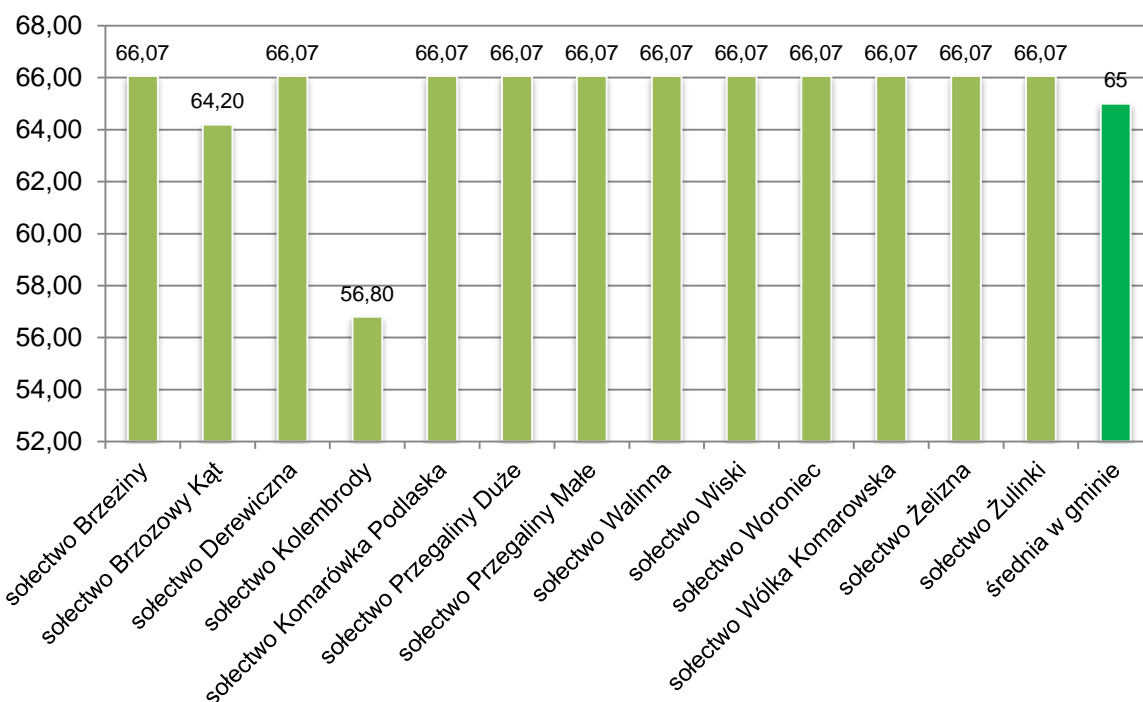
Wykres 33 Średnie wyniki ze sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej w latach 2013-2015 wg podziału na poszczególne szkoły podstawowe (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Uśredniony wynik sprawdzianu szóstoklasisty dla lat 2013-2015, przeprowadzonego w Szkole Podstawowej w Komarówce Podlaskiej wyniósł 66,07% i był on wyższy od średniej gminnej (65%) o 1,07 punktów procentowych. W pozostałych jednostkach referencyjnych, z których dzieci uczęszczają do ww. Szkoły, średni wynik tegoż sprawdzianu na przestrzeni lat 2013-2015 przyjął tę samą wartość (66,07%). Do sołectw tych należą: Brzeziny, Derewiczna, Przegaliny Duże, Przegaliny Małe, Walinna, Wiski, Woroniec, Wólka Komarowska, Żelizna oraz Żulinki. W Szkole Podstawowej w Brzozowym Kącie średni wynik uczniów ze sprawdzianu na koniec VI klasy w latach 2013-2015 był niższy od średniej gminnej o 0,8 punktów procentowych (wyniósł on 64,20%). Najgorzej sytuacja prezentuje się w sołectwie Kolembrody, w którym uczniowie osiągnęli w badanym okresie średni wynik na poziomie 56,80%, czyli o 8,2 punkty procentowe niższy od średniej gminnej.

Wykres 34 Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty w latach 2013-2015 wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne (%)

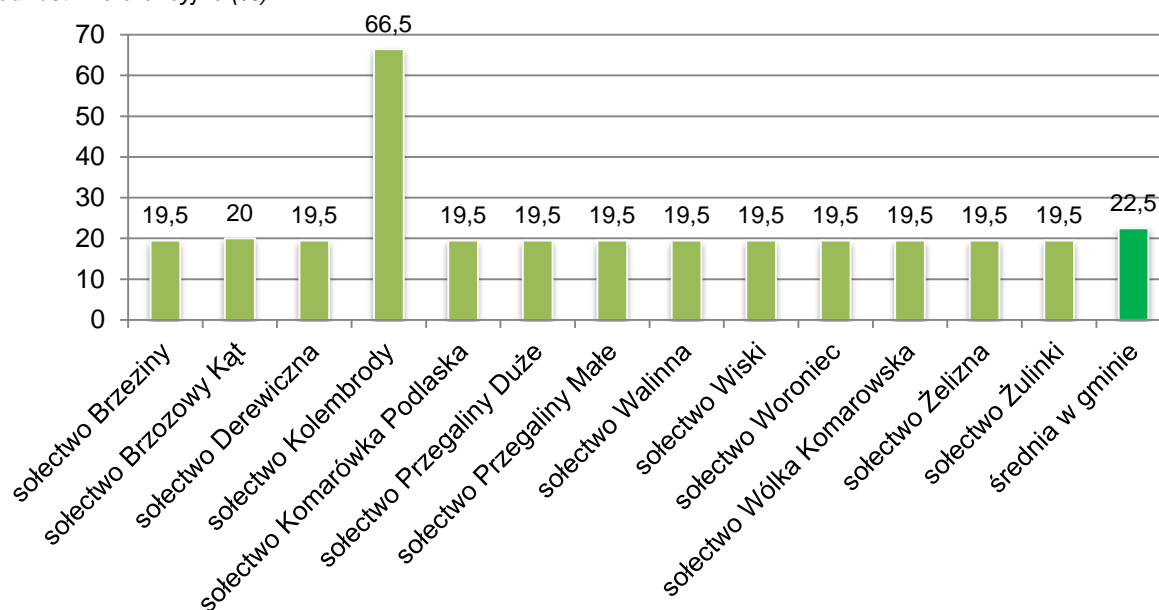

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Zaprezentowane dane uzupełnione zostały o wskaźnik średniego odsetka dzieci w staninach z wynikiem niskim (staniny od 1 do 3) w latach 2013-2014. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że na przestrzeni lat 2013-2014 jedyną szkołą, w której średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim był wyższy od średniej dla gminy Komarówka Podlaska (22,5%) była Szkoła Podstawowa w Kolembrodach. Średni odsetek szóstoklasistów z tego sołectwa, którzy znaleźli się w staninach z wynikiem niskim wyniósł w badanym okresie 66,5%, czyli prawie trzykrotnie więcej niż wynosi średnia dla gminy Komarówka Podlaska. W dalszej kolejności uplasowali się uczniowie Szkoły Podstawowej w Brzozowym Kącie, gdzie średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim wyniósł 20%. Najlepiej sytuacja wygląda w sołectwach, w których szóstoklasiści uczęszczali do Szkoły Podstawowej w Komarówce Podlaskiej. Średni odsetek dzieci podchodzących do sprawdzianu na koniec VI klasy szkoły podstawowej, których wyniki znalazły się w stanie niskiej wyniósł 19,5% i był najniższy w gminie.

Wykres 35 Średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim w latach 2013-2014 wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

1.5.7 POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Aktywność społeczności lokalnej to istotny czynnik mogący mieć wpływ na zmiany zachodzące w jej otoczeniu. Badania przedmiotowej sfery dokonano analizując poziom kapitału społecznego mierzony za pomocą intensywności angażowania się mieszkańców w sprawy publiczne oraz aktywność mieszkańców w zakresie organizowania się w grupy działające w społeczności lokalnej.

Pod pojęciem kapitału społecznego należy rozumieć sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności. Wyróżnić można dwie postaci kapitału społecznego: spajający – rozumiany jako relacje wewnątrz danej społeczności oraz pomostowy – definiowany jako relacje tejże społeczności ze światem zewnętrznym. Wśród wyznaczników świadczących o degradacji obszarów znajduje się również niski kapitał pomostowy. Jednocześnie należy zaznaczyć, że często obszary takie charakteryzuje się równocześnie wysokim poziomem spajającego kapitału społecznego.

Najbardziej adekwatnym miernikiem kapitału pomostowego jest analiza frekwencji w wyborach. Frekwencja wyborcza świadczy o intensywności zaangażowania obywatelskiego, mierzy stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu oraz ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, regionie czy w środowisku lokalnym. Analiza frekwencji wyborczej przez pryzmat poszczególnych komisji wyborczych pozwala zaobserwować w jakich obszarach może występować problem niskiego

kapitału społecznego (pomostowego). W związku z powyższym, na potrzeby niniejszej analizy, zestawiono frekwencję w wyborach samorządowych – wybory do Rady Gminy w 2014 roku oraz frekwencję w II turze wyborów na Prezydenta RP, przeprowadzonych w 2015 roku.

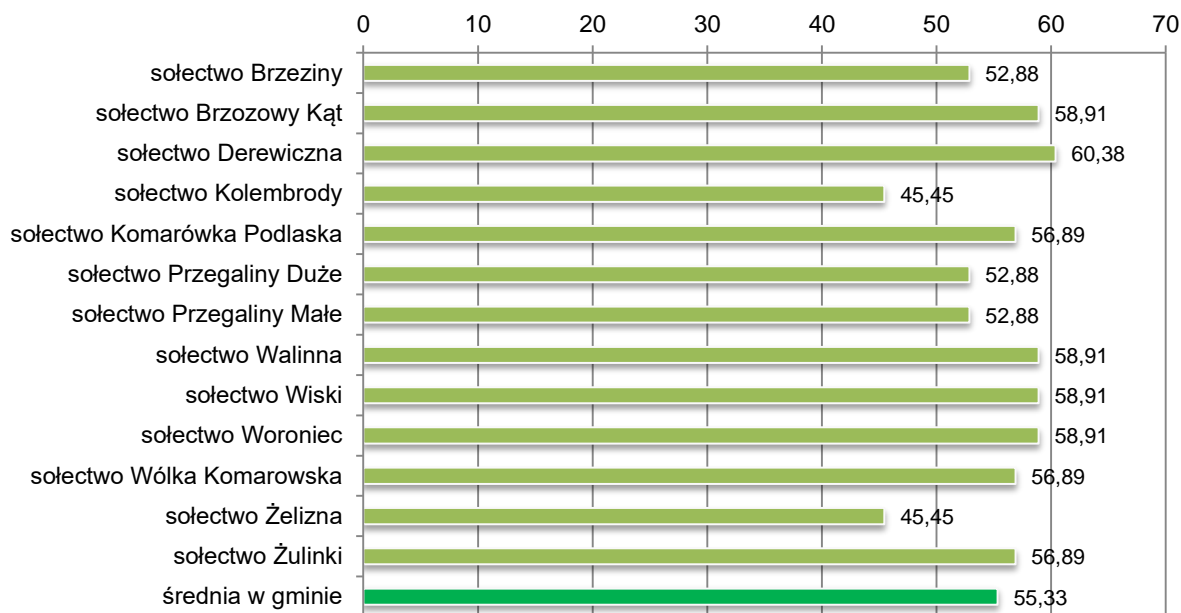
W przypadku wyborów samorządowych do Rady Gminy, które miały miejsce w 2014 roku, średnia frekwencja w granicach gminy Komarówka Podlaska wyniosła 55,33% uprawnionych do głosowania. Porównując ten wynik do średniej dla województwa lubelskiego, możemy zaobserwować, że frekwencja w gminie Komarówka Podlaska była sporo wyższa od frekwencji na poziomie województwa (o 5,45 punktów procentowych). W porównaniu z frekwencją w powiecie radzyńskim (58,01%), gmina Komarówka Podlaska osiągnęła niższy poziom frekwencji (o 2,68 punktów procentowych).

W granicach gminy Komarówka Podlaska wyodrębniono trzy obszary, w obrębie których frekwencja w wyborach samorządowych do Rady Gminy w 2014 roku była wyższa od średniej dla gminy (55,33%). Do obszarów tych należy:

- obwód głosowania nr 2, który obejmował mieszkańców sołectwa Derewiczna (frekwencja na poziomie 60,38%);
- obwód głosowania nr 5, który obejmował mieszkańców sołectw: Brzozowy Kąt, Walinna, Wiski, Woroniec (frekwencja na poziomie 58,91%);
- obwód głosowania nr 1, który obejmował mieszkańców sołectw: Komarówka Podlaska, Wólka Komarowska oraz Żulinki (frekwencja na poziomie 56,89%).

Średnia frekwencja w pozostałych jednostkach referencyjnych była niższa od średniej gminnej. Okręgiem wyborczym o najniższej frekwencji w analizowanych wyborach był obwód nr 3, obejmujący sołectwa: Kolembrody i Żelizna. Frekwencja w tych jednostkach wyniosła 45,4% i była niższa od średniej gminnej o prawie 10 punktów procentowych. W obwodzie nr 4, tj. w sołectwach Brzeziny, Przegaliny Duże, Przegaliny Małe, frekwencja wyniosła 52,88%, czyli o 2,45 punktów procentowych mniej niż średnia gminna.

Wykres 36 Rozkład przestrzenny frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych do Rady Gminy w 2014 roku (%)

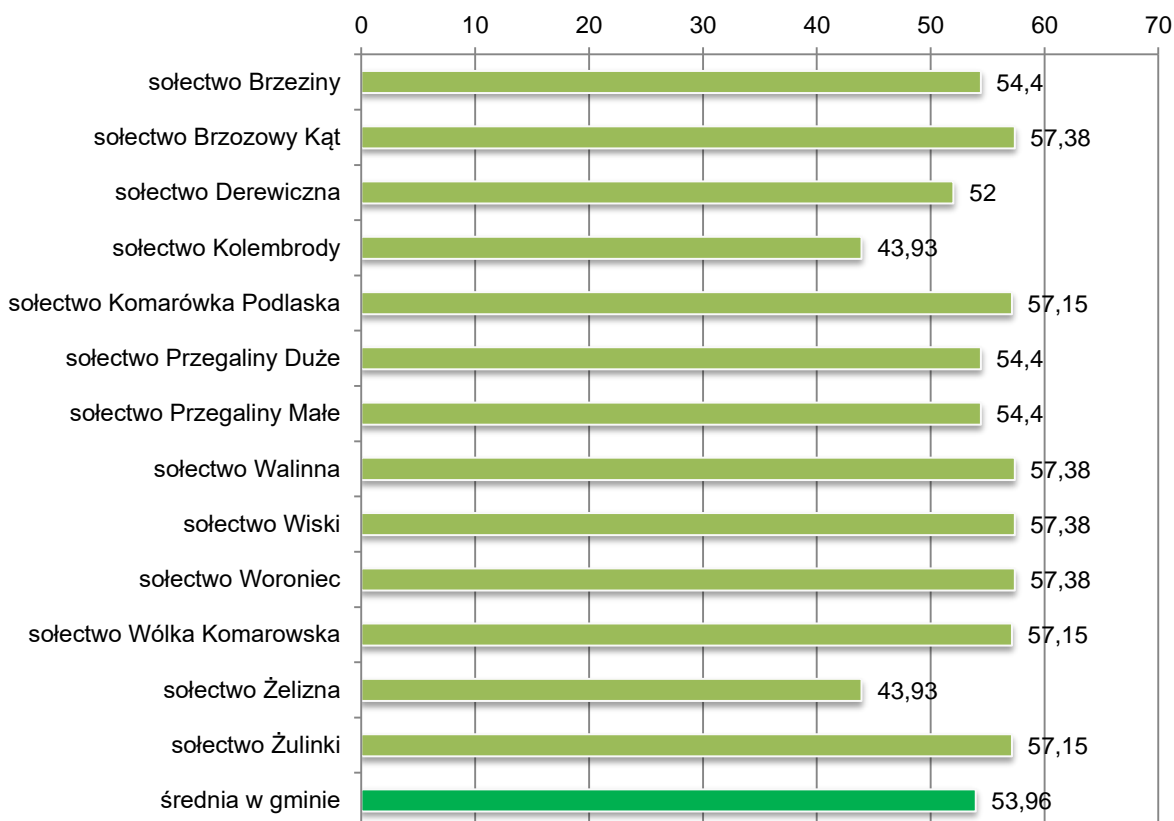

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

W przypadku wyborów na Prezydenta RP, które miały miejsce w 2015 roku, w II turze tychże wyborów frekwencja w gminie Komarówka Podlaska wyniosła 53,96% i była minimalnie wyższa od średniej dla powiatu radzyńskiego (53,94%). Frekwencja na poziomie gminy była o 0,34 punkty procentowe niższa niż średnia w województwie lubelskim (54,3%).

Obszarem, w którym frekwencja w II turze wyborów prezydenckich uplasowała się na poziomie najniższym w porównaniu do pozostałych miejsc, podobnie jak w przypadku wyborów samorządowych do Rady Gminy, był obwód nr 3 (obejmujący sołectwa Kolembrody oraz Żelizna). Frekwencja w analizowanych wyborach wyniosła tutaj 43,93% i była niższa od średniej dla gminy Komarówka Podlaska o 10,03 punktów procentowych. Jednostką referencyjną, w której frekwencja wyborcza w II turze wyborów na Prezydenta RP również przyjęła wartość niższą od średniej gminnej, było sołectwo Derewiczna (obwód głosowania nr 2; frekwencja na poziomie 52%). W pozostałych okręgach wyborczych frekwencja kształtowała się na poziomie powyżej średniej dla gminy. Najlepszą sytuację odnotowano w okręgu nr 5, obejmującym swoim zasięgiem sołectwa: Brzozowy Kąt, Walinna, Wiski i Woroniec. Tutaj frekwencja była najwyższa spośród wszystkich obszarów i wyniosła 57,38%, czyli o 3,42 punkty procentowe więcej niż średnia gminna.

Wykres 37 Rozkład przestrzenny frekwencji wyborczej w II turze wyborów na Prezydenta RP w 2015 roku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Kolejnym wskaźnikiem informującym o jakości kapitału społecznego może być liczba działających na terenie gminy organizacji pozarządowych¹⁰ zajmujących się problematyką lokalną. Na terenie gminy Komarówka Podlaska w 2015 roku działało łącznie 20 organizacji pozarządowych. Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba tych organizacji kształtowała się na zbliżonym poziomie. Nieduża liczba organizacji działających na obszarze gminy oraz fakt, że nie powstają nowe mogą wskazywać na niski kapitał społeczny. Analizując przedmiotową sferę, warto mieć na uwadze, że trudno jest ocenić zasięg oddziaływania tych organizacji, jak również efektywność ich działań w skali gminy oraz lokalnej społeczności. W związku z powyższym, wskazanie obszarów gminy, w obrębie których występują deficyty w zakresie aktywności organizacji pozarządowych jest bardzo trudne. Dane odnoszące się do liczby organizacji można jednak przeanalizować przez pryzmat aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia różnego rodzaju organizacji społecznych. W tym celu zbadano liczbę organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Komarówka Podlaska przypadającą na 100 mieszkańców. W 2015 roku przedmiotowy wskaźnik wyniósł

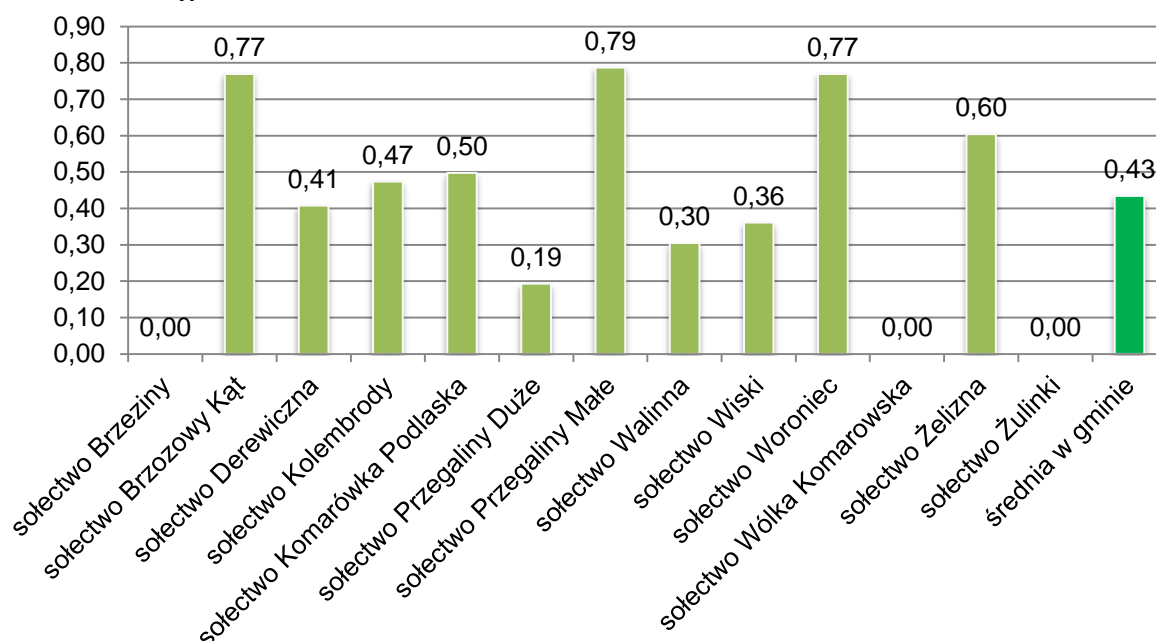
¹⁰ Organizacja pozarządowa (ang. NGO non-governmental organization) to organizacja obywatelska, założona przez obywateli lub ich organizacje, działająca z własnej inicjatywy w interesie określonego interesu publicznego. Definicja ustawowa organizacji pozarządowej zawarta jest w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 roku, Nr 96, poz. 873), zgodnie z którym: organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia

dla gminy Komarówka Podlaska 0,43. Wśród jednostek referencyjnych, dla których ww. wskaźnik przewyższał średnią gminną znalazły się następujące sołectwa:

- Przegaliny Małe – 0,79 na 100 mieszkańców;
- Brzozowy Kąt oraz Woroniec – 0,77 na 100 mieszkańców;
- Żelizna – 0,60 na 100 mieszkańców;
- Komarówka Podlaska – 0,50 na 100 mieszkańców;
- Kolembrody – 0,47 na 100 mieszkańców.

W sołectwach: Derewiczna, Wiski, Walinna oraz Przegaliny Duże liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców kształtowała się na poziomie niższym niż średnia dla gminy Komarówka Podlaska. Zdecydowanie najgorsza sytuacja została zaobserwowana w jednostkach referencyjnych, w których nie funkcjonują żadne organizacje pozarządowe, tj. w sołectwach: Brzeziny, Wólka Komarowska oraz Żulinki.

Wykres 38 Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Podczas konsultacji społecznych zaobserwowano, że mieszkańcy gminy wykazują tendencję do przyjmowania biernej postawy wobec podejmowania aktywności obywatelskich czy społecznych. Mieszkańcom brakuje poczucia „sprawczości”, rozumianego jako przeświadczenie o realnej możliwości kształtowania otaczającej ich rzeczywistości i współdecydowania o losach wspólnoty samorządowej. W związku z powyższym nie angażują się oni w sprawy publiczne w dostateczny sposób.

1.6 SFERA ŚRODOWISKOWA

Jakość środowiska na terenie gminy Komarówka Podlaska jest kolejnym z obszarów, który zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020* wymaga oceny w zakresie występowania zjawisk kryzysowych.

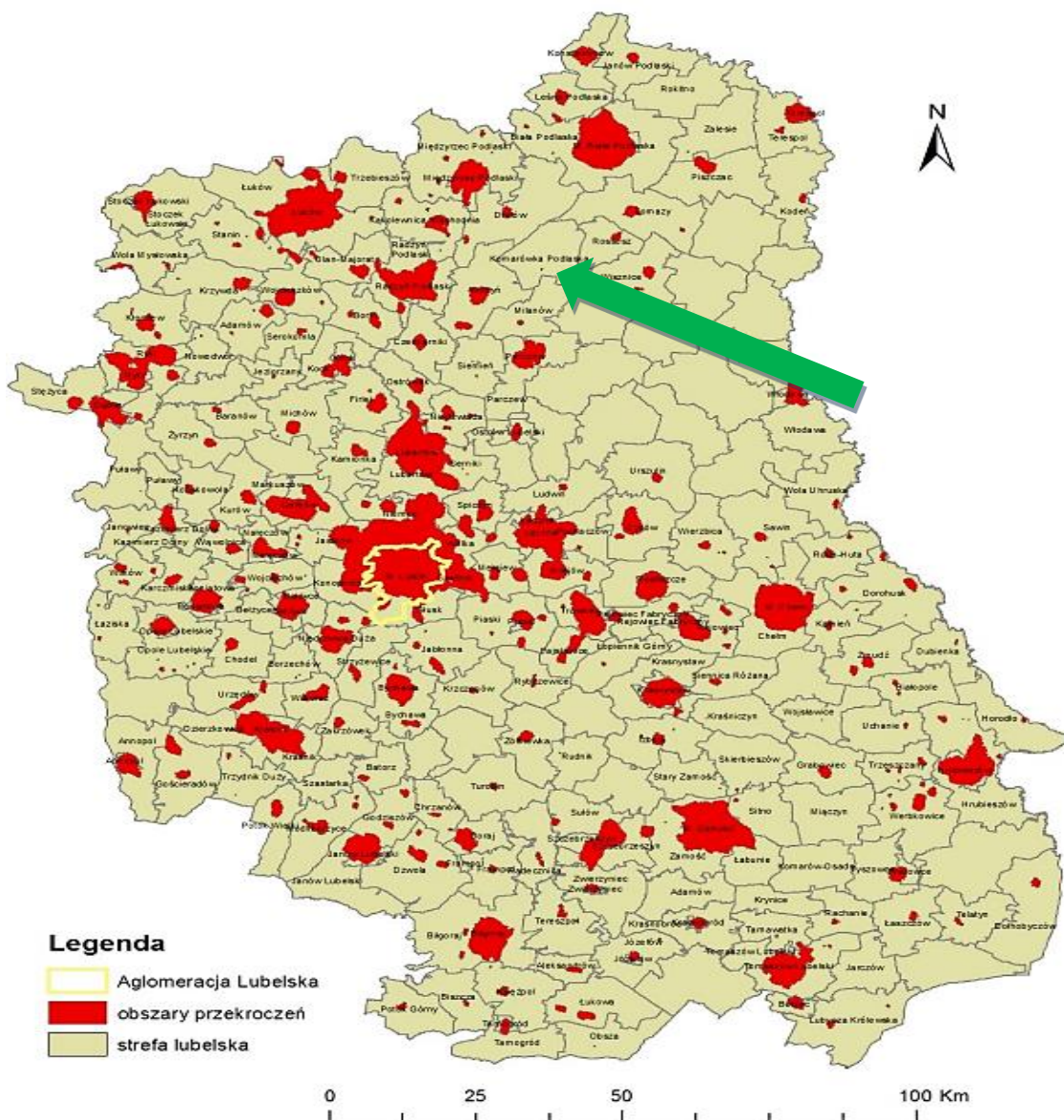
Gmina Komarówka Podlaska jest typową gminą rolniczą. W związku z tym, przyczyn zanieczyszczenia powietrza należy szukać przede wszystkim w źródłach naturalnych i antropogenicznych. Źródła naturalne dotyczą głównie opadu pyłu i są nimi przede wszystkim: pola uprawne (z pól pył jest wywiewany), roślinność (pyłki roślinne, których stężenie w powietrzu nasila się w okresie kwitnienia traw i drzew) oraz infrastruktura drogowa (pył z dróg porywany jest wskutek ruchu samochodowego). Do najczęściej występujących antropogenicznych przyczyn zanieczyszczenia powietrza zaliczamy źródła oparte na procesie spalania węgla w kotłowniach lokalnych i paleniskach domowych.

Obszar gminy Komarówka Podlaska charakteryzuje się stosunkowo dobrą jakością powietrza atmosferycznego. Niewątpliwie wpływ na to posiada rolniczy charakter gminy oraz brak większego przemysłu, który mógłby być głównym źródłem generującym związki zanieczyszczające powietrze atmosferyczne. W związku z tym, że nie ma możliwości dokładnego oszacowania danych w zakresie jakości powietrza oraz emitowanych do niego zanieczyszczeń dla poszczególnych jednostek referencyjnych (brak punktów monitoringowych jakości powietrza), analiza przedmiotowa problemu została oparta o dane udostępnione przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie oraz informacje zawarte w „Ocenie jakości powietrza w województwie lubelskim za 2015 rok”.

Zgodnie z danymi WIOŚ w Lublinie, zarówno Aglomerację Lubelską, jak i strefę lubelską, zaliczono (kryterium ochrony zdrowia) do klasy C ze względu na przekroczenia 24-godzinnych stężeń pyłu PM₁₀, średniorocznych stężeń PM_{2,5} i benzo/a/pirenu w pyłe PM₁₀. Głównym źródłem tego typu zanieczyszczeń jest emisja z procesów grzewczych opartych na węglu, w tym tzw. niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków. Drugą przyczyną są niekorzystne warunki klimatyczne, rozumiane jako wystąpienie szczególnie niekorzystnej sytuacji meteorologicznej z punktu widzenia zanieczyszczenia powietrza. Dodatkowymi przyczynami jest emisja z zakładów przemysłowych, ciepłowni oraz emisja komunikacyjna. W strefie lubelskiej istotny udział ma emisja z rolnictwa (uprawy).

Na terenie gminy Komarówka Podlaska nie odnotowano w 2015 roku przekroczeń dopuszczalnego poziomu 24-godz. pyłu PM₁₀. Obszarami najbliższymi zlokalizowanymi względem gminy Komarówka Podlaska, w których w tym okresie odnotowano przekroczenia stężeń analizowanego rodzaju zanieczyszczeń są miasta Radzyń Podlaski, Międzyrzec Podlaski oraz Biała Podlaska. W miastach tych odnotowano również przekroczenia średniorocznych stężeń pyłu PM_{2,5}. W gminie Komarówka Podlaska nie odnotowano przekroczenia tych zanieczyszczeń. Znacznie gorzej sytuacja wygląda w zakresie benzo/a/pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Przekroczenia tego rodzaju związków chemicznych zanotowano w dużej liczbie miejsc na obszarze województwa lubelskiego, w tym na obszarze gminy Komarówka Podlaska.

Mapa 5 Obszary przekroczeń benzo/a/pirenu w województwie lubelskim w 2015 roku

Źródło: „Ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za 2015 rok”

Analiza danych uzyskanych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie pozwala zaobserwować, że obszarem gminy Komarówka Podlaska, w którym odnotowano w 2015 roku przekroczenia benzo/a/piranu były tereny sołectwa Komarówka Podlaska. Łączna powierzchnia obszarów przekroczeń w tym sołectwie wynosi około 0,135 km², co stanowi 1,45% ogólnej powierzchni tej jednostki analitycznej. Liczba ludności narażonej na ponadnormatywne stężenia to około 71 osób. Na terenie pozostałych jednostek referencyjnych nie odnotowano w analizowanym czasie przekroczeń benzo/a/piranu.

drogach jest uciążliwy dla zabudowy istniejącej wzdłuż tych dróg i sprawia, że zabudowa ta znajduje się w zasięgu działania toksycznych składników spalin. Z drugiej strony, ruch komunikacyjny odbywający się głównymi drogami (np. drogą wojewódzką) i hałas z nim związany niesie ze sobą również zagrożenie klimatu akustycznego. Mając na względzie pomiary hałasu przy innych drogach wojewódzkich na Lubelszczyźnie, ocenia się, że wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 813 poziom hałasu drogowego w porze dziennej nie przekracza dopuszczalnych norm dla określonych rodzajów zabudowy (na podstawie: <http://www.wios.lublin.pl/srodowisko/ocena-klimatu-akustycznego>).

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska wskazywali, że bardzo dużym problemem w sferze środowiskowej jest degradacja terenów zielonych (w szczególności lasów) związana z ich zaśmiecaniem odpadami komunalnymi. Mimo zmian, jakie zaszły w ostatnich latach w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi w gminach (obowiązek odbierania odpadów komunalnych spoczywa na gminie, a wszystkich mieszkańców gminy obowiązują opłaty za gospodarowanie odpadami bez względu na częstotliwość oddawania i ilość odpadów) problem zaśmiecania terenów zielonych nie zmniejszył się diametralnie. Najprawdopodobniej jest to związane z wciąż zbyt niską świadomością w zakresie proekologicznych postaw.

Konsultacje społeczne ujawniły także problem niskiego stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy. W dalszym ciągu ponad 90% gospodarstw domowych w gminie nie posiada dostępu do instalacji kolektorów słonecznych. Konsultacje wskazały, że główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest bariera finansowa, która ze względu na stan zamożności mieszkańców, uniemożliwia samodzielny zakup tego rodzaju instalacji. Mieszkańcy sygnalizowali potrzebę rozszerzenia dostępu do odnawialnych źródeł energii.

Konsultacje wykazały potrzebę podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie proekologicznych oraz proklimatycznych postaw w codziennym życiu – np. promocję pozytywnych nawyków w zakresie korzystania z energii elektrycznej, podnoszenie wiedzy w zakresie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i proekologicznego korzystania z palenisk domowych.

1.7 SFERA GOSPODARCZA

Obszar gospodarczy koncentruje się na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale również jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz gminy z sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Gmina Komarówka Podlaska należy do obszarów, w których sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców jest zdeterminowana gospodarką rolną, która stanowi główne źródło utrzymania

ludności oraz pełni wiodącą funkcję rozwojową. Podstawowym źródłem dochodów osób zamieszkujących teren gminy jest, ze względu na jej rolniczy charakter, praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Inne, pozarolnicze sektory gospodarki, w tym np. usługowo-produkcyjne, mają jedynie znaczenie uzupełniające. Szczególną rolę w odniesieniu do gospodarki pełni miejscowość Komarówka Podlaska. Stanowi ona bowiem czynnik oddziałujący na aktywność zawodową ludności, gdyż jest rynkiem pracy dla części mieszkańców gminy oraz ośrodkiem działalności firm handlowych i usługowych, a także instytucji sektora finansów publicznych. Podmiotami, które zapewniają na terenie gminy Komarówka Podlaska miejsca pracy są zakłady produkcyjno-usługowe oraz podmioty publiczne (np. Urząd Gminy, Zespół Szkół). Gmina charakteryzuje się mało sprzyjającymi warunkami zewnętrznymi, które umożliwiałyby rozwój przedsiębiorczości na jej terenie. Aktualnie rozwój przedsiębiorczości opiera się głównie na wykorzystaniu własnego potencjału i zasobów gminy. Analizując dane możemy zauważyć, że w 2015 roku 90,55% podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON należało do sektora prywatnego. W grupie tej przeważającą część stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (pozarolniczą). Przewaga wśród podmiotów prywatnych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, które nie dysponują kapitałem na rozwój i promocję, ani nie posiadają rezerw wystarczających na przetrwanie złej koniunktury gospodarczej, zdecydowanie obniża potencjał gospodarczy gminy Komarówka Podlaska.

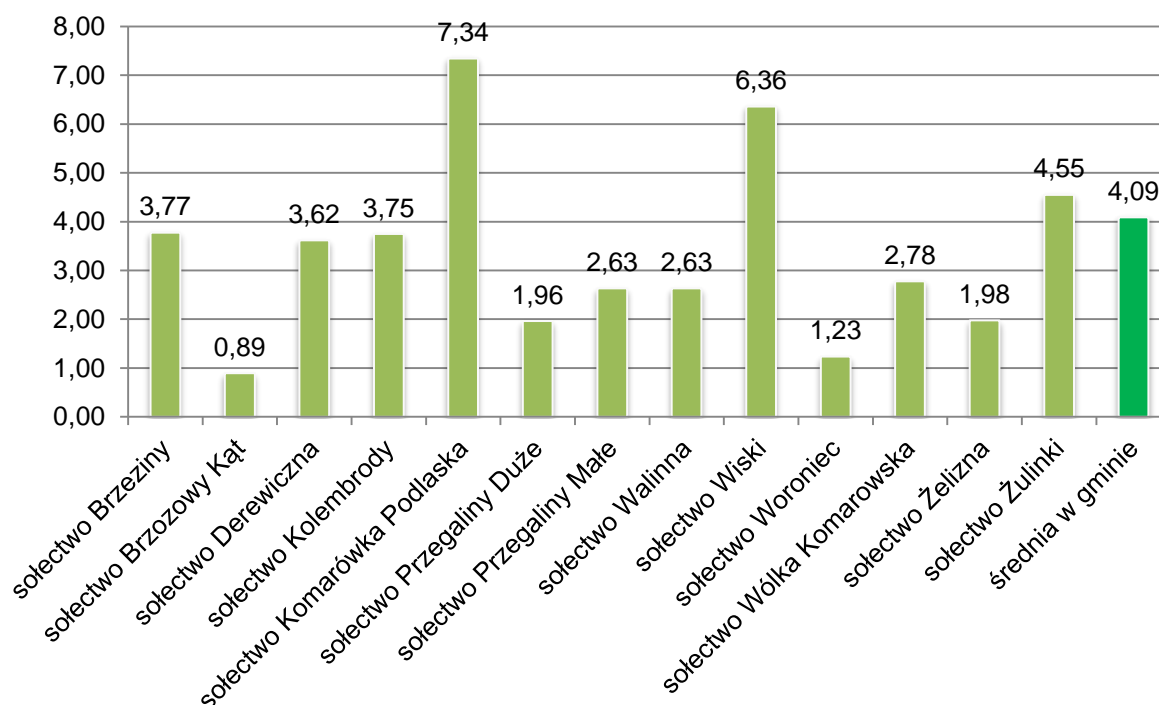
Do największych pracodawców na obszarze gminy zaliczają się zlokalizowane w Komarówce Podlaskiej:

- Urząd Gminy;
- Zespół Szkół Samorządowych;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej;
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- Gminne Centrum Kultury;
- Apteki;
- Bank Spółdzielczy;
- sklepy spożywcze, tekstylne i przemysłowe.

Analiza struktury podmiotów gospodarczych pod kątem przynależności do sekcji PKD wykazała, że w 2015 roku największa liczba podmiotów w gminie Komarówka Podlaska funkcjonowała w branży: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G) oraz budownictwo (sekcja F). Podmioty gospodarcze działające w sekcji G stanowiły 26,96% wszystkich podmiotów z terenu gminy Komarówka Podlaska zarejestrowanych w REGON w 2015 roku. Podmioty funkcjonujące zaś w sekcji F stanowiły około 21,74% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w REGON. Kolejne pod względem liczebności to podmioty działające w sekcjach: C – przetwórstwo przemysłowe (11,30%), A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (7,83%), Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (również 7,83%), M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (5,22%) oraz J – informacja i komunikacja (4,35%).

Celem zbadania przedsiębiorczości na terenie gminy Komarówka Podlaska analizie poddano liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (pozarolniczą) na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w roku 2015. Wskaźnik ten dla gminy Komarówka Podlaska kształtował się w tym okresie na poziomie 4,09 (średnia gminna). Najlepiej analizowany wskaźnik wypada w sołectwie Komarówka Podlaska, gdzie przyjmuje wartość 7,34, czyli o 3,25 punktów procentowych powyżej średniej gminnej. Wysoką, w porównaniu do pozostałych jednostek referencyjnych, liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano również w 2015 roku w sołectwie Wiski. Wskaźnik przyjął tutaj wartość 6,36, czyli o 2,27 punktów procentowych więcej niż średnia w gminie. Ostatnim sołectwem, w którym wskaźnik uplasował się na pozycji wyższej od średniej dla gminy Komarówka Podlaska, jest sołectwo Żulinki (0,46 punktów procentowych więcej niż średnia). W pozostałych dziesięciu jednostkach referencyjnych liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym była niższa od średniej gminnej. Najgorszą sytuację zaobserwowano w sołectwie Brzozowy Kąt, gdzie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym była prawie pięciokrotnie mniejsza niż średnia dla gminy w 2015 roku.

Wykres 39 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (pozarolniczą) na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne

Źródło: CEiDG

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Jednym z problemów, który w trakcie konsultacji społecznych w zakresie sfery gospodarczej zgłaszali mieszkańcy gminy Komarówka Podlaska jest niewystarczająca liczba miejsc pracy, skutkująca koniecznością poszukiwania jej poza granicami gminy i zniechęcająca tym samym do osiedlania się na terenie gminy. Mieszkańcy podkreślali, że emigracja w celach zarobkowych dotyczy coraz większej liczby osób i powoduje szereg niekorzystnych zjawisk społecznych, takich jak na przykład rozluźnianie się więzi rodzinnych, rozbieżność rodzin, pozostawienie bez opieki najstarszych członków rodziny czy problem „eurosierot” – dzieci ponoszących negatywne, psychologiczne konsekwencje emigracji rodziców w celach zarobkowych. Dużym problemem we wskazanej sferze jest również postawa znacznej grupy mieszkańców charakteryzująca się brakiem wiary we własne możliwości, strachem przed przepisami i procedurami, co znacząco ogranicza ich inicjatywę w zakresie prowadzenia własnego biznesu. Wskazane jest zatem podjęcie działań skierowanych do mieszkańców, które miałyby na celu zwiększenie ich wiedzy na temat prowadzenia własnej działalności gospodarczej, promocję postaw przedsiębiorczych oraz dobrych praktyk biznesowych.

1.8 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Kolejną grupą problemów wymagających przeprowadzenia analizy na potrzeby niniejszego opracowania są negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, czyli w szczególności: niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną lub jej zły stan techniczny, niska jakość podstawowych usług lub brak dostępu do nich, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru.

Analizując negatywne zjawiska w przedmiotowej sferze oraz definiując stan kryzysowy należy wziąć pod uwagę specyfikę obszaru gminy Komarówka Podlaska. W związku z tym, że jest to gmina wiejska niektóre z aspektów wskazywanych przy definiowaniu stanu kryzysowego nie znajdują uzasadnienia przy delimitacji obszarów zdegradowanych (np. poziom skanalizowania poszczególnych jednostek referencyjnych, w przypadku gdy na obszarze znacznej części z nich budowa sieci kanalizacji nie jest uzasadniona ekonomicznie). Obszary wiejskie charakteryzuje bowiem „niedorozwój” pewnych aspektów życia społeczno-gospodarczego, co jest ściśle powiązane z hierarchicznością ośrodków (za którą idzie zależność niektórych obszarów niedostatecznie wyposażonych od obszarów sąsiednich lepiej wyposażonych). Rzeczą naturalną jest to, że obsługa różnych aspektów życia mieszkańców odbywa się w sąsiednich ośrodkach wyższego rzędu. W związku z tym, nie zawsze brak określonego rodzaju usług traktuje się na obszarach wiejskich jako sytuację niewłaściwą. Wskazany brak nie musi zawsze być przejawem sytuacji kryzysowej.

W obrębie gminy Komarówka Podlaska wyposażonych w instalacje wodociągowe jest 63,24% wszystkich gospodarstw domowych. Znacznie gorzej sytuacja prezentuje się w odniesieniu do sieci kanalizacji sanitarnej. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej z sieci kanalizacyjnej korzysta zaledwie 26,24% gospodarstw domowych. Gospodarstwa te

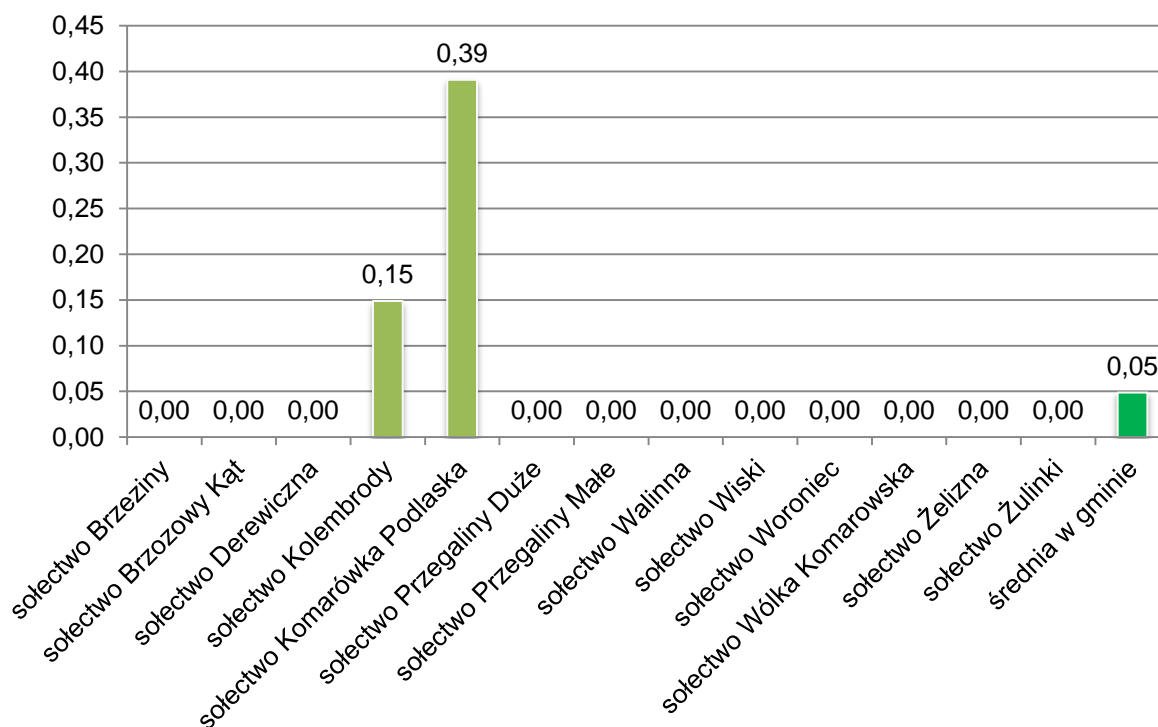
zlokalizowane są wyłącznie w sołectwie Komarówka Podlaska. Rzadko stosowanym rozwiązaniem są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na chwilę obecną w takie oczyszczalnie wyposażonych jest ogółem 41 gospodarstw domowych (czyli zaledwie 3,3% wszystkich gospodarstw). W większości gospodarstw ścieki są gromadzone w zbiornikach bezodpływowych, a następnie odwożone przez wozy asenizacyjne do oczyszczalni ścieków.

Analiza rozmieszczenia podstawowych usług świadczonych przez instytucje publiczne, tj. placówki oświatowe czy instytucje kultury, nie wskazuje na brak dostępu do tych obiektów.

Analiza dostępności do terenów zielonych na terenie gminy Komarówka Podlaska okazała się niemiernodajna ze względu na fakt, że na terenach wiejskich ta dostępność do urządzonych terenów zielonych nie jest wymagana. Jest to związane z tym, że zabudowa wiejska charakteryzuje się występowaniem jednej lub kilku linii zabudowy wzdłuż dróg otoczonych zielonymi terenami rolnymi i leśnymi.

Sytuacja kryzysowa w sferze przestrzenno-funkcjonalnej może być związana z niską jakością terenów publicznych, z których na co dzień korzystają mieszkańcy gminy. Na potrzeby niniejszego dokumentu przeanalizowano zatem udział terenów publicznych o niskiej jakości w ogólnej powierzchni badanego obszaru. Analiza tych danych pokazuje, że w gminie Komarówka Podlaska obszarami w szczególności wymagającymi podjęcia interwencji są tereny publiczne zlokalizowane w dwóch jednostkach referencyjnych: w sołectwie Komarówka Podlaska oraz w sołectwie Kolembrody. Udział terenów publicznych o niskiej jakości w stosunku do ogólnej powierzchni sołectwa Komarówka Podlaska wyniósł w 2015 roku 0,39%, natomiast w sołectwie Kolembrody – 0,15%. Na terenie pozostałych jednostek referencyjnych nie odnotowano, aby obszary publiczne charakteryzowały się tak niską jakością, że konieczne byłoby podjęcie w stosunku do nich działań naprawczych.

Wykres 40 Udział terenów publicznych o niskiej jakości w ogólnej powierzchni danego obszaru w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Podczas konsultacji społecznych, przeprowadzonych z mieszkańcami gminy, oraz w trakcie wywiadów z przedstawicielami władz gminy Komarówka Podlaska wskazywano, że obszarami użyteczności publicznej, które wymagają przeprowadzenia interwencji naprawczej są następujące miejsca:

- w obrębie sołectwa Kolembrody:
  - działka nr 741, będąca własnością parafii, która obecnie jest wykorzystywana jako boisko; teren ten wymaga uporządkowania i celowego zagospodarowania;
  - działka nr 745, będąca własnością parafii; plac i teren wokół zespołu kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny;
  - działka nr 742, będąca własnością gminy Komarówka Podlaska; zagospodarowania wymaga teren wokół budynku Gminnej Izby Regionalnej;
  - działka nr 969, będąca własnością gminy Komarówka Podlaska; przeprowadzenia interwencji wymaga tutaj teren wokół siedziby Szkoły Podstawowej i Warsztatu Terapii Zajęciowej;
- w obrębie sołectwa Komarówka Podlaska:

- działka nr 967, będąca własnością gminy Komarówka Podlaska; gruntownej modernizacji wymaga stadion sportowy wraz z otoczeniem (m. in. wykonanie płyty boiska, wyposażenie w krzeselka, remont ogrodzenia i oświetlenia);
- działki nr 246 i 247, będące własnością parafii; zespół kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Jezusowego: kościół, dom ludowy, dawna plebania, dawna organistówka;
- działka nr 245, będąca własnością Zgromadzenie Sióstr „Jedność”;
- działka nr 842, będąca własnością parafii; budynek oraz teren przylegający.

W trakcie konsultacji wskazywano, że ww. obiekty oraz tereny wokół tych obiektów można wykorzystać do stworzenia miejsc rekreacji oraz wypoczynku zarówno dla mieszkańców gminy Komarówka Podlaska, jak również dla osób z zewnątrz, np. turystów. Takie działania mogłyby podnieść walory turystyczne gminy. Dodatkowo, podkreślano, że na obszarze gminy istnieje również sporo „rozdrobionych” terenów o niskiej jakości, które nie tworzą zwartej całości. W związku z tym obliczenie ich powierzchni jest utrudnione. Do terenów tych należą między innymi: obszary zlokalizowane przy osiedlach mieszkaniowych, gdzie brakuje np. placu zabaw. Istnieje potrzeba zorganizowania i uporządkowania terenów zielonych, zamontowania obiektów małej architektury, stworzenie skwerku z alejkami i oświetleniem.

1.9 SFERA TECZNICZNA

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020 wskazują, że obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej dodatkowego, jednego negatywnego zjawiska. W katalogu tych zjawisk znalazły się także zagadnienia techniczne, w szczególności: degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

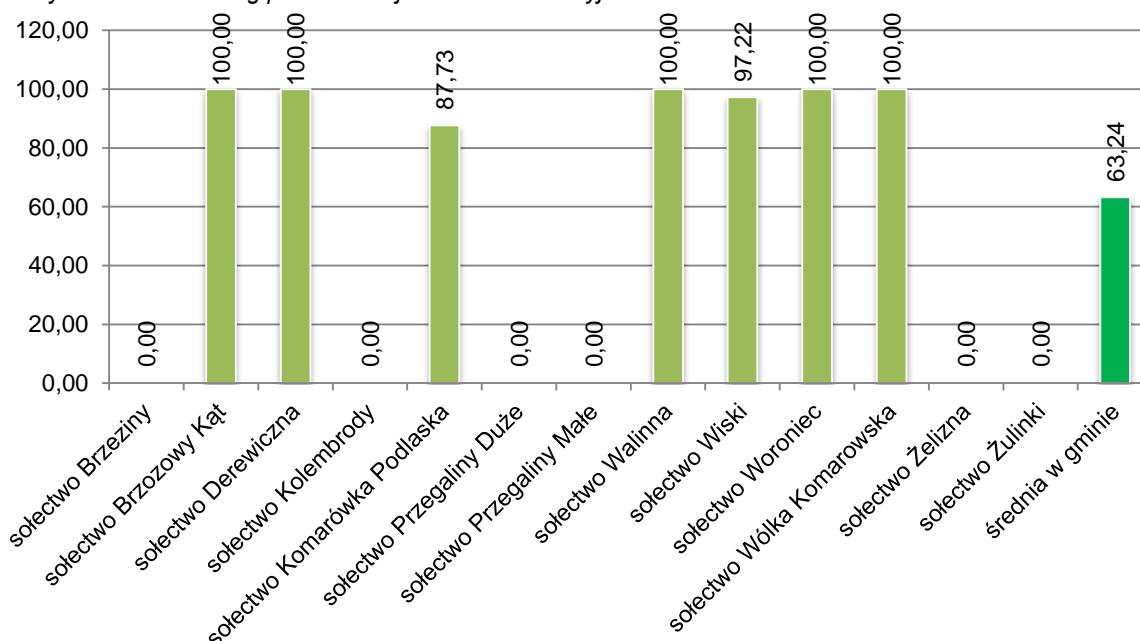
Uwzględniając powyższe informacje, charakteryzujące zjawisko degradacji technicznej, wybrano, na potrzeby przedmiotowej analizy, dwa wskaźniki, które najdokładniej oddadzą zasięg obszaru kryzysowego w obrębie sfery technicznej. Przeanalizowano zatem:

- liczbę gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw domowych w 2015 roku;
- udział gospodarstw domowych korzystających ze źródeł energii odnawialnej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2015 roku;

Dane pozyskane z Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej wskazują, że liczba gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw domowych wyniosła na terenie gminy w 2015 roku 63,24 (średnia gminna). Najkorzystniejszej sytuacja

prezentuje się w sołectwach Brzozowy Kąt, Derewiczna, Walinna, Woroniec oraz Wólka Komarowska. Wszystkie gospodarstwa domowe zlokalizowane w obrębie każdego z ww. sołectw są podłączone do sieci wodociągowej. W związku z tym analizowany wskaźnik osiągnął w tych jednostkach wartość 100. W sołectwie Wiski 97,22 na sto gospodarstw jest podłączonych do wodociągu. Nieco gorzej, ale nadal powyżej średniej gminnej, sytuacja wygląda w sołectwie Komarówka Podlaska, gdzie liczba gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw wyniosła 87,73. Z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w jednostkach referencyjnych, w których ani jedno gospodarstwo nie jest podłączone do sieci wodociągowej. Do jednostek tych należą: Brzeziny, Kolembrody, Przegaliny Duże, Przegaliny Małe, Żelazna oraz Żulinki. Taki stan rzeczy jest spowodowany tym, że na obszarach tych nie stworzono sieci wodociągowej.

Wykres 41 Liczba gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw domowych w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

Drugim wskaźnikiem, który również może wskazywać na istnienie stanu kryzysowego w obrębie sfery technicznej może być wskaźnik pokazujący udział gospodarstw domowych korzystających ze źródeł energii odnawialnej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych. Wskaźnik ten odzwierciedla bowiem problemy uniemożliwiające efektywne korzystanie z obiektów mieszkalnych w zakresie ochrony środowiska. Bez wątpliwości tego rodzaju instalacje wpływają nie tylko na podniesienie jakości życia lokalnej społeczności, lecz również pozytywnie oddziałują na stan środowiska naturalnego. Analizy przedmiotowego wskaźnika dokonano na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej, dotyczących liczby gospodarstw domowych wyposażonych w instalacje odnawialnych źródeł energii.

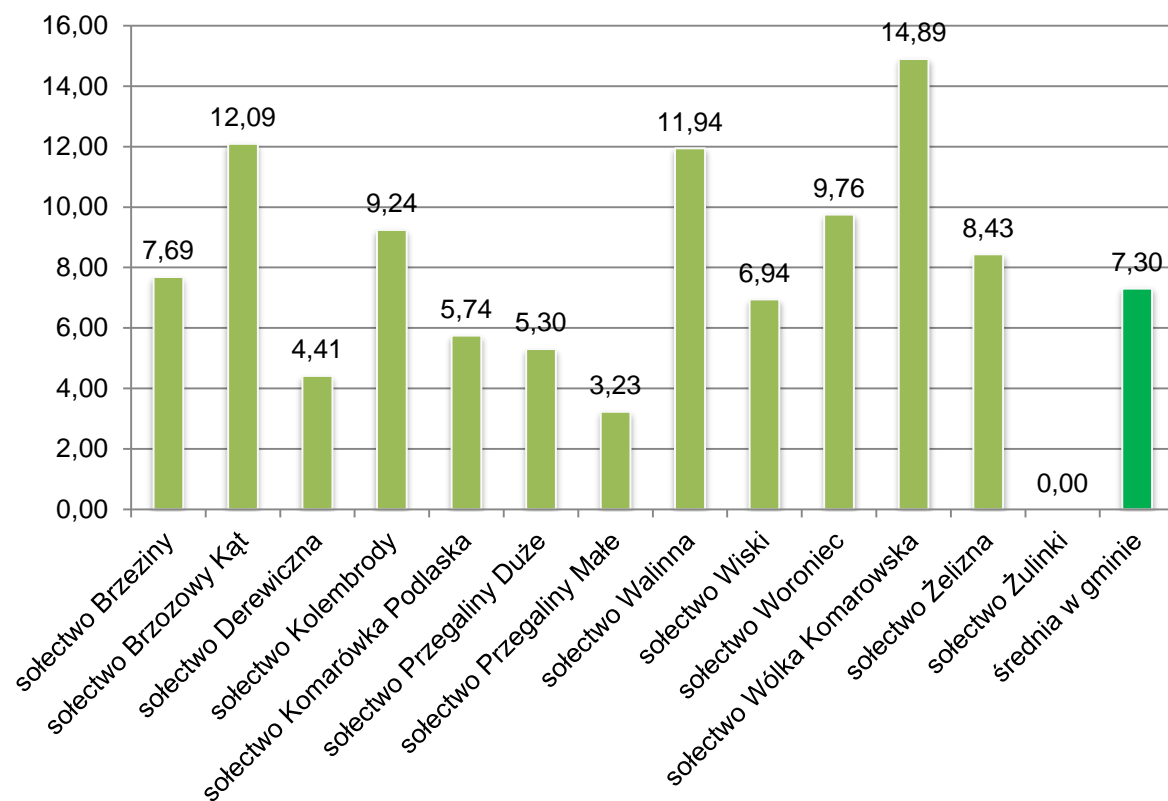
Przedmiotowe instalacje zostały zamontowane w ramach realizowanego na terenie gminy Komarówka Podlaska projektu: „Czysta energia w powiecie radzyńskim”. Projekt ten realizowany był w partnerstwie z Miastem Radzyń Podlaski, a współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego. Jego celem było zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z pieców na paliwa stałe, ale również wzrost ilości energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych na terenie gminy oraz poprawa warunków bytowych mieszkańców gminy.

Na obszarze gminy Komarówka Podlaska instalacje kolektorów słonecznych posiadało w 2015 roku 91 gospodarstw domowych, czyli 7,3% wszystkich gospodarstw domowych (średnia gminna). Uwzględniając ogólną liczbę gospodarstw domowych w poszczególnych jednostkach referencyjnych, najgorszą sytuację (poniżej średniej gminnej) dotyczącą rozwiązań umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów mieszkalnych w zakresie ochrony środowiska, zaobserwowano w następujących jednostkach:

- Przegaliny Małe - wskaźnik był niższy od średniej gminnej o 4,07 punktów procentowych;
- Derewiczna - wskaźnik był niższy od średniej gminnej o 2,89 punktów procentowych;
- Przegaliny Duże - wskaźnik był niższy od średniej gminnej o 2 punkty procentowe;
- Komarówka Podlaska - wskaźnik był niższy od średniej gminnej o 1,56 punktów procentowych;
- Wiski – wskaźnik był niższy od średniej gminnej o 0,36 punktów procentowych.

W sołectwie Żulinki sytuacja była w analizowanym okresie najgorsza, gdyż w żadnym z gospodarstw domowych nie korzystano z odnawialnych źródeł energii. Najwyższy udział gospodarstw korzystających z odnawialnych źródeł energii w ogólnej liczbie gospodarstw domowych odnotowano w 2015 roku w sołectwie Wólka Komarowska. Wyniósł on 14,89%, czyli był dwukrotnie wyższy niż średnia w gminie. Powyżej średniej gminnej uplasował się badany wskaźnik również w sołectwie Brzozowy Kąt (12,09%, czyli 4,79 punktów procentowych powyżej średniej), Walinna (11,94%, czyli 4,64 punktów procentowych powyżej średniej), Woroniec (9,76%, czyli 2,46 punktów procentowych poniżej średniej gminnej), Kolembrody (9,24%, czyli o 1,94 punkty procentowe poniżej średniej gminnej), Żelizna (8,43%, czyli 1,13 punktów procentowych poniżej średniej gminnej) oraz Brzeziny (7,69%, czyli 0,39 punktów procentowych poniżej średniej gminnej).

Wykres 42 Udział gospodarstw domowych korzystających ze źródeł energii odnawialnej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

2.1 METODOLOGIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Celem zidentyfikowania obszarów zdegradowanych przyjęto analizę wielokryterialną, opartą na zestawie wskaźników. Pozwoliła ona na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów gminy Komarówka Podlaska.

Na potrzeby delimitacji obszarów zdegradowanych wykorzystano podział gminy Komarówka Podlaska na 13 jednostek referencyjnych (sołectwa). Dane zebrane na ich poziomie stanowiły podstawę do analizy wskaźnikowej przeprowadzonej dla pięciu obowiązkowych sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Należy jednocześnie dodać, że wyniki otrzymane podczas badania metodą wskaźnikową zostały uzupełnione danymi z analizy jakościowej, uwzględniającej oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności, przeprowadzonej podczas konsultacji społecznych prowadzonych w gminie.

Podstawę delimitacji obszarów zdegradowanych stanowią zgromadzone i przeanalizowane dane udostępnione przez następujące instytucje: Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej oraz jednostki organizacyjne (m. in. GOPS, szkoły), Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Komarówce Podlaskiej, Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Zastosowana w niniejszym badaniu metoda wielokryterialna zakłada użycie wybranych wskaźników dla ustalenia listy rankingowej oraz wyboru obszaru charakteryzującego się największym nasileniem cech kryzysowych (łącznie 34 wskaźniki, w pięciu grupach). Duża liczba wskaźników rodzi pytanie o ich wagę w wyniku końcowym. Celem optymalizacji procesu wyboru, jak i uwzględnienia preferencji wynikających z „*Wytucznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na latach 2014-2020*”, założono, że łączna wartość wskaźników społecznych wyniesie 60%, natomiast łączna wartość wskaźników w pozostałych 4 sferach wyniesie łącznie 40%. Przedmiotowe założenie wynika z konieczności oddania kierunku interwencji zapisanej w umowie partnerstwa zakładającej m.in.: konieczności wyznaczenia obszarów deficytowych z naciskiem na problemy społeczne.

Poniżej zaprezentowano listę wskaźników delimitacyjnych oraz przyjęte wagi dla grupy czynników i poszczególnych wskaźników.

Tabela 5 Wskaźniki delimitacyjne

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
1.	SPOŁECZNA	0,6	0,03	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2015 r. (%)	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje niekorzystną sytuację demograficzną gminy Komarówka Podlaska.
2.			0,03	Zmiana udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w latach 2013-2015 (%)	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje zachodzące na obszarze gminy Komarówka Podlaska niekorzystne tendencje demograficzne- "starzenie się społeczeństwa".
3.			0,02	Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r. (%)	Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pokazuje skalę występowania na terenie gminy niekorzystnego zjawiska jakim jest bezrobocie.
4.			0,02	Zmiana udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2013-2015 (%)	Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zobrazowanie obszarów, w obrębie których zjawisko bezrobocia ma charakter utrwalony.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
5.	SPOLECZNA	0,6	0,02	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Proponowany wskaźnik w sposób adekwatny obrazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez GOPS w Komarówce Podlaskiej bez względu na formę (pieniężna, niepieniężna, łącznie obie formy) oraz powód przyznanych świadczeń. Przyjęcie w ramach wskaźnika jako jednostki "osób" pozwoliło na ukazanie rzeczywistej skali problemu.
6.			0,02	Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie mieszkańcy są najbardziej narażeni na wykluczenie społeczne i ubóstwo.
7.			0,02	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez GOPS z tytułu ubóstwa. Pozwala na zidentyfikowanie obszarów narażonych najbardziej na ten problem.
8.			0,02	Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie ubóstwo ma charakter utrwalaony.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
9.	SPOŁECZNA	0,6	0,02	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez GOPS z tytułu niepełnosprawności. Pozwala na zidentyfikowanie obszarów o największym nasileniu tegoż problemu
10.			0,02	Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie przedmiotowy problem ma charakter utrwalaony.
11.			0,02	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez GOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Pozwala na zidentyfikowanie obszarów zamieszkiwanych przez rodziny dysfunkcyjne.
12.			0,02	Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ma charakter utrwalaony.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
13.	SPOŁECZNA	0,6	0,02	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej udzielanej przez GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Pozwala na zidentyfikowanie obszarów o największym nasileniu tegoż problemu.
14.			0,02	Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie przedmiotowy problem ma charakter utrwalaony.
15.			0,02	Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznawanego przez GOPS w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. (łącznie) w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na określenie obszarów, na których dzieci i młodzież są najbardziej narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne.
16.			0,02	Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznawanego przez GOPS w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. (łącznie) w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie przedmiotowy problem ma charakter utrwalaony.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
17.	SPOLECZNA	0,6	0,02	Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. (łącznie) w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na określenie obszarów, na których dzieci i młodzież są najbardziej narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne.
18.			0,02	Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. (łącznie) w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie przedmiotowy problem ma charakter utrwalaony.
19.			0,02	Udział rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w 2015 r. (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje udział rodzin borykających się z problemem przemocy w rodzinie. Przyjęcie w ramach wskaźnika jako jednostki "rodziny" pozwoliło na ukazanie rzeczywistej skali problemu.
20.			0,02	Zmiana udziału rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w latach 2013-2015 (%)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, gdzie przedmiotowy problem ma charakter utrwalaony.
21.			0,02	Liczba odnotowanych przestępstw ogółem przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów gminy Komarówka Podlaska o największej koncentracji przestępstw.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
22.	SPOŁECZNA	0,6	0,02	Zmiana liczby odnotowanych przestępstw ogółem przypadającej na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik umożliwia uchwycenie obszarów gminy, na których występują negatywne tendencje wzrostowe w odniesieniu do problemu przestępczości.
23.			0,02	Liczba innych przeprowadzonych interwencji przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów o największej intensywności zjawisk wpływających na poziom bezpieczeństwa publicznego i powodujących konieczność podjęcia interwencji przez służby porządku publicznego.
24.			0,02	Zmiana liczby innych przeprowadzonych interwencji przypadającej na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 (%)	Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pozwala na zidentyfikowanie obszarów, na których negatywne zjawiska wpływające na poziom bezpieczeństwa publicznego mają charakter utrwalały.
25.			0,02	Liczba organizacji pozarządowych przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik pokazuje aktywność mieszkańców w zakresie organizowania się w grupy prowadzące działalność na rzecz lokalnej społeczności bez względu na cel tej działalności (kulturalna, sportowa, edukacyjna).
26.			0,02	Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty w latach 2013-2015 (%)	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem niskiej edukacji będącej wynikiem niewystarczających warunków do nauki.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
27.	SPOŁECZNA	0,6	0,02	Średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim w latach 2013-2014 (%)	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem niskiej edukacji będącej wynikiem niewystarczających warunków do nauki.
28.			0,02	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku - RADA GMINY (%)	Państwowa Komisja Wyborcza	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem małej aktywności mieszkańców w zakresie spraw publicznych.
29.			0,02	Frekwencja wyborcza w wyborach na Prezydenta RP 2015 - II TURA (%)	Państwowa Komisja Wyborcza	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem małej aktywności mieszkańców w zakresie spraw publicznych.
30.	GOSPODARCZA	0,05	0,05	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r.	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje poziom aktywności gospodarczej na obszarze Gminy Komarówka Podlaska oraz potencjał lokalnego rynku pracy.
31.	TECHNICZNA	0,1	0,05	Liczba gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw domowych w 2015 r.	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem braku rozwiązań umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych mieszkalnych.

Lp.	Sfera	Waga grupy wskaźników	Waga wskaźnika	Proponowany wskaźnik	Źródło danych	Charakter wskaźnika	Wymagana wartość dla obszarów objętych wsparciem	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
32.			0,05	Udział gospodarstw domowych korzystających z odnawialnych źródeł energii w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2015 roku (%)	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Destymulanta	Odchylenie poniżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem braku rozwiązań umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych mieszkalnych, w szczególności w zakresie ochrony środowiska.
33.	ŚRODOWISKOWA	0,10	0,10	Udział obszarów, w obrębie których odnotowano w 2015 roku przekroczenie jakości powietrza (%)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje zdiagnozowane problemy w zakresie środowiska naturalnego - przekroczenie dopuszczalnych norm stężenia benzo/a/pirenu w pyłe PM10.
34.	PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	0,15	0,15	Udział terenów publicznych o niskiej jakości w ogólnej powierzchni jednostki w 2015 r.	Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej	Stymulanta	Odchylenie powyżej wartości średniej dla gminy	Wskaźnik obrazuje problem terenów publicznych o niskiej jakości oraz niedostosowanych do obecnych funkcji, które pełnią te objekty.

Źródło: Opracowanie własne

Z uwagi na różne jednostki miary poszczególnych wskaźników oraz szerokie spektrum obszarów problemowych przeprowadzono standaryzację zmiennych, w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali, tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich obszarów i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń. W wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią i odchyleniem standardowym, co umożliwia ich logiczną interpretację. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem kryzysowym wyższym od średniej dla gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

W trakcie standaryzacji zmiennych oznaczono również odpowiednio destymulanta i stymulanta. Jako stymulanta, na potrzeby wskazania obszarów zdegradowanych, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach gminy kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców). Natomiast destymulantami były zmienne, których niższa wartość oznaczała bardziej problemowy obszar (np. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym).

Zestawionym i zestandaryzowanym dla każdego obszaru wskaźnikom, nadano odpowiednią liczbę punktów według następującego schematu:

- uzyskane wartości wskaźników ujednoczonych (po standaryzacji) podzielone zostały na kwartyle: które dzielą zbiorowość na 4 części: do 25% przypadków, do 50%, do 75% i do 100%,
- przyjęto następujące stopniowanie wskaźników ujednoczonych: dla wskaźników, których wartość mieściła się w 4 kwartyli przyznano 3 punkty; tych w 3 kwartyli przyznano 2 punkty; dla tych w 2 kwartyli przyznano 1 punkt, dla tych w pierwszym kwartyli przyznano 0 punktów;
- warstwy reprezentujące analizowane zjawiska (np. ubóstwo, bezrobocie) sklasyfikowano wartościami binarnymi 0 jeżeli nie spełnia wymogów wytycznych – nie przekracza wartości referencyjnej (średniej dla gminy); 1 jeżeli spełnia wymóg wytycznych – przekracza średnią referencyjną (średnia dla gminy);
- wartości otrzymane dla poszczególnych wskaźników we wszystkich obszarach referencyjnych przemnożono przez ustalone wcześniej wagi wskaźników.

W poniżej tabelach zaprezentowano wyniki poszczególnych elementów przeprowadzonej analizy wskaźnikowej.

Tabela 6 Wskaźniki delimitacyjne po normalizacji

Wskaźniki delimitacyjne/ jednostka referencyjna	W 1	W 2	W 3	W 4	W 5	W 6	W 7	W 8	W 9	W 10	W 11	W 12	W 13	W 14	W 15	W 16	W 17	W 18	W 19	W 20	W 21	W 22	W 23	W 24	W 25	W 26	W 27	W 28	W 29	W 30	W 31	W 32	W 33	W 34	
sołectwo Brzeziny	0,71	1,45	-	-	-	-	-	0,23	-	-	-	-	-	1,18	-	-	-	-	-	-	2,36	1,47	-	1,26	1,37	-	-	0,45	-	-	1,04	-	-	-	
sołectwo Brzozowy Kąt	0,39	0,93	0,58	0,99	0,70	3,20	0,17	1,32	0,10	1,67	0,78	0,19	0,46	0,70	0,68	1,22	1,00	0,19	0,24	0,41	0,02	0,54	0,11	0,01	1,28	0,39	0,24	0,77	0,66	1,30	0,93	1,09	0,28	0,37	
sołectwo Derewiczna	1,15	0,25	0,17	0,39	0,63	0,51	0,53	0,86	0,53	0,81	0,27	1,43	0,90	0,66	0,61	0,64	2,11	0,48	2,33	0,39	0,85	0,10	2,53	0,17	0,04	0,33	0,28	1,06	0,44	0,14	0,93	0,80	0,28	0,37	
sołectwo Kolembrody	0,95	0,33	0,32	0,44	0,67	0,79	0,53	0,86	0,27	1,50	0,12	0,92	0,75	0,67	0,31	1,28	0,09	0,27	0,05	0,92	0,32	0,41	0,05	0,31	0,26	3,26	3,33	1,94	2,11	-	0,21	1,04	0,39	0,28	0,95
sołectwo Komarówka Podlaska	0,54	0,86	0,19	0,09	0,88	0,14	0,50	1,32	0,44	0,52	0,47	1,75	1,34	1,03	0,76	0,07	0,43	0,11	0,18	2,75	0,24	0,58	0,35	0,25	0,34	0,33	0,28	0,36	0,62	2,12	0,69	0,48	3,33	3,10	
sołectwo Przegaliny Duże	0,09	0,44	0,03	0,43	0,08	0,26	0,76	0,38	1,43	1,68	0,42	0,18	0,56	0,24	0,11	1,03	0,81	0,57	0,71	0,66	-	0,90	1,20	0,02	0,16	0,70	0,33	0,28	0,45	0,05	0,74	1,04	0,58	0,28	0,37
sołectwo Przegaliny Małe	-	1,90	0,98	0,45	0,23	1,10	0,00	0,53	0,86	0,95	0,03	0,19	0,19	0,01	0,66	0,72	0,59	0,00	0,38	1,01	0,39	0,90	1,20	1,22	2,43	1,34	0,33	0,28	0,45	0,05	0,38	1,04	1,10	0,28	0,37
sołectwo Walinna	0,30	1,80	0,95	0,11	0,09	0,41	2,47	0,56	0,64	0,79	0,39	0,79	0,76	1,16	0,20	0,86	0,35	0,03	0,69	0,67	0,37	1,47	0,83	1,00	0,32	0,33	0,28	0,77	0,66	0,38	0,93	1,06	0,28	0,37	
sołectwo Wiski	0,14	0,76	-	1,13	1,32	0,29	0,63	0,53	0,86	0,16	0,39	0,06	0,72	0,68	0,41	0,03	1,14	0,78	0,57	-	0,90	0,13	0,77	0,02	0,13	0,33	0,28	0,77	0,66	1,60	0,88	0,18	0,28	0,37	
sołectwo Woroniec	0,61	1,15	0,57	0,33	0,59	0,29	0,53	0,23	0,95	1,08	2,35	1,83	0,66	1,15	1,17	2,13	0,77	3,02	1,01	0,39	0,90	1,20	1,13	1,20	1,28	0,33	0,28	0,77	0,66	1,12	0,93	0,52	0,28	0,37	
sołectwo Wólka Komarowska	1,77	0,28	1,24	0,60	0,34	0,28	1,68	1,88	0,29	0,18	0,53	0,92	0,79	1,68	0,61	0,66	1,14	0,78	1,01	0,39	0,07	1,47	1,13	1,20	1,37	0,33	0,28	0,36	0,62	0,30	0,93	1,79	0,28	0,37	
sołectwo Żelźna	0,07	0,10	2,06	2,44	0,54	0,16	0,53	0,86	2,47	0,26	0,23	0,72	0,68	0,95	0,02	0,76	0,54	0,45	0,36	0,67	1,17	0,57	0,23	0,28	0,71	0,33	0,28	1,94	2,11	0,73	1,04	0,19	0,28	0,37	
sołectwo Żulinki	-	1,26	1,32	0,14	1,06	2,51	0,07	0,53	0,86	0,26	0,08	1,93	0,22	2,37	1,06	2,59	0,10	0,88	0,17	1,01	0,39	0,90	0,13	0,21	0,61	1,37	0,33	0,28	0,36	0,62	0,64	1,04	1,90	0,28	0,37

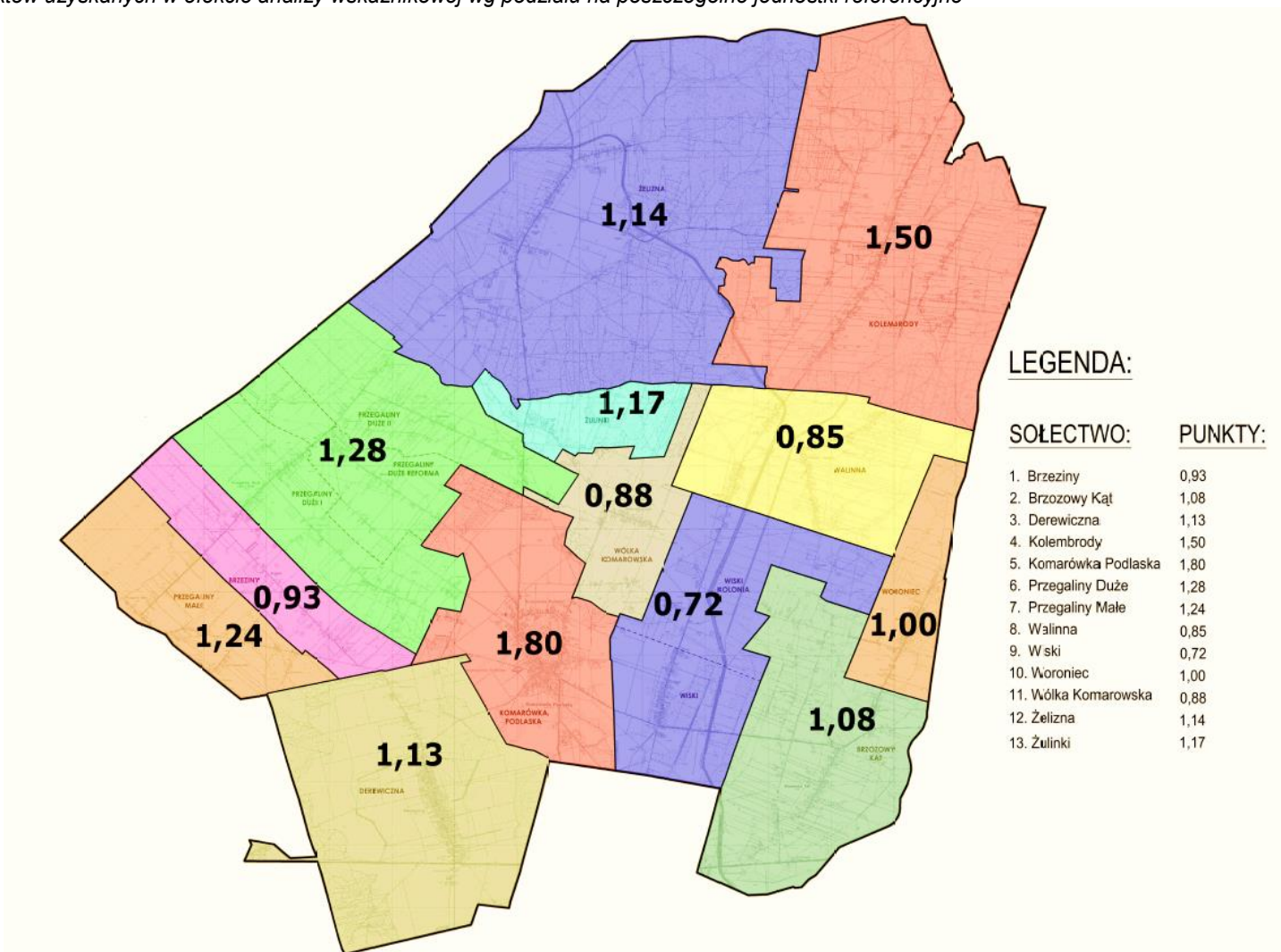
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7 Punkty przyznane poszczególnym jednostkom referencyjnym wg wskaźników delimitacyjnych

Wskaźniki delimitacyjne/ jednostka referencyjna	W 1	W 2	W 3	W 4	W 5	W 6	W 7	W 8	W 9	W 10	W 11	W 12	W 13	W 14	W 15	W 16	W 17	W 18	W 19	W 20	W 21	W 22	W 23	W 24	W 25	W 26	W 27	W 28	W 29	W 30	W 31	W 32	W 33	W 34	
sołectwo Brzeziny	0,09	0,09	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02	0,04	0,00	0,00	0,00	0,02	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,06	0,06	0,02	0,06	0,06	0,04	0,04	0,04	0,04	0,00	0,10	0,05	0,00	0,00	
sołectwo Brzozowy Kąt	0,06	0,09	0,00	0,00	0,00	0,06	0,04	0,06	0,04	0,06	0,00	0,02	0,02	0,04	0,00	0,06	0,06	0,06	0,04	0,00	0,04	0,02	0,02	0,02	0,00	0,06	0,06	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00	
sołectwo Derewiczna	0,09	0,06	0,04	0,02	0,02	0,00	0,02	0,00	0,02	0,00	0,02	0,06	0,00	0,02	0,00	0,02	0,06	0,06	0,06	0,02	0,06	0,02	0,06	0,04	0,02	0,04	0,04	0,00	0,06	0,05	0,00	0,15	0,00	0,00	
sołectwo Kolembrody	0,09	0,03	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,04	0,06	0,06	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,04	0,02	0,02	0,00	0,04	0,02	0,04	0,06	0,02	0,07	0,06	0,06	0,06	0,05	0,10	0,05	0,00	0,45	
sołectwo Komarówka Podlaska	0,06	0,06	0,04	0,04	0,00	0,04	0,04	0,06	0,02	0,02	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,04	0,02	0,04	0,02	0,06	0,04	0,00	0,06	0,04	0,02	0,04	0,04	0,02	0,02	0,00	0,05	0,10	0,30	0,45	
sołectwo Przegaliny Duże	0,03	0,00	0,02	0,02	0,04	0,02	0,06	0,02	0,06	0,06	0,02	0,04	0,04	0,04	0,04	0,06	0,00	0,00	0,06	0,04	0,00	0,00	0,04	0,02	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,15	0,10	0,10	0,00	0,00
sołectwo Przegaliny Małe	0,00	0,09	0,02	0,04	0,06	0,06	0,02	0,00	0,00	0,04	0,04	0,02	0,04	0,02	0,06	0,04	0,02	0,02	0,00	0,02	0,00	0,00	0,06	0,06	0,00	0,04	0,04	0,04	0,04	0,10	0,10	0,15	0,00	0,00	
sołectwo Walinna	0,03	0,00	0,06	0,02	0,04	0,00	0,06	0,04	0,00	0,00	0,02	0,00	0,06	0,00	0,02	0,00	0,04	0,04	0,06	0,06	0,02	0,06	0,00	0,00	0,04	0,04	0,04	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	
sołectwo Wiski	0,03	0,06	0,00	0,00	0,02	0,00	0,02	0,00	0,04	0,02	0,04	0,00	0,04	0,02	0,04	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,04	0,04	0,04	0,04	0,00	0,00	0,00	0,05	0,10	0,00	0,00	
sołectwo Woroniec	0,06	0,00	0,00	0,04	0,06	0,06	0,02	0,04	0,00	0,00	0,06	0,06	0,02	0,06	0,06	0,06	0,04	0,06	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00	
sołectwo Wólka Komarowska	0,00	0,03	0,06	0,06	0,02	0,02	0,06	0,06	0,06	0,04	0,00	0,00	0,06	0,06	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02	0,06	0,00	0,00	0,06	0,04	0,04	0,02	0,02	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	
sołectwo Żelazna	0,00	0,03	0,06	0,06	0,04	0,04	0,02	0,00	0,06	0,02	0,04	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,02	0,02	0,04	0,06	0,06	0,04	0,02	0,02	0,00	0,04	0,04	0,06	0,06	0,10	0,10	0,05	0,00	0,00	
sołectwo Żulinki	0,00	0,00	0,04	0,06	0,06	0,04	0,02	0,00	0,02	0,04	0,06	0,02	0,06	0,04	0,06	0,02	0,06	0,04	0,00	0,02	0,00	0,04	0,04	0,00	0,06	0,04	0,04	0,02	0,02	0,00	0,10	0,15	0,00	0,00	

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 7 Suma punktów uzyskanych w efekcie analizy wskaźnikowej wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Komarówka Podlaska

2.2 WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Po przeprowadzeniu analizy wskaźnikowej dla wszystkich obowiązkowych sfer za pomocą przyjętych miar (największa liczba punktów), dokonano wstępnego wyboru obszarów zdegradowanych. W dalszej kolejności wybrane wstępnie jednostki referencyjne poddano analizie jakościowej w zakresie dodatkowo zidentyfikowanych problemów. Wzięto również pod uwagę liczbę mieszkańców oraz wielkość powierzchni poszczególnych jednostek referencyjnych.

Trzeba również pamiętać o tym, że w świetle wytycznych, w przypadku gdy na terenie gminy występują obszary, gdzie koncentrują się negatywne zjawiska w sferze społecznej, należy zbadać czy równocześnie występują negatywne zjawiska z zakresu sfery: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Obszary, gdzie zdiagnozowano tylko problemy społeczne nie powinny być objęte działaniami rewitalizacyjnymi, a działaniami sektorowymi w sferze polityki społecznej. Właśnie z tego powodu, pomimo występowania w niektórych jednostkach referencyjnych koncentracji problemów społecznych, nie wskazano tych miejsc jako obszarów zdegradowanych. Jednocześnie należy podkreślić, że na wyznaczenie obszaru zdegradowanego niezwykle istotny wpływ miały również oczekiwania lokalnej społeczności, która w sposób naturalny dokonała hierarchizacji potrzeb i problemów.

Jak próg punktów dających podstawę do zakwalifikowania danego obszaru referencyjnego do obszaru zdegradowanego przyjęto wartość 1,40. Obszarami, w obrębie których koncentrują się zarówno negatywne zjawiska w sferze społecznej, jak i zjawiska kryzysowe w innych sferach, są sołectwa: Kolembrody (łącznie 1,50 pkt.) oraz Komarówka Podlaska (łącznie 1,80pkt.). W związku z powyższym obszar obydwu tych sołectw wyznaczono jako obszar zdegradowany.

Ze względu na ograniczenia wynikające z „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” związane z maksymalną liczbą ludności zamieszkującą obszar rewitalizacji (maksymalnie 30% ludności gminy) oraz wielkością tegoż obszaru (maksymalnie 20% powierzchni całej gminy) nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego, wyznaczonego na terenie gminy Komarówka Podlaska na podstawie przeprowadzonej analizy, za obszar rewitalizacji.

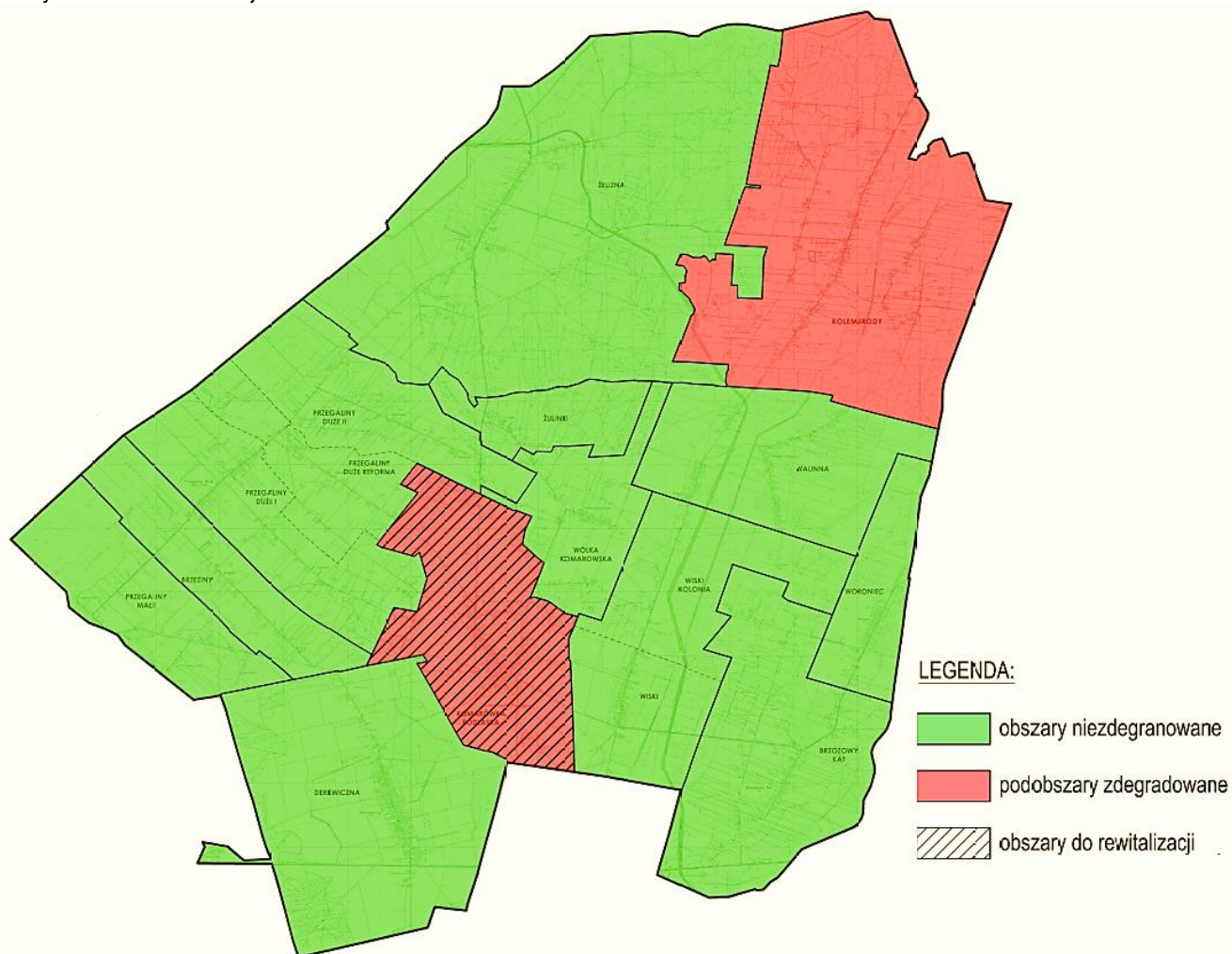
W celu prawidłowego określenia obszaru rewitalizacji posłużono się dodatkowymi kryteriami. Wzięto pod uwagę liczbę mieszkańców poszczególnych podobszarów zdegradowanych. Przeanalizowano również infrastrukturę (zdegradowane obiekty lub obszary), której przebudowa lub adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczyni się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Uwzględniono także obiekty, które same w sobie nie muszą być zdegradowane ale w oparciu o ich infrastrukturę można prowadzić szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji. Niezwykle istotną kwestią były również potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności wyrażone podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Synteza wyżej wymienionych zagadnień doprowadziła do wyodrębnienia na obszarze gminy Komarówka Podlaska obszaru rewitalizacji, który obejmuje sołectwo Komarówka Podlaska.

Wyznaczony obszar rewitalizacji nie przekracza wymogów określonych co do jego powierzchni (nie więcej niż 20% powierzchni całej gminy) oraz liczby mieszkańców (nie więcej niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy). Łączna powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji wynosi 9,34 km², co stanowi 6,79% powierzchni całej gminy Komarówka Podlaska. Obszar ten jest zamieszkiwany przez 1206 osób, co stanowi 26,19% ogólnej liczby mieszkańców gminy Komarówka Podlaska.

Mapa 8 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

3. MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES DELIMITACJI OSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Partycypacja społeczna stanowi filar działań na różnych etapach (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, w tym finansowanie, monitorowanie i ewaluacja) procesu rewitalizacji, odbywającego się na terenie gminy Komarówka Podlaska. Podstawowym zamierzeniem włączania szerokiego grona interesariuszy w wyżej wymieniony proces jest chęć skutecznego zdiagnozowania sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, a na późniejszym etapie również podniesienia skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz zwiększenia gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji. Niezwykle istotne jest wzbudzenie przeświadczenia społeczności lokalnej o realnej możliwości decydowania o losach wspólnoty samorządowej. Ponadto, włączenie szerokiego grona interesariuszy w proces rewitalizacji realizuje zasadę partnerstwa wynikającą z art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Przedmiotowa zasada bazuje na założeniu, że stan środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konstruktywnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji niepożądanych zjawisk, a tym samym podnoszących jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych.

Zarówno proces analizowania i diagnozowania sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Komarówka Podlaska, jaki i społeczny odbiór zagadnień objętych sytuacją kryzysową, odbywał się metodą partycypacyjną, u podstaw której leży przekonanie o niezbędności włączania mieszkańców i partnerów społecznych w przebieg wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także przedsięwzięć i aktywności, które powinny przyczynić się do poprawy sytuacji na wyznaczonych podczas konsultacji obszarach. Od samego początku autorzy niniejszego dokumentu, tj. samorząd gminy, uczestnicy oraz moderatorzy procesu, kładli szczególny nacisk na wagę rozwiązań organizacyjnych (poszukiwanie nowych dróg dojścia) oraz potrzebę zmiany społecznej świadomości w zakresie szukania innych rozwiązań problemów na obszarach kryzysowych.

Podstawowym wymogiem rzeczowej dyskusji jest świadomość społeczeństwa o procesie rewitalizacji, jej znaczeniu i oczekiwanych efektach. W związku z tym, gro uwagi poświęcono na trafienie do społecznej świadomości mieszkańców gminy i dostarczenie im informacji o zaletach rewitalizacji i procesach towarzyszących wyprowadzaniu poszczególnych miejsc z sytuacji kryzysowej. Szczególnie pomocne w tym zakresie okazały się być narzędzia informatyczne, takie jak: strona internetowa Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej. W tym celu na stronie: www.komarowkapodlaska.pl utworzona została zakładka: Lokalny Program

Rewitalizacji, gdzie na bieżąco umieszczano informacje o kolejnych etapach prowadzenia diagnozy.

W dniu 29 września 2016 roku Zarządzeniem Wójta Gminy Komarówka Podlaska nr 59/16 został powołany Zespół ds. opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023, w skład którego weszli przedstawiciele Urzędu Gminy Komarówka Podlaska, gminnych jednostek organizacyjnych reprezentujący obszary: społeczny, przestrzenno – techniczny - inwestycyjny, środowiskowy i informacyjno - edukacyjny. Przewodniczącym zespołu jest Wójt Gminy Komarówka Podlaska. Zespół czuwał na bieżąco i uczestniczył aktywnie w pracach nad opracowywaniem diagnozy służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podczas prac mających na celu zdiagnozowanie obecnej sytuacji gminy w pierwszym etapie przeprowadzono na zlecenie Wójta Gminy Komarówka Podlaska w dniach 19.01.2017 r. – 31.01.2017 r. anonimowe badanie ankietowe. W ramach badania posłużono się techniką PAPI (klasyczna metoda popularnie nazywana „papier i ołówek”) i CAWI (realizowane za pośrednictwem Internetu). W badaniu brały udział dwie reprezentatywne grupy respondentów: pierwszą grupę stanowili mieszkańcy gminy, natomiast drugą grupę - przedstawiciele instytucji publicznych, przedsiębiorcy oraz członkowie organizacji społecznych. Opracowane specjalnie w tym celu kwestionariusze ankietowe można było wypełniać i składać w wyżej wymienionym terminie w Urzędzie Gminy w Komarówce Podlaskiej, ul. Krótka 7. Poza tym, na stronie internetowej dostępne były również elektroniczne formularze ankiet. Badanie prowadzone było także podczas spotkań sołeckich odbywających się na terenie gminy. O zamiarze przeprowadzenia badania władze gminy informowały na swojej stronie www oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.

Rysunek 1 Ogłoszenie o prowadzonym badaniu ankietowym

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KOMARÓWKA PODLASKA NA LATA 2017-2023 - MIESZKAŃCY

Szanowni Mieszkańcy Gminy Komarówka Podlaska,

W celu poprawy jakości życia mieszkańców naszej gminy, Urząd Gminy przystąpił do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska. Program obejmuje działania mające na celu ożywienie zdegradowanych obszarów gminy, poprawę jakości życia ich mieszkańców, przywrócenie ładu przestrzennego, gospodarczego i aktywizację środowisk lokalnych. Obszar rewitalizacji wytypowany zostanie spośród obszarów cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, przy uwzględnieniu endogenicznego potencjału i znaczenia dla rozwoju lokalnego.

Dokument stanowi również formalną podstawę do ubiegania się o środki europejskie na działania związane z rewitalizacją. Dlatego zwracamy się do Państwa z prośbą o aktywne wzięcie udziału w pracach nad programem. Poznanie Państwa zdania w kwestii rewitalizacji Gminy Komarówka Podlaska pozwoli na sformułowanie programu możliwie bliskiego oczekiwaniom mieszkańców naszej gminy.

Prace nad dokumentem zaczynamy od badania sondażowego i tą drogą zwracamy się do Państwa z prośbą o wyrażenie opinii na temat warunków życia oraz miejsc wymagających w naszej gminie rewitalizacji. Badanie ma charakter anonimowy a jego wyniki posłużą jedynie do opracowania Programu Rewitalizacji.

Bardzo liczymy na Państwa głos w dyskusji na temat rewitalizacji naszej gminy i dziękujemy za czas poświęcony w związku z wypełnieniem ankiety.

Jednocześnie informujemy, że na opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023 gmina pozyskała dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności (90%) w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Zachęcamy do wypełnienia ankiety w formie papierowej dostępnej w Urzędzie Gminy lub elektronicznie klikając na poniższy link:

Link do ankiety dla mieszkańców:
<https://docs.google.com/forms/d/19M2GYUtb-Calf-DA9PbEOzrKNaMTbMrdDdzk38NYSqQ/edit?usp=sharing>

Link do ankiety dla przedstawicieli instytucji publicznych:
https://docs.google.com/forms/d/1jC0wPb8ALBeciZsfxD5cmkFDnTHpc7_qR6GnyxHhfm/edit?usp=sharing

Ostatnie zmiany zawartości Szukaj w BIP

szukaj

URZĄD GMINY KOMARÓWKA PODLASKA

DRUKI DO POBRANIA
PETYCJA
Afrykański Pomór Świń
WYKAZ
NIERUCHOMOŚCI
PRZEZNACZONYCH DO
SPRZEDAŻY LUB
DZIERŻAWY
OGŁOSZENIA
PROGRAMY I PLANY
Planowanie
przestrzenne
Decyzje środowiskowe
Ochrona danych
osobowych
GOSPODARKA
ODPADAMI
KOMUNALNYMI
Sprawozdania zbiórka
selektywna
Dziennik Ustaw /
Monitor Polski
Dane adresowe
Wójt
Struktura Organizacja
Urzędu Gminy
Rada
Komisje
Jednostki
organizacyjne
Sołectwa
Oświadczenia
majątkowe
Zarządzenia Wójta
Obwieszczenia wójta
Zaproszenia na Sesje
Rady Gminy
Rada - protokoły
UCHWAŁY RADY GMINY
Komisje - plany pracy
Kontrolne w Urzędzie
Budżet
Prawo
Nabór kandydatów na
stanowiska urzędnicze

Źródło: <http://www.komarowkapodlaska.pl>

Badanie miało na celu zdiagnozowanie oraz wskazanie lokalizacji, koncentracji, charakteru i skali problemów występujących na obszarze gminy Komarówka Podlaska i wymagających rozwiązania poprzez realizację różnego rodzaju działań rewitalizacyjnych. Dzięki niemu możliwe było również poznanie preferencji i oczekiwań społeczności lokalnej w zakresie efektów planowanej rewitalizacji. Pytano w niej m.in. o ocenę jakości życia w gminie, sytuację na rynku pracy, problemy w serze techniczno-funkcjonalnej, o możliwość planowania przyszłości w gminie oraz o sołectwa charakteryzujące się największym natężeniem zjawisk kryzysowych, które powinny zostać poddane rewitalizacji. Co najważniejsze – pytania były skonstruowane w taki sposób, aby dawały obraz sytuacji nie na obszarze całej gminy, ale danej jednostki pomocniczej. Mieszkańców zapytano również o priorytetowe działania lokalne, które należy podjąć, aby poprawić jakość i komfort życia najmniejszych społeczności.

Projekt niniejszej diagnozy został podany do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie go na stronie internetowej Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej (www.komarowkapodlaska.pl).

Rysunek 2 Ogłoszenie o upublicznieniu projektu „Diagnozy obszaru gminy Komarówka Podlaska służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji”

Szanowni Mieszkańcy Gminy Komarówka Podlaska

Przedstawiamy Państwu diagnozę obszaru gminy służącą delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Celem konsultacji jest zapoznanie społeczności lokalnej ze stanem przygotowań do opracowania programu rewitalizacji w szczególności z diagnozą gminy.

Wszelkie uwagi proszę zgłaszać za pomocą formularza zgłaszania uwag drogą elektroniczną na adres komarowka@home.pl lub bezpośrednio w budynku Urzędu Gminy w Komarówce Podlaskiej w pok. nr 10.

[DIAGNOZA KOMARÓWKA PODLASKA \[pobierz\]](#)

[FORMULARZ ZGŁOSZENIA UWAG \[pobierz\]](#)

Komarówka Podlaska

Źródło: <http://www.komarowkapodlaska.pl>

Konsultacje społeczne w dniach 21 – 28.02. 2017 r. w formie zbierania uwag, propozycji i opinii w postaci papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza zgłaszania uwag. Przedmiotowy formularz został umieszczony na wyżej wymienionej stronie. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć również:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: komarowka@home.pl;
- b) drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Komarówka Podlaska, ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska;
- c) bezpośrednio do pok. 10 w budynku Urzędu Gminy Komarówka Podlaska, ul. Krótka 7, 21-311 Komarówka Podlaska, w godzinach pracy Urzędu.

Po uprzednim podaniu niniejszej diagnozy do publicznej wiadomości w dniu 24.02.2017 r., zorganizowane zostało otwarte spotkanie informacyjno-warsztatowe dla mieszkańców gminy.

Rysunek 3 Ogłoszenie o spotkaniu informacyjno-warsztatowym w dniu 24.02.2017 r.

The image shows a screenshot of a website page. On the left is a navigation menu with items like 'Mapa serwisu', 'Lokalny Program Rewitalizacji', and 'Aktualności'. The main content area is titled 'Aktualności' and contains an announcement for a meeting on February 24, 2017, at 10:00 AM in the town hall. The announcement details the purpose of the meeting: to inform the community about the state of the area and to discuss the 'Program Rewitalizacji dla Gminy Komarówka Podlaska na lata 2017-2023'. It mentions that the meeting will be led by Mr. Michał Flis, an expert. On the right side of the page, there is a sidebar with various links and information, including 'Ostatnie zmiany zawartości Szukaj w BIP' and 'URZĄD GMINY KOMARÓWKA PODLASKA'.

Źródło: <http://www.komarowkapodlaska.pl>

W trakcie spotkania mieszkańcy zostali poinformowani o podstawowych zagadnieniach dotyczących procesu rewitalizacji oraz źródłach finansowania. Zaprezentowana im projekt diagnozy obszaru gminy oraz koncepcję wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zaprezentowano przykłady dobrych praktyk w zakresie procesu rewitalizacji. Uczestnicy spotkania dyskutowali również na temat problemów i potencjałów wyznaczonych obszarów.

Zdjęcie 1 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.

Źródło: DRAFTConsulting

Zdjęcie 2 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.

Źródło: DRAFTConsulting

Zdjęcie 3 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.

Źródło: DRAFTConsulting

SPIS MAP

Mapa 1 Położenie gminy Komarówka Podlaska na tle województwa lubelskiego.....	5
Mapa 2 Usytuowanie gminy Komarówka Podlaska na tle powiatu radzyńskiego.....	6
Mapa 3 Położenie gminy Komarówka Podlaska wg regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego.....	7
Mapa 4 Sołectwa i miejscowości gminy Komarówka Podlaska	15
Mapa 5 Obszary przekroczeń benzo/a/pirenu w województwie lubelskim w 2015 roku.....	70
Mapa 6 Przekroczenie benzo/a/pirenu na obszarze gminy Komarówka Podlaska w 2015 roku.....	71
Mapa 7 Suma punktów uzyskanych w efekcie analizy wskaźnikowej wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne.....	94
Mapa 8 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji	97

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Ogłoszenie o prowadzonym badaniu ankietowym	99
Rysunek 2 Ogłoszenie o upublicznieniu projektu „Diagnozy obszaru gminy Komarówka Podlaska służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji”	100
Rysunek 3 Ogłoszenie o spotkaniu informacyjno-warsztatowym w dniu 24.02.2017 r.	101

SPIS TABEL

Tabela 1 Powierzchnia poszczególnych miejscowości Gminy Komarówka Podlaska	11
Tabela 2 Podział gminy Komarówka Podlaska na jednostki referencyjne	14
Tabela 3 Liczba i zmiana liczby ludności w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne ..	18
Tabela 4 Liczba osób mieszkających na terenie gminy Komarówka Podlaska, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne..	29
Tabela 5 Wskaźniki delimitacyjne	83
Tabela 6 Wskaźniki delimitacyjne po normalizacji	92
Tabela 7 Punkty przyznane poszczególnym jednostkom referencyjnym wg wskaźników delimitacyjnych	93

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Udział poszczególnych jednostek osadniczych w całkowitej powierzchni gminy	12
Wykres 2 Piramida wieku i płci mieszkańców gminy Komarówka Podlaska w 2015 roku.....	19
Wykres 3 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	20
Wykres 4 Zmiana udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	21
Wykres 5 Bezrobotni w gminie Komarówka Podlaska na przestrzeni lat 2013-2015	25

Wykres 6 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lat, kobiety 18-59 lat) w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	26
Wykres 7 Zmiana udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lat, kobiety 18-59 lat) w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	27
Wykres 8 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	31
Wykres 9 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	32
Wykres 10 Powody przyznania świadczeń pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy Komarówka Podlaska korzystających z pomocy GOPS w latach 2013-2015.....	33
Wykres 11 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	34
Wykres 12 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	35
Wykres 13 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	36
Wykres 14 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	37
Wykres 15 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	38
Wykres 16 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	39
Wykres 17 Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	40
Wykres 18 Zmiana udziału osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	41
Wykres 19 Udział rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	42
Wykres 20 Zmiana udziału rodzin, którym założono Niebieską Kartę w ogólnej liczbie rodzin w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	43
Wykres 21 Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznanego przez GOPS w Komarówce Podlaskiej w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	44
Wykres 22 Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dożywiania przyznanego przez GOPS w Komarówce Podlaskiej w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	46
Wykres 23 Udział dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 roku życia w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%)	47
Wykres 24 Zmiana udziału dzieci i młodzieży do lat 17 korzystających z dofinansowania „Wyprawka szkolna” w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży do 17 r. ż. w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%)	48

Wykres 25 Zmiana kwoty świadczeń przyznanych z pomocy społecznej na 1 beneficjenta GOPS w Komarówce Podlaskiej w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	49
Wykres 26 Liczba odnotowanych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne	51
Wykres 27 Zmiana liczby odnotowanych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne	52
Wykres 28 Liczba przeprowadzonych interwencji przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (wyłączając interwencje domowe)	53
Wykres 29 Zmiana liczby przeprowadzonych interwencji przypadających na 100 mieszkańców w latach 2013-2015 wg podziału na jednostki referencyjne (%; wyłączając interwencje domowe).....	54
Wykres 30 Współczynniki skolaryzacji brutto i netto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w latach 2013-2015 (%)	57
Wykres 31 Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2016 roku (%)	58
Wykres 32 Średnie wyniki ze sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej przeprowadzonego w 2015 r. (%).....	61
Wykres 33 Średnie wyniki ze sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej w latach 2013-2015 wg podziału na poszczególne szkoły podstawowe (%).....	62
Wykres 34 Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty w latach 2013-2015 wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne (%)	63
Wykres 35 Średni odsetek dzieci w staninach z wynikiem niskim w latach 2013-2014 wg podziału na poszczególne jednostki referencyjne (%).....	64
Wykres 36 Rozkład przestrzenny frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych do Rady Gminy w 2014 roku (%).....	66
Wykres 37 Rozkład przestrzenny frekwencji wyborczej w II turze wyborów na Prezydenta RP w 2015 roku (%).....	67
Wykres 38 Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 100 mieszkańców w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne	68
Wykres 39 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (pozarolniczą) na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne.....	74
Wykres 40 Udział terenów publicznych o niskiej jakości w ogólnej powierzchni danego obszaru w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	77
Wykres 41 Liczba gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu w przeliczeniu na 100 gospodarstw domowych w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne	79
Wykres 42 Udział gospodarstw domowych korzystających ze źródeł energii odnawialnej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2015 roku wg podziału na jednostki referencyjne (%).....	81

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.	101
Zdjęcie 2 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.	102
Zdjęcie 3 Spotkanie informacyjno-warsztatowe z dnia 24.02.2017 r.	102